This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

WIDENER
HN FQbH I

Harvard College Library

VE RI TAS

Cohn Judaica Book Fund

In memory of

Julius H. Cohn

Established by

Bertram J. Cohn '47
Theodore Cohn '44
William Lee Frost '47
Henry R. Liss '46

HARVARD
UNIVERSITY
LIBRARY
Cohn
03033

5 . 13
4
Not in Wing

מסכת אבות דרבי תנן׃

TRACTATUS DE PATRIBUS:

Rabbi *NATHANE AUTORE*.

In linguam Latinam Tranſlatus,

Unâ cum notis marginalibus.

Operâ Francisci-Taileri verbi Divini in æde Chriſti apud *Cantuarienſes* Concionatoris.

LONDINI,

Typis *E. Cotes*, impenſis *G.* & *H. Everſden*: & vœneunt ſub ſigno Canis leporarii in Cœmeterio Paulino, MDCLIV.

Clariſſimo viro Domino Joanni Buxtorfio Buxtorfii magni filio, Patre non minori, ſacræ Theologiæ Doctori, nec non Profeſſori, ut & linguæ Hebraicæ ordinario in inclyta Academia Baſileenſi Franciſcus Tailerus S. P. D.

QUantum ego, quantum omnes, qui linguas Orientales diligant (eruditiſſimo Buxtorfi) patri tuo piæ memoriæ debeamus, non eſt, ut expectes me id literis exprimere, quod non poſſim cogitatione ſatis aſſequi. Tibi etiam debetur plurimum, qui lucubrationes pereruditas tam paternas, quàm proprias in lucem dederis. Hæc mihi anſam dedere te ſub prelo ſalutandi, & libellum hunc, licet tanto patrono indignum, ejus patrocinio committere, qui & errores corrigere, & labores meos animo benevolo recipere, & protegere valeat. Accedit neceſſitudo illa non meo merito, ſed tua benevolentia procurante literis mutuis ſæpius

pius declarata. Aſchamius & Sturmius, qui niſi per literas ſe invicem nunquam in terris noverunt, nunc autem in cœlo ſimul degunt, nobis amicitiæ per literas contractæ, & continuatæ paradigma non incelebre proponi poterunt. Familiaritatem tuam, quam petere me urgebat linguarum Orientalium in te peritia eximia, in me dilectio, mihi communicare dignatus es. Difficilia plurima in literis Hebraicis me poſtulante literis amore & labore plenis facilia reddidiſti. Cogitanti mihi, quo pignore poſſim eruditionem tuam, & dilectionem noſtram coram mundo univerſo publice teſtari, occurrit præſens libellus, id operis ut ſibi perficiendum darem, poſtulat. Anno præterito פרקי אבות Hebraice, & Latine edidi, & Rabbi Nathanem Babylonium libri autorem inſcripſi. Reverendiſſimus, & doctiſſimus præſul Armachanus Jacobus Uſſerius libri patronus mihi per literas primus ſignificavit R. Nathanem voluminis hujus autorem non fuiſſe, idq; rogatu meo exemplis e vero R. Nathanis opere citatis, hic vero non repertis demonſtravit. Clariſſimum Dominum Seldenum amicum ſummum conſului. Ille licet mecum tum temporis ſentiens magno tamen ſtudio & labore non exiguo errorem percepit, & medelam medicus eximius dedit. Bibliothecam ſuam, quæ hujus generis libris eſt refertiſſima, nec non Weſtmonaſterienſem publicam, & Sioniticam Londini examinavit. Alios nobiſcum errantes vidit. Inprimis patrem tuum reverendum in Bibliotheca Rabbinica, Scickardum in Eclogis ſacris,

Al-

Alſtedium in Chronologia Doctorum apud Judæos Anno 130. Plantavituum in Bibliotheca Rabbinica pag. 620. Qui omnes & ſinguli librum hunc R. Nathani Babylonio attribuunt. Reperit præterea vir clariſſimus in alio codice in fine editionis Talmudicæ Baſileæ Anno 1540. impreſſæ exemplar extravagantium quorundam, & inter illa exemplar verum operis R. Nathanis ſub hoc titulo מסכת אבות דרבי נתן Ubi & inſuper reperitur liber אבות quem tranſtuli, in quem liber Nathanis purus putus eſt commentarius. Aliud quoq; exemplar Amſtelrodami nuper a Manaſſe Ben Iſrael impreſſum ſuo ſumptu clariſſimus Seldenus procuravit, quod & mihi communicavit, quóq; in hac tranſlatione uſus ſum. Nec non codicis Baſileenſis e Bibliotheca Sionenſi mutuati mihi copiam fecit, cujus beneficio capitula diſtinxi, quæ in exemplari Manaſſis nimis confuſa fuere, & errata varia correxi: unde mihi ſuſpicari licet codicem illum Baſileenſem Manaſſi communicatum non fuiſſe. Neq; hic ceſſavit Clariſſimi viri indagatio induſtrioſa, donec verum autorem פרקי אבות reperiſſet. Idq; in Gallirazia, occultorum detectione Stetini typis Joannis Duberi, Anno 1613. impreſſa. Illic R. Naphthali Margolioth Judæus, qui religionem Chriſtianam amplexus Julius Conradus Otto appellatur, hujus libri autor celebratur. Scripſit, inquit, רבי שמעון בן גמליאל אבות Unde patet R. Simeonem filium Gamalielis libri פרקי אבות quem ego cum viris Doctis plurimis R. Nathani tribui, genuinum autorem extitiſſe

titiſſe. Inſtant igitur reverendiſſimus præſul Armachanus, qui errorem detexit, & clariſſimus Dominus Seldenus, cui tantum laboris error meus pepererat, ut hunc R. Nathanis fœtum genuinum in linguam Latiam transferrem, errorem meum aliorúmq; confiterer, corrigerem. Nolui tantorum virorum votis reſiſtere, licet imbecillitatis meæ mihi ſatis conſcius: Sic corruptio libelli unius alterius fit generatio. Poſt labores multos, ſudores varios in hoc opere exantlatos, dubitatio animum invaſit meum, utrum hæc publicarem, an potius ſepelirem, ut qui in multis mihi (quanto minus aliis?) non ſatiſecerim. Vicit tandem publicationis hoc nomine ſententia. Multa ſunt, quæ imperiti diſcant, multa quæ docti corrigant: utroq; res publica literaria obtinet. Si quis mihi ignorantiam in plurimis objiciat, habebit confitentem reum, modo ipſe correxerit. Secus, ſileat, ne mihi errores ſuos, ſi quid in hoc genere tentaverit, aut inutilitatem, ſi hactenus tacuerit, publicandi anſam dederit. Munuſculum hoc levidenſe benevole ut recipias, meq; amare pergas, cupio. Quod reſtat (Clariſſime vir) te, tuos, & ſtudia tua eximia, & utiliſſima divinæ benedictioni committo, vitam tibi in terris diuturnam, in cœlis ſempiternam exoptans.

Sic ſcripſi Claritatis tuæ obſervantiſſimus.

Franciſcus Tailerus.

Tractatus de PATRIBVS Rabbi *Nathane Autore.*

Cap. I.

MOſes in nube ſanctificatus fuit, & legem e Sinai accepit: ſicut dictum eſt, *a Et manſit gloria Jehovæ ſuper montem Sinai*, *ſc.* ſuper Moſen ad purificandum eum. Hoc fuit poſt mandata *accepta*. Rabbi Joſe Galilæus, & Rabbi Aqiba dicit, *b Et texit eum nubes ſex dies*, Moſen. *ſc.* ſicut dicitur, *c Et inclamavit Moſen die ſeptimo e medio nubis*, *ſc.* ut Moſi gloriam impertiret. Dixit Rabbi Nathan, Quare moratus eſt Moſes ſex dies, *d* priuſquam illum alloqui incepit *Deus?* Eo fine, ut abſtergeretur ab omni cibo, & potu, qui fuit in viſceribus ejus uſq; ad horam illam, in qua ſanctificatus fuit; & eſſet ſicut Angeli miniſterii: Reſpondit illis Rabbi Mathia filius Cereſtri, Doctores noſtri *hoc* non dixerunt, ſed ad terrendum eum *hoc factum fuit*, ut in ſe reciperet verba legis in tremore, & timore, in conſternatione, & commotione, ſicut dicitur, *e Servite Jehovæ in timore, & exultate cum tremore.* Res quæ fuerat inter Rabbi Joſhiah, & Rabbi Mathia filium Cereſtri; Quando uterq; manebat & operabatur in verbis legis, interpretatio Rabbi Joſhiah fuit juxta

a Exod. 24. 16.

b Exod. 24. 16.

c *Ibid.*

d Heb. *Et non incepit oratio ad eum.*

e Pſal. 2. 11.

a viam terræ. Dixit & Rabbi Mathia, filius Cereſtri, Rabbi quid tibi evenit, quod verba Dei viventis reliqueris, & via terræ obrutus ſis? Et quamvis tu doctor ſis, ego diſcipulus, bonum non eſt verba Dei viventis relinquere, & via terræ obrui. Dicunt autem, quod quamdiu in lege manſerint, & operati fuerint, æmulationem eos in ſe invicem exercuiſſe, at cum *ab eo ſtudio* dimiſſi fuerint, ac ſi a pueritia ſe invicem amaſſent, aliis viſos fuiſſe. In manus Moſis data fuit lex in Sinai, ſicut dicitur, *b Et dedit eas Jehovah mihi*; *videlicet*, duas fœderis tabulas. Dicit & ulterius, *c Hæc ſunt ſtatuta, & judicia, & leges, quæ dedit Jehovah inter ſe, & filios Iſraelis in monte Sinai per manum Moſis*. Lex quam dedit ſanctus benedictus Deus Iſraeli, non niſi per manus Moſis tradita fuit, ſicut dicitur, *d Inter me, & inter filios Iſraelis.i.* Dignus habetur Moſes, ut inter me, & filios Iſraelis collocaretur. *e* Idcirco obtulit Moſes arietem conſecrationum, *f* & oleum unctionis *fecit*. Et unxit eo Aharonem, & filios ejus *g* omnibus ſeptem diebus conſecrationum. Eo uncti ſunt ſacerdotes maximi, & reges, & Eleazer. *h* Ille juvencam pollutionis combuſſit, qua polluti in generationes purificati ſunt. Dixit Rabbi Eliezer, Magnum privilegium fuit hoc, quod uſitatum fuit in generationes, quod Aaron & filii ejus ſanctificati fuerint oleo unctionis, ſicut ſcriptum eſt, *i Aaronem autem, & filios ejus unges, & ſanctificabis eos, ut in ſacerdotio mihi miniſtrent.*

k Joſhuah accepit *legem* a Moſe, ſicut dicitur, *l Et imperties ei de gloria tua, ut audiat tota congregatio filiorum Iſraelis.*

Seniores *eam* acceperunt a Joſhua, ſicut ſcriptum eſt, *m Serviebat populus Jehovæ omnibus diebus Joſhuæ, & omnibus diebus ſeniorum, qui dies poſt Joſhuam prolongarunt, qui viderant magnum opus Domini, quod pro Iſraele fecerat.*

Judices *illam* a Joſhua recepere, ſicut dictum eſt, *r Fuit autem in diebus, in quibus Judices judicabant.*

Prophetæ

a i. omnia ad mores gentium, & mercimonia accommodavit.
b Deut. 10. 4.
c Lev. 26.46.
d Ibidem.
e Lev. 8. 15.
f Exod. 30.25.
g Veriſimile eſt hunc autorem locum illum Lev. 8.33, 34. *ita intellexiſſe, ac ſi ſepties uncti eſſent Aaron & filii ejus.*
h Credidit hic autor Moſen, quem hic commendat, juvencam illam combuſſiſſe, quia dicitur factum fuiſſe in conſpectu Eliezeris, Num. 19. 3, 5.
i Exod. 30. 30.
k Hinc patet libellum hunc commentarium eſſe in Pirke Aboth, quia eadem methodo procedit, & eadem fuſius tractat.
l Judic. 2. 7.
m Ruth 1. 1.
Hic Judices inſeruntur qui in Pirke Aboth non memorantur.

Prophetæ *eam* a Judicibus accepere ſicut, doctum eſt, *a Et miſi ad vos omnes ſervos meos, Prophetas quotidie mane ſurgendo, & mittendo.*

b Haggæus, Zachariah & Malachi *eam* a Prophetis accepere.

Viri congregationis magnæ *eam* ab Haggæo, Zacharia, & Malachi accepere. Tria autem locuti ſunt illi, Tardi ſitis in judicio. Et Diſcipulos plurimos conſtituite. Legiq; ſepem facite.

Tardi ſitis in Judicio: Nempe inſtructus eſt homo, ut moram trahat in judicio, quia quicunq; moram trahit in judicio, manet in judicio: ſicut dictum eſt, *c Etiam hæc proverbia Solomonis ſunt quæ ad* d *vetuſtatem uſq; conſervarunt homines Hezekiæ regis Jehudæ.* Non quod ea tranſtulerint, ſed quod *e* ea diu conſervaverint. Abba Saulus dixit, non quod ea diu conſervaverint, ſed quod ſeparata ſervaverint. In initio enim, inquit, Proverbia, & Cantica canticorum, & Eccleſiaſtes abſcondita latuere, quibus Proverbialiter, inquit, uſi ſunt homines, at inter Hagiographa non fuere numerata. Et cum diu perſtitiſſent, repoſuerunt ea *ſervi Hezekiæ*, donec venerint viri congregationis magnæ, *f* qui ea interpretati ſunt. Sicut dicitur, *g Et vidi inter fatuos, animadverti inter filios juvenem mente carentem.* *h Ecce mulier proceſſit obviam illi ornatu meretricio, & corde ſubtili. Strepera eſt, & contumax: in domo ejus non manent pedes ejus. Modo foris, modo in plateis eſt: & prope quemq; angulum inſidiatur. Et prehendens eum oſculata eſt illum; obfirmanſq; vultum ſuum dixit ei, Sacrificia eucariſtica apud me ſunt; hodie vota mea reddidi. Idcirco prodii obviam tibi, ut diligenter faciem tuam inquirerem, & te inveni. Tapetibus lectum meum ornavi; ſtragulis cœlatis, linteis ſpecioſis Ægypti. Suffivi cubile meum myrrha, aloe, &*

a Jer. 7. 25.

b Authoritatem minorem his, quam prioribus prophetis ſub priore templo hic autor tribuit. Non ita Pirke Aboth, ubi hæc clauſula non eſt reperta. Fortaſſis cogitavit hos non per prophetiā, ſed per ſpiritum ſanctum tamen locutos eſſe. Hæc enim diſtinguunt Judæi. Aiunt enim Prophetas vel in ſomniis, vel ſenſibus privatos vidiſſe, aut audiviſſe aliquem eos alloquentem, alios excitatos a ſpiritu excelſo vigiles more aliorum hominum allocutum fuiſſe Deum.

c Prov. 25. 1.

d Significat עתק *inveteraſcere, & transferre. Significatio poſterior ad autoris ſcopum non ſpectat.* *e Vel in iis diu ſe exercuerint.* *f Ideoq; inter Hagiographa locum obtinuere: vel,* qui ea ſeparaverint. ſc. *a communi uſu, ut bibliis insererentur.* *g* Prov. 7. 7. *h* Verſ. 10.

cinnamono. Veni, amoribus ad matutinum uſq; ſaturati ſimus, amoribus nos ipſos ſolemur. Nam non eſt vir domi ſuæ: abiit via longinqua. Loculum pecuniæ in manum ſuam accepit: die ſtata domum ſuam redibit. Scribitur etiam in Cantico Canticorum, *a Veni dilecte mi, in agros exeamus, in villis pernoctemus. Surgentes matutino vineas adeamus, an vitis floreat videamus, an germinent mali punicæ; illic amores meos tibi datura ſum.* Scripſit & in Eccleſiaſte, *b Lætare juvenis in juventa tua, & exhilaret te cor tuum diebus juventutis tuæ, & perge in viis cordis tui, & aſpectu oculorum tuorum: ſcito tamen, quod propter hæc omnia Deus te in judicium adducet.* Iterumq; in Cantico Canticorum ſcribitur, *c Ego dilecti mei ſum, & erga me eſt appetitus ejus. Hæc omnia probant ſenſum fuiſſe,* non quod diu ſe exercuerint in his *ſervi Hezekiæ,* ſed *d* ſeparata reſervarint. Expoſitio alia. Tardi ſitis in judicio. Nempe inſtructus eſt homo, ut in verbis ſuis *proferendis* tardus ſit, ne ſe *e* iracundum in verbis ſuis prodat, quia quicunq; in verbis ſuis iracundiam exprimit, *f* verborum ſuorum obliviſcitur. Quod & in Moſe Doctore noſtro invenimus, quod verborum ſuorum oblitus fuerit, ſicut dictum eſt, *g Et dixit Eleazar ſacerdos viris bellicis, qui in prælium proceſſerant, hoc eſt ſtatutum legis quod Moſi præcepit Deus.* Moſi præcepit, non mihi, *inquit Eleazar,* præcepit. Moſi patris mei fratri præcepit, mihi non præcepit. Quomodo autem invenimus, quod Moſes ex iracundia locutus fuerit? Ecce duces exercitus ille *prius ſic* allocutus eſt, *cum iratus fuit Moſes ducibus exercitus,* dixit iis Moſes, *Num omnes fœminas vivas conſervaſtis?* Quid autem ex his verbis, omnes fœminas, diſcendum eſt? Hoc fuiſſe conſilium, quod Balaam improbus contra Iſraelem dedit, ſicut ſcriptum eſt, *h Ecce autem ego ad populum meum redeo, veni, informationem dabo, quod facturus ſit populus hic populo tuo diebus ultimis. i* Dixit ei, populus hic, quem tu odiſti, fame afflictus cibum appetit, & ſiti afflictus potum deſiderat. At nihil eſt iis, quod edant, aut bibant niſi ex iis,

quæ

a Cant. 7. 11, 12.

b Eccl. 11. 2.

c Cant. 7. 10.

d i. Pro verbo Dei non agnoverint, donec a viris Synagogæ magnæ confirmarentur.

e Solent enim iracundi verba ſua ſine conſideratione proferre.

f Non loquitur, quæ loqui debuit.

g Num. 31. 21.

h Num. 24. 14.

i Balaam ſc. Balako.

quæ ad te proprie pertinent. Da igitur illis cibum, & potum, & inter illos fœminas pulchras regum filias collocato, ut populus cum Baale Peore ſcortentur, & manu *a* Dei cadant. *b* Statim abiit Balakus, & fecit quicquid Balaam improbus illi dixerat. Vide quantam occaſionem dedit illi Balaam improbus Iſraelitis *malefaciendi*, ita ut ex iis ceciderint viginti quatuor millia, ſicut dicitur, *c* Et fuerunt mortui e plaga illa viginti quatuor millia. Annon hæc ſunt verba *Scripturæ?* Quanto magis, ſi Moſes Doctor noſter ſapiens inter magnos maximus, Prophetarum pater, quo tempore iracundiam in verbis ſuis expreſſerit, verba ſua *d* mutavit, Quanto magis, inquam, nos revera inde docemur, ut tardus ſit homo in verbis ſuis, & in illis iracundiam nullam exprimat? Filius Azæi dixit, Cautus eſto in verbis tuis *e* perpetuo. *f* Et legi ſepem facito. Et verbis tuis ſepem facito, quemadmodum verbis ſuis ſepem fecit Sanctus Benedictus Deus, & homo primus verbis ſuis ſepem fecit. Lex quoq; verbis ſuis ſepem fecit. Et Moſes verbis ſuis ſepem fecit. Job quoq; & prophetæ, & ſapientes omnes verbis ſuis ſepem fecere. Quæ eſt illa ſepes, quam verbis ſuis fecit Sanctus Benedictus Deus? Ecce ille dicit, *g Et dicturæ ſunt omnes gentes, Quamobrem affecit Jehova ſic terram iſtam?* Docens nos manifeſtum eſſe, de quibus locutus eſt. De ſeculo futuro ſc. in generationibus ſuis dicente, Quare ſic affecit Jehovah terram iſtam? Idcirco dicit Moſi Sanctus Benedictus Deus, Moſes autem ſcripſit, & ecce generationes futuræ ſic reſpondebunt, *h Quia deſeruerunt fœdus Jehovæ, & abeuntes Deos alienos coluerunt, & ſe illis incurvaverunt. Diis ſc. quos non noverant, neq; impertitus iis fuerat Deus.* Ecce menſuram, quam fecit Deus ſanctus Benedictus ſepem verbis ſuis. Et ſcripſit poſtea, quid dicturi ſunt tunc, cum produxerit Sanctus Benedictus Deus mercedem *i* creaturarum ſuarum in Pace. Quæ eſt illa ſepes, quam homo primus verbis ſuis conſtituit? Ecce, dixerat.

a Heb. loci, ſic appellatur Deus, quia ſolus eſt in omni loco.

b Heb. E manu. ſic nos Anglice dicimus: out of hand.

c Num. 25. 9.

d i. ea locutus eſt quæ non debuit.

e Heb. abſq; ceſſatione.

f Dictum ſecundum virorum magnæ congregationis, ut ipſe ſatis perſpicuum non interpretatur, ſed ad tertium tranſit.

g Deut. 29. 24.

h Deut 29. 25. 26.

i Homini ſc. creaturarum primariarum, vel potius populi ſui, quem præ aliis diligit.

a Deus ſc. Adamo. rat *a* ille, *b Interdixitq; Jehovah Deus homini dicendo, De fructu quidem omnis arboris hujus horti libere comedes. De*
b Gen. 2. 16. *fructu vero arboris ſcientiæ boni & mali, de iſto ne comedas: nam quo die comederis de eo, utiq; moriturus es.* Noluit homo primus Evam alloqui quomodo Sanctus Benedictus Deus eum allocutus eſt. Sed ſic dixit ei, & ſepem fecit verbis ſuis ultra quod dixerat illi Sanctus
c Gen. 3. 3. Benedictus Deus, *c At de fructu arboris iſtius, quæ eſt in medio horti, ne comedatis ex iſto, neq; attingatis eum, ne moriamini.* Quia ſeipſum & Evam cuſtodire voluit, ne arborem illam vel tangerent. Eo tempore conſilium cepit ſerpens improbus in corde ſuo, & dixit, cum ita ſe res habeat, ut non poſſim hominem hunc in ruinam trahere, Evam cadere faciam. Abiit; & juxta illam conſedit, & ſermone multo eam allocutus eſt. Dixit ei, ſi de contactu *arboris* tu locuta ſis, quod Deus Sanctus Benedictus præceperit nobis, ecce ego tangam illam, nec moriar tamen. Nec tu ſi tangas illam moriere. Quid fecit ſerpens improbus? Ea hora aſtitit, & arborem manibus, pedibuſq; ſuis apprehendit, eamq; *d* agitavit, dum fructus ejus in terram ceciderint. Sunt autem, qui dicant eum arborem non omnino tetigiſſe, ſed arborem, cum illum viderit, exclamaſſe & dixiſſe illi, Improbe, improbe, noli me tangere, ſicut dicitur, *e Ne aggrediatur me pes ſuperbiæ, neq; manus improborum me loco moveat.* Interpretatio alia. *Ne aggrediatur me pes ſuperbiæ, neq; manus improborum me loco moveat.* Pes ſuperbiæ fuit Titus improbus, cujus oſſa comminuta ſunt, quia in excelſa altaris manu ſua jaculatus ea percuſſit, & dixit, Lupe, Lupe, Tu rex es, & ego rex ſum, veni, & mecum pugnato. Quot boves propter te mactati ſunt? Quot volucres propter te capitibus privati ſunt? Tu es, qui totum orbem vaſtas, ſicut dicitur, *f Væ Arieli, Arieli, urbi, in qua caſtra metatus eſt David: anno annum addite, ſacrificia mactent.* Deinde dixit ei, ſi de eſu tu loquare quod Sanctus Benedictus Deus nobis præcepit, ecce dico ego me

d Heb. *recedere fecit.*

e Pſal. 36. 12.

f Iſa. 29. 1.

me ex eo comeſturum, nec tamen moriturum. Tu quoq; comedere potes, nec ideo morieris. Quid dixit Evah? Juxta opinionem ſuam *ſic* locuta eſt Evah. Mea *quidem* opinione omnia verba, quæ ab initio præcepit mihi Dominus meus, falſa ſunt: Nec enim alio nomine ab initio primum hominem appellavit, quam Domini. Statim levavit ſe, & edit, & Adamo dedit, qui etiam comedit, ſicut dictum eſt, *a Et vidit mulier arborem in cibum idoneam eſſe, & coram oculis ſuis pulchram.* Ea hora decem maledictionibus maledicta fuit Evah, ſicut dictum eſt. *b Et mulieri dixit, Multiplicando multiplicabo dolores tuos, & conceptionem tuam, in dolore paries liberos, & erga virum tuum erit deſiderium tuum; & ille in te dominium exercebit.* c Hæ ſunt *maledictiones illæ.* Duo decubitus ob ſanguinem. Primus ob ſanguinem doloris menſtruorum. Alter ob ſanguinem doloris virginitatis *amiſſæ.* Dolores tui, & conceptio tua. i. dolor imprægnationis. In dolore paries liberos, hoc juxta ſenſum literatim exponendum eſt. Et erga virum tuum erit deſiderium tuum. Docens mulierem mariti præſentiam cupere quando iter ſuſceperit. Et ille in te dominium exercebit. Qua hora maritus aliquid ore requirit, mulier illud corde requirere debet. Inundatio ſimul & luctus, & ligatio in domo vinctorum, & expulſio ab omni ſocietate humana. Quis ei id contactus occaſionem dedit? Hæc ſepes eſt quam verbis ſuis homo primus fecit. Idcirco dicunt, ſepem verbis ſuis fecit homo primus, ſed intra eam conſiſtere non potuit. Idcirco dicunt, ne addat homo verbis, quæ audit. Dixit Rabbi Joſe,

a Gen. 3. 6.

b Gen. 3: 16.

c Maledictio 1a eſt, ſanguis menſtruus. 2a Secunda ſanguis amiſſæ virginitatis. Deut. 22. 15. *3a Dolores ante partum. 4a In partu. 5a Deſiderium mariti abſentis. 6a Subjectio marito debita. 7a Inundatio aquæ in partu. 8a Luctus eo tempore. 9a Incarceratio ad menſem domi. 10a Detentio a ſocietate publica eo tempore.* *His reſpondent decem Evæ peccata a Pererio de peccato Evæ quæſt. 1. & 2. recitata. 1. Elatio, indigne ferentis aſtrictam ſe teneri ea lege, cupientiſq; arbitratu ſuo vivere, &c. 2. accidia, quod auditis ſerpentis verbis domini præceptum cœpit ei diſplicere, & tædio eſſe. 3. Mendacium, tactum arboris interdictum eſſe. 4. Infidelitas, qua dubia fuit in fide. Ne forte, &c. 5. Cupiditas excellendi. 6. Gula. 7. Inobedientia. 8. Scandalum exempli. 9. Provocatio viri. 10. Excuſatio peccati.*

1 d. Studium tangendi fructum arboris prohibitæ.

a Heb. *ſtat:*
b Heb. *cadit.*

Præſtat decem palmos habere, ubi quis *a* conſtans eſt, quam centum cubitos, ubi quis *b* inconſtans eſt. Quid cogitavit ſerpens primus eo tempore? Ibo, & hominem interficiam, & uxorem ejus accipiam, & in univerſum orbem rex ero. Statura erecta ibo, & omnes delicias mundi comedam. Dixit illi Sanctus Benedictus Deus, Tu dixiſti, Hominem interficiam, et Evam accipiam, idcirco inimicitias ponam. Tu dixiſti, Rex ero in univerſum orbem, idcirco maledictus eris præ omni beſtia. Tu dixiſti, Ibo ſtatura elata, idcirco ſuper ventrem tuum ibis. Tu dixiſti, Omnes delicias mundi comedam, idcirco omnibus diebus vitæ tuæ pulverem comedes. Rabbi Simeon filius Manaſſis dixit: Eſt juxta ſolem *c* circulus magnus, qui perdidit quoſdam e mundo, qui niſi ſerpens maledictus fuiſſet, in ſingulos Iſraelitas poteſtatem habuiſſet: ſerpentes duos *d* in domo ejus habuit, unius influentia verſus occidentem eſt, alterius verſus orientem, & illis afferunt gemmas pulchras, lapides pretioſos, & margaritas, & omnia vaſa pulchra deſiderabilia, quæ ſunt in mundo, quæ nulla creatura *e* afferre potuit, quæ qui tangit, moritur, niſi ea ſub camelo, aut aſino, aut mulo congregent, & in hortos & pomaria ſtercora educant. Rabbi Jehudah filius Bethiræ dixit, Homo primus in horto Edenis huc illuc ambulavit, & angeli miniſterii ſtabant in occurſum ejus in horto Edenis, & carnem ei aſſabant, et vinum ei frigefaciebant: venit ſerpens & hæc videns in gloria ſua ſplenduit, & zelotypia in eum affectus fuit. Quando creatus fuit homo primus, *g* hora prima pulvis ejus congregatus fuit. Secunda creata fuit effigies ejus. Tertia factum fuit corpus informe. Quarta colligata fuerunt membra ejus. Quinta aperta fuere *h* foramina ejus. Sexta ſpiritus ei inditus fuit. Septima ſtetit ſuper pedes ſuos. Octava nupta fuit ei Evah. Nona in hortum Edenis ingreſſi ſunt. Decima *i* mandatum dedit ei Deus. Undecima peccavit. Duodecima expulſus fuit, & abiit, ut confirmaretur, quod dictum eſt,

c Heb. *funis. hunc circulum R. Levi in* Job 20. 13. *circulum lacteum vocat, & ſimilitudinem ſerpentis eſſe ſphæram planetarum circundantem. Eſſe & ſerpentem in illo textu deſignatum.*

d In conſtellatione ſua.

e Talm. Baſil. apprehendere queat, neq; extant amplius, niſi, &c.

f Heb. *non eſt ulterius.*

g Iſta paulo ſecus habentur in Gemara Sanhedrin, c. 4. f. 10.

h Locus oculorum, aurium, oris, &c.

i Sc. de non edendo fructum arboris prohibitæ.

eſt, *a Homo in honore non pernoctavit.* Die primo quid dixit ille? *b Jehovæ eſt terra & plenitudo ejus, orbis, & habitantes in eo:* ille enim mundum poſſidet, & poſſidebit, & judicabit. Die ſecundo quid dixit? *c Magnus eſt Jehovah, & magnopere laudandus, & metuendus.* Ille diſtribuit omnia opera ſua, & animas omnium, qui in mundo ejus ſunt. Tertio quid dixit? *d Deus ſedit in congregatione Dei, in medio Deorum judicat.* Mare et aridam creavit, et *e* inæqualis facta eſt terra, et locus *f* congregationi ejus factus eſt. Quarto quid dixit? *g Deus ultionum Jehovah, Deus ultionum illuxit.* Solem & lunam, et ſtellas, et planetas, quæ lucem mundo miniſtrant, creavit. Quinto quid dixit? *h Alta voce canite Deo robori noſtro, ſonitum hilarem Jacobi Deo efficite.* Et fecit volucres, et piſces, et cetos, qui exultant in mundo. Sexto quid dixit? *i Jehovah regnat majeſtate amictus, robore veſtitus Jehovah ſe cinxit: orbis etiam ſtabilitus eſt, non movebitur.* Perfecit omnia opera ſua, et excelſus eſt, et in mundi excelſis habitat. Septimo quid dixit? *k Pſalmus cantici in diem Sabbati.* Dies qui totus eſt ſabbaticus, in quo nec editur, nec bibitur, neq; acceptum et datum, ſed juſti habitant cum coronis ſuis ſuper capita ſua, et paſti *l* cibo divinæ præſentiæ, ſicut dictum eſt, *m Et viderunt Deum, & comederunt, & biberunt.* Sicut Angeli miniſterii. Et homo cadaver; Quare? ſc. ut intraret ſubito in prandium ſabbati. Rabbi Simeon filius Eleazaris dixit parabolice, Oſtendam, cui rei ſimilis fuit homo primus. Similis fuit homini, qui ducta adultera, in perpetuo timore ejus cauſa fuit. Dixit ei, Filia mea, ne comedas buccellam, qua hora pollutæ ſint manus tuæ, neq; comedas fructus, e quibus decimæ perſolutæ non ſint, ne ſabbata prophanes, neq; vota tua infringas, neq; cum viro alio abeas. Ecce ſi in horum uno tranſgreſſa fueris, en morieris. Quid fecit vir ille? Stetit, et in præſentia ejus buccellam manibus pollutis comedit, et fructus decimis non perſolutis edit, et ſabbata prophanavit, et vota ſua frangens

a Pſal. 49 12.
b Pſal. 24. 1.
c 1 Chr. 16. 25.
d Pſal. 82 1.
e E montibus & vallibus conſiſtens.
f i. Eccleſia Dei.
g Pſal. 94. 1.
h Pſal. 81. 1.
i Pſal. 93. 1.
k Pſal. 92. 1.
l מזיו *videtur eſſe pro* מזין *ut e ſequentibus patet.*
m Exod. 24. 11.

gens ab illa exiit. Quid dixit illa adultera corde ſuo? omnia verba, quæ mihi præcepit maritus meus, ab initio falſa ſunt. Statim ſtetit, et ea omnia tranſgreſſa eſt. Rabbi Simeon filius Juchæ dixit, Parabolam tibi proponam. Cui rei ſimilis fuit homo primus? Similis fuit alicui, cui uxor fuit in domo ſua. Quid fecit vir ille? Abiit, et craticulam intulit, et ficus numeratas, nuceſq; numeratas in ea poſuit, et ſcorpionem cepit, et in *a* ore craticulæ poſuit, eamq; operculo funiculi contorti cinxit, et in angulo promptuarii poſuit. Dixit ei, Filia mea, quicquid meum eſt in hac domo, in manum tuam traditum eſt, hac craticula excepta, quam nolim te prorſus tangere. Quid fecit uxor illa? Quando in plateam exiit maritus ejus, aſtitit, & craticulam aperuit, & manum ſuam in medium illius immiſit, & pupugit illam ſcorpio. Abiit illa, & in lectum ſe conjecit. Quando maritus ejus e platea venit, dixit ei, Quid hoc rei eſt? Dixit illa ei, Manum meam in ſartaginem immiſi, & pupugit me ſcorpio, & ecce moritura ſum. Dixit ei, Nonne ſic tibi dixi ab initio, quicquid meum eſt in domo illa in manum tuam traditum eſt, hac craticula excepta, quam te tangere prorſus nolui. Statim ei iratus eam ejecit. Huic ſimilis fuit homo primus ea hora, qua dixit illi Sanctus Benedictus Deus, *b* *Ex omni arbore horti comedendo comedes: at ex arbore ſcientiæ boni & mali non comedes, quo enim die ex illa comedas, moriendo moriere.* Quando ex ea comederat expulſus fuit, ut confirmaretur, quod dictum eſt, *c* *Homo in honore non pernoctavit: factus eſt ſimilis brutis, quæ pereunt.* Quo die formatus fuit, quo die creatus fuit, quo die facta fuit effigies ejus, quo die factus fuit corpus informe, quo die colligata fuere membra ejus, & foramina aperta, quo die ſpiritus ei inditus fuit, quo die ſuper pedes ſuos ſtetit, quo die nupta fuit Evah, quo die *brutis* nomina impoſuit, quo die in hortum Edenis intrarunt, quo die mandatum dedit ei *Deus*, quo die peccavit, eodem die expulſus

a Videtur craticulas Judæorum profundas fuiſſe, quod & Pagninus in Theſauro linguæ ſanctæ agnoſcit in radice חבה *quod ſignificat, Abſcondere.*

b Gen. 2. 16.

c Pſal. 49. 12.

expulſus fuit, ad confirmandum quod dictum eſt, *a Homo in honore non pernoctavit.* Eodem die ambo illi aſcenderunt, & deſcenderunt. Eodem die in Adamum decreta fuere tria decreta, ſicut dictum eſt, *b & Adamo dixit, Quia voci uxoris tuæ auſcultaſti & ſpinam, & carduum tibi proferet, tu vero herbam agri comedes.* Quando audivit homo primus Sanctum Benedictum Deum ei dicentem, *Et comedes herbam agri,* ſtatim commota ſunt membra ejus, & dixit coram eo, Domine mundi, Ego & brutum meum ad idem præſepe comedemus? Dixit illi Sanctus Benedictus Deus, Quandoquidem commota ſunt membra tua in ſudore vultus tui, panem comedes. Et ſicut directa ſunt contra hominem primum tria decreta, ſic & totidem contra Evam determinata ſunt, ſicut dictum eſt, *c Et mulieri dixit, Multiplicando multiplicabo dolorem tuum, & conceptionem tuam: in dolore paries liberos.* Quamprimum vidit mulier ſanguinem menſtruorum ſuorum in initio, rem duram ſibi impoſitam ſenſit. *Multiplicando multiplicabo.* Quando mulier coiit, in initio coitus ſui, moleſtum ei fuit. Dolorem tuum. Quando imprægnata fuit mulier, facies ejus tribus primis menſibus inquinata fuit, & palleſcebat. Quando intravit homo primus veſpere adveniente verſus tempus veſpertinum, quando vidit homo primus mundum magis magiſq; obtenebraſcentem, dixit, Væ mihi, quia quoniam peccavi, Sanctus Benedictus Deus mundum ſuper me tenebris obruit: & non novit ille hunc eſſe morem mundi, ut tenebræ venirent: cum autem vidit mundum ab oriente lucere, lætitia magna affectus fuit. Aſſitit & altaria condidit, & bovem attulit, cujus cornua ante ungulas ejus *d* prodiere, eumq; in holocauſtum obtulit, ſicut dicitur, *e Quæ melior videbitur, quam bos, aut juvencus cornibus, & ungulis præditus.* Bos quem obtulit homo primus, & juvencus, quem obtulit Noah, & aries, quem obtulit Abrahamus pater noſter vice filii ſui ſuper altare, omnium eorum cornua ante ungulas eorum prodiere, ſicut dicitur

a Pſal. 49. 12.

b Gen. 3. 17.

c Gen. 3. 16.

d In creatione bovis cornua ante pedes e terra prodiere. Vid. Shel Jar. in Pſal. 69. 31.

e Pſal. 69. 31.

a Gen. 22.13. tur, *a Et levavit Abrahamus oculos ſuos, & aſpexit, & ecce aries pone eum captus.* Ea hora deſcenderunt tres catervæ Angelorum miniſterii cum citharis & nabliis in manibus ſuis, qui omnes carmina in cantico cum illo

b Pſal. 92.1. proferebant, ſicut dictum eſt, *b Pſalmus cantici in diem ſabbati. Bonum eſt celebrare Jehovam, annuntiare mane benignitatem tuam & fidelitatem tuam ſingulis noctibus.* Annuntiare mane benignitatem tuam; Hoc ſignificat mundum futurum, qui auroræ ſimilis eſt, ſicut di-

c Lam.3.23. ctum eſt, *c Unoquoq; mane renovatæ ſunt: magna eſt fidelitas tua.* Et fidelitatem tuam ſingulis noctibus. Hoc ſignificat hunc mundum, qui noctibus ſimilis eſt, ſicut

d Iſa.21.11. dictum eſt, *d Onus Dumæ. Ad me clamat e Sehire, Vigil quid de nocte? vigil quid de nocte?* Eo tempore dixit Sanctus Benedictus Deus, Si ego eum non judicavero, inventus ero, acſi totum mundum totaliter vaſtum red-

e Vel perſuaſus eſt, ſc. a ſerpente; ſequitur enim ſerpentis maledictio. diderim. Et dixit, Hic quem regnare feci & ſuper totum mundum totaliter regem feci, quomodo *e* perplexus eſt, poſtquam fructus illos comederit? Statim converſus ad eum maledixit illi, ſicut dicitur, *f Et*

f Gen.3.14. *dixit Jehovah Deus ad ſerpentem.* Rabbi Joſe dixit, niſi ſcriptum eſſet de fine eorum, olim mundum univerſum vaſtum reddidiſſet, quam cito creaſſet eum Deus Sanctus Benedictus. Hominem primum ante & retro

g Pſal.139.5. obſedit *Deus*, ſicut ſcriptum eſt, *g Retro & ante obſediſti me, & manus tuas mihi imponis.* Tunc deſcenderunt Angeli miniſterii, ut ei miniſtrarent, & levavit eum Sanctus Benedictus Deus, & ſub alis ejus illum poſuit,

h ibid. ſicut dicitur, *h & manus tuas mihi impoſuiſti.* Interpretatio alia. Et impoſuiſti mihi manus tuas. Quando

i E manibus Dei ſc. peccaſſet, accepit eum *i* una ex illis. Hinc de homine et Sanctuario *dicitur*, quando creati fuere, quod ambabus Dei manibus fuerint creati. Unde conſtat Adamum ambabus Dei manibus creatum fuiſſe? Quia dicitur,

k Pſa.119.73. *k Manus tuæ fecerunt me, & aptaverunt me.* Unde conſtat Sanctuarium ambabus Dei manibus *factum eſſe?*

l Exod.15.17. Quia dicitur, *l In Sanctuario Jehova, quod manus tuæ*

ſtabi-

ſtabilierunt. Dictum eſt præterea, *a Et attulit illos ad terminum Sanctuarii ſui, ad montem hunc, quem dexteraejus acquiſivit.* Deniq; dictum eſt, *b Jehova regnabit in ſecula ſeculorum.* *Finis Capitis.*

a Pſal. 78. 54.
b Exod. 15. 18.

Cap. II.

QUÆ eſt illa ſepes, quam fecit lex verbis ſuis? Ecce dictum eſt, *a Et ad mulierem in ſeparatione immunditiei ſuæ.* Forte amplexus eſt eam quis, aut oſculatus, aut verba otioſa cum illa locutus eſt. Diſcas dicere, Non appropinquabis. Forſan dormivit juxta illam in veſtibus ejus ſuper lectum illius. Diſcas dicere, Non appropinquabis. Fortaſſe laverat illa faciem ſuam, et oculos ſuos ſucaverat. Diſcas diſcere, *b Et languentis mulieris in ſeparatione ſua.* Omnibus diebus quibus illa erit in ſeparatione, erit *c* illi in excommunicatione. Idcirco *d* dicunt, Quæcunq; *e* fœdat ſe ipſam in diebus ſeparationis ſuæ, apud eam ſpiritus ſapientiæ requieſcit. Quæcunq; in diebus ſeparationis ſuæ ſeipſam ornat, apud illam ſpiritus ſapientiæ non requieſcit. Factum hoc fuit in homine primo, qui legerat multum, et multa didicerat, et ſervierat *f* ſapientibus multum, et *nihilominus* in medio dierum ſuorum mortuus eſt. Tunc uxor ejus preces ſuas elevavit, *g* et ad Synagogas et ſcholas circuivit, exclamavit quoq; et ploravit, et dixit illis, Domini mei, ſcriptum eſt in lege veſtra, *h Nam ipſa eſt vita tua, et prolongatio dierum tuorum.* Maritus meus multa legerat, et multa didicerat, et ſapientibus multum ſervierat. Quare igitur in medio dierum ſuorum mortuus eſt? Nemo erat qui vice una verbum unum reſpondit. Occurrit ei Elias beatæ memoriæ, Dicit ei, Filia mea, quare ploras et clamas? Dixit ei, Domine, maritus meus, qui multa legerat, et multa didicerat, et ſapientibus multum

a Lev. 18. 19.
b Lev. 15. 33.
c *Sc. qui ad illam appropinquat.*
d *Doctores ſc.*
e *i. fœdas veſtes gerit.*
f Heb. *Diſcipulis ſapientum. Sic priſci Hebræi modeſte ſe appellabant, ut Latini Philoſophos.*
g Heb. *Et ad domus congregationum, & ad domus ſtudiorum.*
h Deut. 30. 20.

ſervierat, quare in medio dierum ſuorum mortuus eſt? Dixit illi, Quando veniſti in ſeparationem tuam, omnibus illis diebus prioribus quid fecit tibi? Dixit ei, *a* Abſit Domine, non enim me, vel cum minimo digitorum ſuorum tetigit: ſed ſic dixit mihi, at *b* vaſa tangere vobis licet. *Dixit Elias,* Fortaſſe veniſtis mihi *c* in poteſtatem ſententiæ. Omnibus diebus illis poſterioribus quid tibi fecit? Dixit ei, Domine, cum eo comedi, et cum eo bibi, et cum eo in veſtibus meis ſuper lectum dormivi, et caro ejus carnem meam tetigit, ſed nullæ rei præterea operam dedimus. Dixit ei, Benedictus ſit Deus, qui eum interfecit. Sic enim in lege ſcriptum eſt, *d Et ad mulierem in ſeparatione immunditiei ſuæ non appropinquabis.* Ecce dicitur, *e Nemo homo ad ullum propinquum carnis ſuæ appropinquato.* Quare dicunt, Ne una ſit quis cum ulla fœmina in diverſorio, etiamſi ſit uxor ejus, vel filia ejus, ne hoc obſervent *f* homines. Ne colloquatur cum muliere in platea, ne quidem cum uxore propria, et non opus eſt dicere, cum aliena, ne hoc illi objiciant homines. Non ibit homo poſt fœminam in platea, ne poſt uxorem ſuam quidem, neque opus eſt dicere, poſt alienam, ne hoc illi objiciant homines. Tam in hac cauſa, quam in illa dictum eſt, Non appropinquabis. Rei quæ adducit in poteſtatem tranſgreſſionis non appropinquabis. Longe remotus ſis a re fœda, et a re ſimili rei fœdæ. Idcirco dicunt ſapientes, Longe abſis a peccato levi, forſan te in peccatum grave inducet. Feſtina ad mandatum leve, quod te ad mandatum grave adducet. Ecce dictum eſt, *g Venter tuus, ſicut acervus tritici ſepitus liliis.* Venter tuus ſicut acervus tritici. Hæc eſt congregatio Iſraelis. Sepitus liliis. Hi ſunt ſeptuaginta ſeniores. Interpretatio alia. Venter tuus ſicut acervus tritici: Hæc ſunt mandata levia tenera. Sepitus liliis. Quo tempore Iſraelitæ hæc faciunt, eos in vitam ſeculi futuri adducent. En quando uxor ejus ſeparata cum illo fuit, in domo ejus voluit

a Heb *Parce & pax ſit. Sic infauſta deprecari ſolent Judæi.*

b Quid vaſa ſint in hoc loco, vide 1 Sam. 21. 5.

c Heb. *in manus. i. Dediſtis mihi occaſionem vos puniendi. vel, in poteſtatem dubii. i. dubitaſtis de mandato non tangendi.*

d Lev. 18 19.

e Lev. 18 6.

f Heb. *Creatura, in quibus homo excellit.*

g Cant. 7. 2.

luit cum ea concumbere. Voluit, at non concubuit. Et quando Adamus vidit illud, aut Adamus novit, quod aliquid *hujuſmodi* ei diceretur, ecce non timuit, niſi eo quod perverſe egerat *a* circa abſolutionem: et ſic tu in ægritudine dixiſti. Similiter in initio *b* meditationis dixiſti, Dixit ei, Mandata levia tenera, ſunt ſicut lilia, quia quo tempore Iſraelitæ ea faciunt, eos in vitam ſeculi futuri adducent. Quæ eſt illa ſepes, qua Moſes verba ſua ſepſit? Ecce ille dixit, *c Et dixit Jehova Moſi, Vade ad populum, & ſanctifica illos hodie & cras.* Noluit Moſes juſtus eos alloqui, Iſraelitas ſc. quo modo Sanctus Benedictus Deus eos allocutus eſt, ſed ſic dixit illis, *d Parati ſitis in diebus tribus, uxores veſtras nolite tangere.* Sic addidit illis Moſes diem unum *e* proprio motu. Sed *quia* ſic dixerat Moſes, ivit quiſq; ad uxorem ſuam, et exiit ab eo ſemen concubitus in die tertio, et erant immundi, et inventi ſunt Iſraelitæ accipientes verba *Dei* in immunditia e monte Sinai. Sed addidit Moſes diem tertium, ut non iret quiſq; ad uxorem ſuam, neq; exiret ex illo ſemen concubitus die tertio, et ut eſſent puri, et invenirentur accipientes legem in puritate e monte Sinai. Hoc unum fuit ex iis, quæ fecit Moſes ex propria ſententia. *f* Abſit ut illum judices, quia cum Dei ſententia illius ſententia conſentit. *g* Fregit tabulas, et conſenſit ſententia ejus cum ſententia Dei. *h* Separavit ab illis tentorium conventus, et conſenſit ſententia ejus cum ſententia Dei. *i* Separavit *illos* ab uxoribus *ſuis*, et conſenſit cum ſententia divina ſententia illius. Quando dixit, Quid ſi Iſraelitæ non ſanctificentur, niſi *k* eo momento, neq; parati ſint niſi cum decem præcepta in ſe e monte Sinai ſint recepturi? Dixit ei Sanctus Benedictus Deus, *l Abito ad populum, & ſanctificato illos hodie, & cras.* Et ut ego *m* paratus ſum idcirco quovis die, et quavis hora, nec novi,

a i. *Quando cum illa ante purificationem concumbere voluiſſet. Talm. Baſil. Non timuit, niſi ab illo, qui mandatum de ablutione dedit. Vel, qui in tabula (cordis ejus ſc.) mandata dederat. i. Deo*

b Vel recte. חרוז *pro* חרזי.

c Exod. 19. 10.

d Exod. 19. 15.

e Heb. *a ſeipſo.*

f Heb. *Judicium, parce & par.*

g Exod. 32. 19.

h Exod. 33. 7.

i Exod. 19. 15.

k Heb. *ad os horæ.*

l Exod. 19. 10.

m Vel, quia non paratus ſum. אני *pro* אינני *ut ſequitur paulo poſt.*

filius Bethiræ dixit, Non fregit Moſes tabulas donec dictum ſuit illi ex ore potentiæ, quod dicitur, *b Ore ad os cum alloquor*. Ore ad os dixi illi, Frange tabulas. Et ſunt, qui dicant, Non fregit Moſes tabulas, donec dictum fuit illi ex ore potentiæ, quod dicitur, *c Et aſpexi, & ecce peccaſtis*. Non dixiſſet, Et aſpexi, niſi vidiſſet, quod *d* inſtrumentum dotale ab iis rupiſſet *Moſes*. Alii dixerant, Non fregit Moſes tabulas, donec dictum ſuit illi ex ore potentiæ, quod dicitur, *f Et erunt illic, ſicut mihi præcepit Jehovah*. Non dico ego, niſi quod juſſus fuit, ut eas frangeret. Rabbi Elieezer filius Azariæ dixit, Non fregit Moſes tabulas, donec dictum fuit illi ex ore potentiæ, quod dicitur, *Quod Moſes præcepit in conſpectu omnium Iſraelitarum*. Quod illic dicitur, Juſſus fuit, & fecit, hic etiam *verum eſt*, Juſſus fuit, & fecit. Rabbi Aqiba dixit, Non fregit Moſes tabulas, donec ex ore potentiæ dictum illi fuit, ſicut dicitur, Et *accepi duas tabulas*. Quid accipit homo, niſi id, quod a creatore totum poteſtatem accipiendi habet? Rabbi Meir dixit, Non fregit Moſes tabulas, donec dictum ei fuit ex ore potentiæ, quod dicitur, *g Quas fregiſti*, *h* quod idem eſt ac ſi ſtatutum frangendi accepiſſet. Hezekiah rex Judææ quatuor res fecit, & ſententia ejus cum divina conſenſit. *k* Abſconſit librum medicinarum. Et conſenſit ſententia ejus cum divina. Sicut dicitur, *l Hezekiah rex Judææ abſtulit excelſa, & altaria, & dixit hominibus Judææ, & Hieroſolymæ inhabitantibus, Coram hoc altari vos incurvabitis, & incenſum adolebitis*. Obturavit aquas Gihonis, & conſenſit ſententia ejus cum divina, ſicut dicitur, *m Hezekiah obturavit aquas Gihonis, eaſq; inferne deduxit in civitatem Davidis, et in omnibus operibus ſuis proſpere egit. n Hezekiah*. Et quæ fuit illa ſepes, quam Jobus verbis ſuis fecit? Ecce dictum eſt, *p vir integer, & rectus, Deumq; metuens, & a malo recedens*. Docens, quod Jobus ſeipſum longe amovit a re quæ in tranſgreſſionem induceret, & a re fœda, aut quod rei fœdæ ſimile eſt.

Si-

b Numb. 12. 8.

c Deut. 9. 16.

d i. tabulas fœderis, vel ſcripturam ab iis rupiſſet. i. a tabulis.

f Deut. 10. 5.

g Exod. 34. 1.

h Heb. rectum eſt.

k Hunc fuiſſe Solomonis tradunt Hebræi. Vid. Schindleri Pentaglotton in פרס?

l 2. Chr. 32. 12.

m 2. Chr. 32. 30.

n Vereor defectum hic eſſe in codice Heb. duo enim facta Hezekiæ tantum numerantur, nec prioris approbationem a Deo locus citatus probat.

p Job. 1. 1.

ut in altum aſcenderet? ſicut dictum eſt, *b In ſublime aſcendiſti, captivam duxiſti captivitatem, dona accepiſti.* c Migrabant cum ille deſcendit, & *d* valde gaviſus fuit, quando vidit peccatum, quod peccarunt in formatione vituli. Dixit, Quomodo ego tradam illis tabulas? Obligabo illos ad mandata gravia *facienda*, & condemnabo ad mortem cœlitus *infligendam.* Sic enim ſcriptum in iis, *f Ne ſint tibi Dii alieni coram me.* Retro convertit ſe Moſes, & viderunt eas Septuaginta Seniores, & poſt eum currebant. Ille caput tabulæ apprehendit. Similiter & illi caput tabulæ apprehendebant. Fortius fuit robur Moſis, quam omnium illorum. Sicut dictum eſt, *g Et in tota manu illa forti, & omni terrore magno, quæ fecit Moſes coram omni Iſraele.* Cum inſpexerat eas, & vidit pulchritudinem ſcripturæ ſuper eas, dixit, Quomodo ego tradam tabulas Iſraelitis in quibus nihil ſolidum eſt? ſed convertam me, & frangam illas, ſicut dictum eſt, *h Et accepi duas tabulas, & projeci eas e duabus manibus meis, eaſq; fregi.* Rabbi Joſe Galilæus dixit, Parabolam tibi proponam, cui res hæc ſimilis ſit, Regi ſc. e carne & ſanguine conſiſtenti, qui dixit nuntio ejus, Exito, & deſponſato mihi puellam pulchram, & gratioſam, cujus opera pulchra ſunt. Abiit nuntius ille, & deſponſavit eam, & obſervavit, quod cum alio *viro* ſcortata fuiſſet. Statim judicavit (abſit, ut a ſeipſo) & dixit, Si ego tradam illi literas contractus matrimonialis, ſtatim invenietur mortis rea, & dimiſit eam a Domino ſuo in perpetuum. Sic judicavit Moſes juſtus (abſit, ut a ſeipſo) dixit, Quomodo ego tradam Iſraelitis tabulas has? Obligabo illos ad mandata gravia ſervanda, & ad mortem eos condemnabo. ſic enim in illis ſcribitur, *k Sacrificans ulli Deo, niſi Jehovæ ſoli, devovebitur.* Potius convertam me ab illis, eaſq; frangam, ut converſæ ſint in melius. Fortaſſe dicent Iſraelitæ, Ubi ſunt tabulæ priores, quas e monte attuliſti? Non ſunt niſi verba mendacia. Rabbi Joſe

D filius

b Pſal. 68. 18.
c *Vel, levabant ſe.*
d Heb. *gaudio magno gaviſus fuit.*
f Exod. 20. 3.
g Deut. 34. 12.
h Deut. 9. 17.
k Exod. 22 20.

nec voluit vel in virginem animum adjicere? Quia dixit Jobus, Fortaſſe ego animum in illam hodie adjiciam, & cras veniet vir alius & accipiet eam. Sic eveniet, ut ego in alterius uxorem animum adjiciam. Quæ eſt illa ſepes, quam verbis ſuis conſtituere Prophetæ? Ecce dictum eſt, *b Jehovah velut robuſtus, ut vir belli zelotypiam excitabit, clanget, etiam barriet.* Non ſicut robuſtus unus, ſed ſicut omnes robuſti, qui in mundo ſunt: cui ſimile eſt, *c Leo rugiit, quis non timebit? Jehovah locutus eſt, quis non prophetabit?* Non ſicut leo unus ſolus, ſed ſicut omnes leones qui in mundo ſunt. Cui ſimile eſt, *d Ecce gloria Jehovæ Dei Iſraelis venit e via orientali, & vox ejus ſicut vox aquarum multarum, & terram illuminavit gloria ejus.* Sicut vox multarum aquarum: Hic eſt Gabriel Angelus. Et terram illuminavit gloria ejus. Hæc eſt facies divinæ præſentiæ. At res, quæ ultra ſunt, abſit, *ut inquiras*, quid Gabriel ſit, &c. qui unus eſt, ex mille millenis millibus, & myriadibus myriadum, qui coram eo ſtant. Vox ejus exit ab una extremitate mundi uſq; ad aliam. Rex regum regum Sanctus Benedictus Deus, qui mundum creavit, univerſum, ſuperiora cum inferioribus creavit. Si unum, cur non & plures? Sed oculo hæc patefaciunt, prout videre poteſt, & aurem audire faciunt, prout audire poteſt. Quæ eſt illa ſepes, quam verbis ſuis conſtituere Hagiographa? Ecce dictum eſt, *f Vias tuas longe ab ea removeto, neq; ad oſtium domus ejus appropinquato.* Vias tuas longe ab ea removeto. Hoc eſt Epicureiſmus. Quia homini dicit, Ne vadas inter Epicureos neq; illuc ingredere. Fortaſſe inter illos impinges. At ſi dicat quis, Confido ego in meipſo, quod etiam ſi ibi ambulem, non cadam *tamen* inter illos. Dic ei, Fortaſſe dices, Audiam verba illorum & revertar. Diſcas dicere, *g Nulli qui ad eam veniunt, revertuntur, neq; ſemitas vitæ apprehendunt.* Scriptum eſt, *h Mactationem ſuam mactavit, vinum ſuum miſcuit, etiam menſam ſuam diſpoſuit;* Hi ſunt

b Iſa. 42. 13.
c Am. 3. 8.
d Ezek. 43. 2.
f Prov. 5. 8.
g Prov. 2. 19.
h Prov. 9. 2.

improbi. Quo tempore homo ad eos intrat, eum edere & bibere faciunt, & veſtiunt, eumq; tegunt, & divitias multas illi dant, quando eſt ficut unus ex iis, unuſquiſq; *b* vendit, quæ ſua ſunt, & ille ex eo accipit. Dictum eſt, *c Donec miſſile jecur ejus penetret, quemadmodum feſtinat avis* ad laqueum neſciens. Interpretatio alia. Longe remove ab illa vias tuas. Hæc eſt meretrix. Dicit igitur homini, Ne vadas in hanc plateam, neq; in hoc ambulacrum intres, quia ibi eſt meretrix forma laudabili. At ille dicit, Confido ego in me ipſo, quod quamvis ambulem illic, per illam non impingam. Dicunt ei, Quamvis tu confiſus ſis in teipſo, ne vadas illuc, fortaſſe per illam impinges. Dicunt, *locus hic* docet ut non aſſueſcat *d* vas teſtaceum juxta oſtium meretricis tranſire, quia dictum eſt, *f Multos enim vulneratos dejecit, imo multi fortes ab ea occiſi ſunt.* Quæ eſt illa ſepes, quam verbis ſuis conſtituere ſapientes? Quod ſapientes dicunt, Lectio *g* Audi veſpertina uſq; *h* ad dimidium. Rabbi noſter Gamaliel dixit; Donec legerit vir, nempe ubi venit homo ab opere ſuo. Ne dicat, Comedam parum, & bibam parum, & dormiam parum, & poſtea legam lectionem Audi. Reperietur dormiens tota nocte, nec hanc leget, ſed *k* homo ubi venit ab opere ſuo, abeat in domum congregationis vel ſcholæ, ſi legere aſſuefactus fuerit legat, & *l* ſi diſcere aſſuefactus fuerit, diſcat; at ſi legere non poteſt, lectionem Audi preces fundat. Quicunq; tranſgreditur verba legis, reus eſt mortis. Rabbi Simeon filius Gamalielis dixit, Quot vicibus legit eam homo una nocte, priuſquam aſcendat columna auroræ, aut poſtquam aſcenderit columna auroræ, reperietur exiens per eam *m* e manibus debitorum ſuorum tam diei, quam noctis. Aſtiterunt ſapientes, & multiplicarunt, & fecerunt ſe-

b Vel, ſeparat.

c Prov. 7. 23.

d i. homo fragilis.

f Prov. 7. 26.

g Loci illius Deut. 6. 4. *Quæ incipit, Audi Iſrael. Hanc veſperi, & in nocte recitare ſolebant Judæi.*

h Lectionis illius ſc. vel noctis.

k Opera ſervilia agat, priuſquam lectionem illam legat. Luk. 17. 8.

l Vel, ſi aſſuetus legere vel docere non legat, Audi, ipſe preces fundat.

m i. peccatorum remiſſionem obtinebit, quæ debita vocantur, Mat. 6. 12. *vid. Teſt. Syriac.*

 pem

pem verbis fuit, quia domus Hillelis dicunt, Ne diſcat homo, niſi a ſapiente, & manſueto, & *b* nobili, & divite. Dicunt etiam domus Hillelis, Quicunq; *c* multiplicat, in eum rebellantes reperiet in Iſraele, *d* at appropinquabunt etiam *alii* ad diſciplinam legis, & Juſti, ſancti, nec non recti ex illis prodibunt.

b Heb. *filio patrum, i. qui parentibus nobilibus aut doctis ortus eſt.*
c *Scientiam ſc. vel, diſcipulos.*
d *Vel, qui appropinquabunt, i. qui corrigentur.*

Finis Capitis.

Cap. III.

Dixit Rabbi Aqiba, Quicunq; aufert nummulum ex eleemoſyna in tempore quo non indiget, *b* non dimittetur ex hoc mundo, dum ei hominibus opus fuerit. Ipſe dixit, Quicunq; veſtibus laceris oculos ſuos, & crura tegit, dicens, Date cæco vulnerato, qui non eſt ita affectus, in fine ipſe *c* ita dicet revera. Ipſe dixit, *d* Projiciens panem ſuum in terram, & nummos ſuos in ira ſua diſſipans, non dimittetur ex hoc mundo, donec hominibus indigeat. Ipſe dixit, Qui lacerat veſtimenta ſua in ira ſua, & qui confringit vaſa ſua in ira ſua, in fine evadet idololatra. Nam hæc eſt conſuetudo concupiſcentiæ malæ. Hodie dicet *f* homini, Lacera veſtimenta tua, & cras dicet ei, Idola colito. Idem dixit, *g* Quicunq; oculos ſuos in uxorem adjicit, ut eam ejiciat aut ut illa mortua *h* ſororem ejus accipiat, aut quicunq; oculos in fratrem ejus adjicit, ut moriatur & ille uxorem ejus accipiat, in fine ſepelient eum dum ipſæ vivunt: De illo ſcriptum eſt, *k* *Qui puteum fodit, in eum cadet, qui ſepem frangit, eum ſerpens mordebit.* Res quæ accidit homini cuidam, qui verba Rabbi Aqiba tranſgreſſus fuit, ut

b *Non morietur, ſed miſere vivet, dum ille hominibus indigeat. i. pauper erit ante mortem.*
c *i. erit cæcus vulneratus mendicus.*
d *Prodigus, aut iracundus pauper erit.*
f Heb. *ei.*
g *Qui uxorem ſuam mortuam cupit, ut alterius uxorem ducat, ante eas morietur.*
h *i. alteram.*
k Eccl. 10. 8.

ut qui caput mulieris in platea detexerat, quæ coram Rabbi apparentes, ille *b* homini injunxit, ut quadringentos *c* denarios fœminæ daret. Dixit ei homo, Domine da mihi *d* ſpatium temporis. Dedit ei ſpatium. Tunc dixit illi ſocius ejus, Ego tibi conſilium dabo ut non des illi plus quam quod obolo æquivalet. Dixit ille, Da mihi. Abi, tolle oleum *f* in lecytho, & lecythum frange juxta fores mulieris. Quid fecit mulier? Exiit e domo ſua, & caput ſuum in platea retexit, & plauſit, & manus ſuas capiti ſuo impoſuit, & teſtes ſibi conſtituit, & coram Rabbino Akiba venit, Dixit ei, Propter ſpoliationem hanc ego dabo quadringentos denarios, & eo quod oleo lecythi non pepercerit propter honorem proprium. At quod illa e propria domo exiit, & caput ſuum retexit in platea, & plauſit, & manum ſuam capiti ſuo impoſuit, dixit illi. Nihil dicis, qui enim ſe ipſum lædit, quamvis poteſtatem hoc *agendi* non habeat, liber eſt, ut alii, qui eum lædunt, rei ſunt. Illa igitur, quæ ſeipſam læſit, libera eſt, ut tu, qui læſiſti eam: abi, & da illi quadringentos denarios. Rabbi Doſitheus filius Rabbi Jannei dixit, Si purificaſti & ſeminaſti *ſemen tuum* in pluvia prima, *g* ne recedas tibi in pluvia ſecunda. Fortaſſe deſcendet grando ſuper mundum, & ſemen primum capiet, & quæ poſtea ſata ſunt, firmaverunt. Tu enim non noſti utrum rectum erit, hoc an illud, ſive utraq; in manu tua bona futura ſunt, ſive utraq; pariter mala, ſicut dicitur, *h Mane ſemen tuum ſerito, & veſperi ne ceſſet manus tua.* Si purificaſti ſemen tuum, & ſeminaſti in pluvia prima, & ſecunda, ne ceſſes in pluvia *k* tertia. Fortaſſe veniet uredo in mundum, & priora comburet, & poſteriora firma erunt, ſicut dictum eſt, *l Non enim noſti, utrum hoc aut illud rectum erit, aut utrumq; pariter bonum futurum ſit,* ſicut dicitur, *m Mane ſere ſemen tuum.* Rabbi Iſmael dixit, Diſce legem in ſenectute tua, & ne dicas Nolo legem diſcere, ſed legem diſcito, quia neſcis an

rectum

b Heb. *hominem condemnavit.*

c De hujus nummi valore vid. Buxt. Lex. Chald. Talm. Rab. in זוז

d Ad ſolvendum ſc.

f Videtur oleum eſſe mulieris. Secus cur exiret illa furibundo more?

g i. ne ceſſes, ſed ſere & pluvia ſecunda.

h Eccl. 11. 6.

k De tribus pluviis vid. Buxt. Lex. Chald. Talm. Rab in רביעה.

l Eccl. 11 6.

m Eccl. 11. 6.

rectum hoc ſit. Si legem in tempore diviciarum didiciſti, ne ceſſes diſcere in tempore paupertatis. Si eam in tempore ſaturitatis didiciſti, ne ceſſes in tempore famis. Si eam didiciſti in tempore lucri, ne ceſſes in tempore anguſtiæ, quia melius eſt homini verbum unum in anguſtia, quam centum in lucro, ſicut dicitur, *b Non enim noſti, an utraq; pariter bona futura ſint.* Ubi dicitur, *Mane ſemen tuum ſerito*, Rabbi Aqiba dixit, Diſce legem in ſenectute tua. Ne dicas, Nolo legem diſcere, quia non noſti, utrum utraq; illa in manibus tuis confirmabuntur, aut utraq; pariter bona futura ſint, ſicut dictum eſt, *Mane ſemen tuum ſerito.* Rabbi Meir dixit, Si didiciſti a magiſtro uno, ne dicas, Sufficit, ſed ſapientem adito, & legem diſce, neq; quemvis adito, ſed eum qui tibi ab initio propinquus fuit, ſicut dicitur, *c Aquas e ciſterna tua bibito, & aquas fluentes e puteo tuo.* Debet homo tres *d* doctores audire, videlicet Rabbi Eleazarem, & Rabbi Jehoſhuam, & Rabbi Aqibam, ſicut dictum eſt, *f Beatus homo, qui mihi auſcultet ſedulo, inſiſtendo foribus meis quotidie, obſervando poſtes oſtiorum meorum:* *g* Ne legas *fores meas*, ſed oſtiolum portarum mearum, non enim noſti, an utraq; in manibus tuis firma futura ſint. Mane ſere ſemen tuum. Rabbi Jehoſhuah dixit, Accipe uxorem in ſenectute tua. Liberos gigne in juventute tua, & liberos gigne in ſenectute tua. Ne dicas, Nolo uxorem accipere, ſed uxorem accipe, & filios gigne, & filias, & valde operam dato *h* fructificationi, & multiplicationi in mundo. Non enim noſti an utraq; in manu tua firma erunt, aut utraq; pariter bona, ſicut dicitur, *Mane ſemen tuum ſeminato.* Factum quoddam viri cujuſdam pii, qui denarium dedit unum pauperi cuidam in *k* annis caritatis annonæ. Succenſuit ei uxor ejus. Abiit ille & pernoctavit in loco ſepulchrorum, & duos ſpiritus audivit inter ſe colloquentes. Dixit unus ſocio ejus, Socie mi, exi & per mundum deambulemus & vindictam videamus, quæ

b Eccl. 11. 6.

c Prov. 5. 16.

d תלמיד *diſcipulum ſignificat ſed doctorem hoc loco, niſi ſit pro* מלמיד

f Prov. 8. 34.

g Paratus ſis intra, ſi oſtiolum ſolum repertum ſit.

h Alluſio ad Gen. 1. 28.

k Vel, in duabus caritatis annonæ tempeſtatibus.

quæ in mundum venit. Dixit ei, Socie mi, Nequeo exire, quia in matta ex calamis ſepultus ſum. At vade tu, & quod audis, illud mihi narrato. Ambulavit ille, & ad eum reverſus eſt. Dixit ei, Aliquidne *b* poſt velum audiſti, quæ vindicta in mundum ventura ſit? Dixit ei, Audivi, quod quicunq; in pluvia prima ſeminat, grando illud percutiet. Statim abiit *c* ille, & in pluvia ſecunda ſeminavit: ſemen totius mundi grando percuſſit, at illius ſemen non percuſſit. Anno altero abiit, & in *d* loco ſepulchrorum pernoctavit, & duos ſpiritus audivit inter ſe colloquentes, Dixit unus ſocio ſuo, Exito, & per mundum pervagemur, & quæ vindicta ſuper mundum veniat, videamus. Dixit ei, Socie mi, Nequeo exire, quia ſepultus ſum in matta ex calamis, ſed exito tu, & quod audis mihi narrato. Abiit, & ad eum reverſus eſt, Dixit ei, Aliquidne audiſti poſt velum? Audivi, quod quicunq; in pluvia ſecunda ſeminat, ſemen ejus uredo percutiet. Abiit & ſeminavit in pluvia prima. Venit in mundum uredo, ſemen totius mundi combuſtum fuit, ejus autem ſemen combuſtum non fuit. Dixit ei uxor ejus, Quare vindicta, quæ in mundum venit, totius mundi ſemen percuſſit, & combuſſit, tuum autem nec percuſſit, nec combuſſit? Factum univerſum ei enarravit, Diebus aliquot intervenientibus contentio accidit inter uxorem viri illius pii & ancillam *f* contentioſam. Dixit ei, Abi ad filiam tuam, quæ in matta ex calamis ſepulta eſt. Anno altero abiit, & in domo ſepulchrorum pernoctavit, & duos illos ſpiritus audivit inter ſe colloquentes. Dixit hic illi, Socie mi, exito, & per mundum pervagemur, & audiamus, quid clanculum dicatur. Dixit ei, Socie mi, permitte mihi ea, quæ inter te & me acciderunt, prius *enim* inter viventes audita ſunt. Res *alia quæ accidit* pio cuidam in eleemoſynis exercitato. Tempore quodam exiit, & in navi manſit. Ortus eſt ventus, qui navim ejus ſubmerſit in mari. Venit Rabbi Aqiba

b i. ſecreto, vel clanculum.

c ſc. qui denarium pauperi dederat.

d Heb. *domo.*

f Vel, puellæ.

 ad

ad producendum teſtes de uxore ejus ducenda. Priuſquam venit tempus conſummandi nuptias, venit vir ille, & coram ea ſtetit. Dixit ei, Num tu ille es, qui in mari ſubmerſus fuit? Dixit ei, Ecce. Quis igitur te e mari reſurgere fecit? Dixit illi, Eleemoſynæ quas dedi, illæ me e mari elevarunt. Dixit ei, Quomodo noſti? Dixit illi, Quando in ima profunda deſcendi, audivi vocem tonitrui magnam: Hæc illi dixit, & illa huic, Currite, & virum e mari extrahamus qui omnibus diebus ejus eleemoſynas dedit. Eo tempore aperuit Rabbi Aqiba *os ſuum*, & dixit, Benedictus ſit Deus Deus Iſraelis, qui verba legis elegit, & verba ſapientum; ſunt enim verba legis, & verba ſapientum ſtabilia in ſeculum, & in ſecula ſeculorum. Sicut dictum eſt, *b Panem tuum ſuper faciem aquarum projicito, nam multis poſt diebus eum invenies.* Scribitur etiam, *c At juſtitia a morte eripit.* Factum in Benjamino juſto, qui arcæ eleemoſynariæ præpoſitus fuit, venit autem mulier quædam coram eo, quæ dixit illi, Domine paſce me. Dixit, *d* Per cultum Dei, nihil in arca eleemoſynaria relictum eſt. Dixit illi, Domine, ſi tu me non paſcas, ecce morior, & quatuor filii mei mecum. Eam igitur e ſuo pavit. Multis poſt diebus ægrotavit Benjaminus juſtus, & ſuper lectum dolore affectus decubuit. Dixerunt Angeli miniſterii coram Deo Sancto Benedicto, Domino totius mundi, Tu dixiſti, Quicunque vitam *f* unius ex Iſraele conſervat, æſtimat eum ſcriptura, acſi mundum plenum conſervaſſet. Benjaminus juſtus, qui viduam, & quatuor filios ejus conſervavit (ſi de uno, quanto magis de pluribus verum eſt?) ipſe dolore magno affectus eſt. Hoc modo miſericordiam illi *extendendam* petierunt, et decidit pro eo *Deus* decreto judicii ſui, ut anni viginti duo annis vitæ ejus adderentur.

b Eccl. 11. 1.
c Prov. 11. 4.
d i. Per Deum. Formula jurandi.
f Hebr. animam.

Finis Capitis.

CAP.

Cap. IIII.

SImeon juſtus fuit unus e *b* cantoribus virorum congregationis magnæ. Ipſe dixit, Super tria conſiſtit mundus, Super legem, & ſuper cultum Dei, & eleemoſynarum diſtributionem. Super legem, Ecce ſic dixit ille, *c Benignitate delector, non autem ſacrificio; & cognitione Dei, magis quam holocauſtis.* Inde ſacrificium, quod dilectum eſt, ſacrificant præ omni holocauſto integro *d* pro vivis, ſicut dictum eſt, *f Et ſacerdos ea omnia ſuper altare combureret.* Alio in loco ille dicit, *g Et accepit Samuel agnum lactentem, & obtulit eum in holocauſtum integrum Jehovæ.* Et ecce diſcipulos legis ſi legem didicit, cognitionem Dei acquiſivit, ſicut dicitur. *h Tunc timorem Jehovæ intelliges, & cognitionem Dei invenies.* Qui ſapiens eſt, & in congregatione inquirit, eum æſtimat ſcriptura, ac ſi adipem, & ſanguinem in ſummitate altaris obtuliſſet. Duo diſcipuli ſapientum, qui ſedent, & legi operam dant, ſi prætereat coram illis ſponſa, & *k* feretrum, ſi habeant quod illis ſufficiat, ne ceſſent a lectione ſua, aut ſi recuſaverint, aſſent, & acute diſputent, & *l* mortuum commendent. Res quæ accidit Rabbi Jehudæ, & Rabbi Elgnæo. Prior ſedebat legens diſcipulis ſuis. Præterit ſponſa. Accepit ille, quod ſibi ſufficeret, in manu ſua, & de *m* ea accurate arguit, donec prætererierat ſponſa, quæ coram eo fuit. Rurſus aliter evenit Rabbi Elgnæo, qui ſedebat legens diſcipulis ſuis. Præterit ſponſa coram eo. Dixit ille, Quid rei eſt? Dixerunt illi, Sponſa præteriit. Dixit illis, Filii mei aſtate, & ſponſæ operam date: ſic enim invenimus de Sancto Benedicto Deo, quod ſponſæ operam dederit, ſicut dictum eſt, *n Extruxit, Jehovah Deus coſtam illam.* Illa in ſponſam facta fuit. Quanto magis nos ſponſalibus intenti eſſe debemus? Quomodo autem inveni-

b Vid. Pirke Aboth noſtrum Heb. Lat. cap. 1. ſig. 3.

c Hoſ. 6. 6.

d Vel, igneorum. i. eorum, quæ igne conſumi ſolent.

f Lev. 1. 9.

g 1 Sam. 7. 9.

h Prov. 2. 5.

k Heb. *lectus*] *mortui.*

l i. mortem nuptiis præferant.

m De lege ſc. vel de conjugio.

n Gen. 2. 22.

mus, quod Sanctus Benedictus Deus circa ſponſam operatus eſt? Quia dicitur, *Et ædificavit Jehovah Deus coſtam illam.* Sic enim in urbibus maritimis ſponſam ædificium appellant. Inde ſc. quia *b* erui ſolet. Sanctus Benedictus Deus excidit *c* eam, & perfecit, & ad Adamum adduxit, ſicut dictum eſt, *d Eamq; adduxit ad Adamum.* Vice una ſobolem Adamo fecit. Exinde ſodalem ſibi acquiſivit Adamus. Sicut dictum eſt, *f Os ex oſſibus meis, & caro e carne mea.* Altera vice Evam ab Adamo abſtulit. Exinde filiam ſocii ſui ſibi deſpondit Adamus.

b Ruth 4. 10.
c Coſtam ſc. ex Adamo.
d Gen. 2. 22.
f Gen. 2. 23.

g Super cultum *Dei.* Nempe quamdiu ſtabilis manſit cultus *h* Sanctuarii, mundus benedictus fuit quoad habitatores ejus, & pluviæ deſcendebant ſingulis tempeſtatibus, ſicut dictum eſt, *k Ad diligendum Jehovam Deum veſtrum, & ad colendum eum ex toto corde veſtro, & ex tota anima veſtra, ut dem pluviam terræ veſtræ in tempore ſuo, tempeſtivam, & ſerotinam. Etiam dem herbam in agro tuo pro jumentis tuis.* At in tempore, quo non eſt ſtabilis cultus Sanctuarii, mundus non eſt benedictus in incolis ſuis, neq; pluviæ tempeſtive deſcendunt, ſicut dictum eſt, *l Cavete vobis ne forte ſeducatur animus veſter. m Ex quo ſunt dies illi, ſi quis venit ad acervum vicenum modiorum, eſt denum. Si venit ad lacum, ut exhauriat quinquagenas menſuras torcularis, vicenarum eſt.* Quare non dicitur, *ad lacum vicenarum,* & ſunt denarum, ſicut dictum fuit, *ad acervum vicenum modiorum tritici, & fuit denum?* Quia lacus ſignum eſt multitudinis præ quinquagenis. Ut diſcas, quocunq; tempore vinum cædatur, ſignum malum eſſe totius anni univerſi. Dixerunt Iſraelitæ coram Sancto Benedicto Deo, Domine mundi, quare omnia hæc feciſti nobis? Reſpondit iis Spiritus ſanctus, *n Propter domum meam, quæ vaſtata eſt, & vos curritis quiſq; ad domum ſuam.* At ſi vos cultui Sanctuarii operam dabitis, ego vobis benedicere incipiam. Sicut dictum eſt, *p An adhuc ſemen in granario eſt? Imo vitis, & ficus, & malus punica, & q olea non* pro-

g Conſiſtit mundus, ſc. ut prius.
h Heb. *domus ſanctuarii.*
k Deut. 11. 13, 14, 15.
l Deut. 11. 16, 17.
m Hag. 2. 16.
n Hag. 2. 9.
p Hag. 2. 19.
q Heb. *arbor oliva.*

protulit. Ab hoc ipſo die vobis benedicam. En didiciſti nullum eſſe cultum magis dilectum coram Sancto Benedicto Deo, quam cultum Sanctuarii.

b Super eleemoſynarum diſtributionem. Nempe, ecce ille dicit, *c Benignitate enim delector, non autem ſacrificio.* Mundus in initio creatus non fuiſſet, niſi in benignitate. Sicut dictum eſt, *d* Ego dixi, *Mundus in miſericordia ædificatus eſt, cœlum ordinaſti.* Tempore quodam exiit Magiſter noſter Joannes filius Zachæi ex Hieroſolymis, & poſt eum abiit Rabbi Jehoſhuah, & vidit Sanctuarium deſolatum, locum ubi ſacrificia eorum pro peccatis expiandis offerre ſolebant, propter Iſraelem. Dixit ei, Fili mi, ne hoc tibi diſpliceat. Eſt nobis propitiatio una huic ſimilis. At quæ eſt illa? Ea eſt eleemoſynarum diſtributio. Sicut dicitur, *Miſericordia enim delector, non autem ſacrificio.* Sic etiam in Daniele invenimus viro deſideriorum, quod eleemoſynarum diſtributioni operam dederit. Et tales fuere eleemoſynarum diſtributiones, in quibus Daniel occupatus fuit. Si dicas, Holocauſta & ſacrificia obtulit ille in Babele, annon olim dictum fuit, *f Cave tibi ne offeras holocauſta tua in omni loco, quem vides. Sed in eo loco, quem elegerit Jehovah in aliqua tribuum tuarum, ibi offerto holocauſta tua.* Quæ igitur fuerunt illæ eleemoſynarum diſtributiones in quibus occupatus fuit? *g* Sponſam præparavit, mortuum deduxit, nummulum pauperi dedit, & ter quotidie oravit, & preces ejus benevole acceptæ ſunt. Sicut dictum eſt, *h Daniel autem, cum cognoviſſet ſigillo confirmatum eſſe ſcriptum illud, ingreſſus eſt domum ſuam, & feneſtris ſuis in cœnaculo ejus Hieroſolymam verſus apertis temporibus tribus de die ipſe procumbens in genua ſua oravit, & gratias egit coram Deo ſuo, quemadmodum antea fecerat.* Quando autem venit Veſpaſianus ad vaſtandum Hieroſolymas, dixit iis, Stulti, quare quæritis vos urbem hanc vaſtare, & ſanctuarium igne conſumere? At quid ego hoc a vobis quæro? Veruntamen emittite mihi arcum unum, aut

b conſiſtit mundus; ut prius.
c Hoſ. 6. 6.
d Pſal. 89. 2. *Sic legit hic autor. Noſtri ſic, Miſericordia in ſeculum ædificabitur.*
f Deut. 12. 13, 14.
g i. pauperes in conjugium promovit, mortuos ſepelivit.
h Dan. 6. 11.

ſagittam unam, & a vobis diſcedam. Dixerunt ei, Quemadmodum annis præteritis exivimus, & eos interfecimus, ita exibimus coram te, & te interficiemus. Quando hoc audivit Magiſter noſter Joannes Zachæi filius miſit, & proclamavit coram hominibus Hieroſolymitanis, & dixit illis, Filii mei, quare vaſtam redditis vos urbem hanc, & Sanctuarium comburere contenditis? Quid autem quærit ille a vobis? Ecce nihil quærit ille a vobis, præter arcum unum, aut ſagittam unam, ut hinc diſcedat. Dixerunt ei, Quemadmodum exivimus in annis, qui te præceſſerunt, & eos interfecimus, ſic exibimus, & illum interficiemus. Erant quidam Veſpaſianum occiſuri, qui caſtra metabantur ex adverſo murorum Hieroſolymarum, & quæcunq; audiebant, ſagittis inſcripſerunt, & extra murum projiciebant, dicendo, Rabbi Joannes filius Zachæi ex amicis Cæſaris eſt. Et quando locutus fuit Rabbi Joannes filius Zachæi, die uno, duobus, tribus, & noluerunt ab eo doctrinam accipere, miſit, & vocavit diſcipulos ejus Rabbi Eleazarem, et Rabbi Jehoſhuam. Dixit illis, Filii mei aſtate, & me abhinc educite. Facite mihi arcam, ut in medio ejus dormiam. Rabbi Eleazar caput ejus apprehendit, Rabbi Jehoſhua pedes, & eum uſq; ad occaſum ſolis deducebant, donec ad portas Hieroſolymarum appropinquarent. Dixerunt illis janitores, Quis hic eſt? Dixerunt eis, Mortuus eſt. An non noſtis quod mortuum in Hieroſolymis pernoctare non permittunt. Dixerunt illis, Si mortuus ſit, eum exportate. Sic eum exportarunt. Et eum deduxerunt uſq; ad occaſum ſolis, donec ad Veſpaſianum appropinquarent. Qui arca aperta coram illo ſtetit. Dixit ei, Tune es Rabbi Joannes Zachæi filius? Pete quid tibi dem. Dixit ei, Nihil a te peto, ſed ut ædificetur *locus* in quo profectus prælegam diſcipulis meis, & precationes ſtatas in eo concipiam, & omnia mandata tua ibi exequar. Dixit illi, Vade, & quicquid vis facere, facito. Dixit ei, Placetne

tibi,

tibi, ut rem unam coram facie tua dicam. Dixit illi, Dicito. Dixit ei, Ecce tu in regno conſtitutus es. Unde noſti? Dixit ei, Sic traditum eſt nobis, ſanctuarium non in manum hominis plebeii, ſed regis tradendum eſſe, ſicut dictum eſt, *b Et excindet perplexa ſilvæ ferro, & Libanus per magnificum caſurus eſt.* Dicitur non præteriiſſe diem unum quin duobus aut tribus vicibus accederent ad eum legati ab urbe ſua, qui Cæſarem mortuum eſſe nuntiaverunt, & conſtitutum eſſe ut regnum obtineret. Adduxerunt ei arcum *d* coronatum, & gladium ex adverſo murorum Hieroſol. Adduxerunt ei aſſeres cedrinos, quos poſuit in medio arcus *f* ſpinei, & cum illis murum percuſſit, donec rupturam in eo feciſſet. Adduxerunt caput porci, quod poſuit in medio arcus coronati, & emiſit illud adverſus membra, quæ erant ſuper altare. Ea hora capta fuit Hieroſolyma. Sedebat autem Rabbi Joannes filius Zachæi ſpeculans & tremens ex adverſo loci, ubi ſedebat Eli, ſc. ſpeculans. Sicut dictum eſt, *g Sedebat autem Eli ſuper ſolium ad latus viæ ſpeculans, quia tremebat cor ejus propter arcam Dei.* Quando audivit Joannes filius Zachæi, quod Hieroſolymam vaſtam reddidiſſet, & Sanctuarium igne combuſſiſſet, veſtimenta ſua laceravit, ut & diſcipuli ejus veſtes ſuas. Lacerabant, & flebant, & exclamabant, & plangebant. Dixit ille, *h Aperi oſtia tua Libane ut cedros tuas ignis devoret.* Hi ſunt ſacerdotes maximi, qui fuere in Sanctuario, qui claves ſuas in manibus ſuis tenentes ſurſum eas expandebant, & coram Sancto Benedicto Deo dicebant, Domine mundi, hæ ſunt claves, quas nobis tradidiſti, quandoquidem non fuimus theſaurarii fideles ad faciendum opus regis, ut e menſa regia comederemus. Abrahamus, Iſaacus, & Jacobus, & duodecim tribus flebant & exclamabant, & plangebant dicentes, *k Ejula abies, quia cecidit cedrus, quia magnifici vaſtantur, ejulate robora Baſhanis.* Hi ſunt Moſes & Aharon, & Miriam. *Quia concidit ſilva vindemiæ.* Hæc fuit

b Iſa. 10. 34.

c Heb. *ſtaret in regno.*

d Heg. *Coronarum.*

f Heb. *ſpinarum.*

g 1 Sam. 4. 13.

h Zech. 11. 1.

k Zech. 11. 2, 3.

ſuit domus ſanctuarii. *Vox ejulatus paſtorum, quia cecidit gloria eorum.* Hi ſunt David, & Solomon filius ejus. *Vox rugitus leonum, eo quod vaſtetur faſtus Jordanis.* Hi ſunt Elias & Eliſha. Tribus rebus diſcrevit Sanctus Benedictus Deus filios hominum, hunc ab illo, ſcilicet voce, forma, vultu. Nempe docemur, quod voces hominum hujus ab illius voce diſtinxit Sanctus Benedictus Deus. Niſi enim Sanctus Benedictus Deus hominum voces a ſe invicem diſtinxiſſet, multæ meretrices olim in mundo extitiſſent, poſtquam exiiſſet homo e domo ſua, ubi uxorem ſuam in domo ſua ſubegerit. Idcirco diſtinxit Sanctus Benedictus Deus voces hominum, hujus ab illius voce; vox unius voci alterius non eſt ſimilis. Forma. Nempe docens, quod formas hominum diſtinxit Sanctus Benedictus Deus unam ab altera, altera per alteram corrigitur. Idcirco diſtinxit Sanctus Benedictus Deus formas hominum unam ab altera. Non eſt hujus forma illius formæ, nec illius hujus formæ ſimilis. Vultu. Nempe docens, quod diſtinxit Sanctus Benedictus Deus vultum hominum, hunc ab illo. Si enim non diſtinxiſſet Sanctus Benedictus Deus vultum hominum hunc ab illo, filiæ Iſraelis viros ſuos non cognoviſſent, neq; mares uxores ſuas cognoviſſent. Ideoq; diſtinxit Sanctus Benedictus Deus vultum facierum hanc ab illa.

Finis Capitis.

CAP.

Cap. V.

Antigonus vir Sochæus legem a Simeone juſto accepit. Dixit ille, Ne ſitis ſicut ſervi, qui Domino inſerviunt eo fine, ut mercedem recipiant, ſed ſimiles eſte ſervis Domino miniſtrantibus non ad accipiendam mercedam, & ſit ſuper vos timor Dei,ut dupla ſit merces veſtra in tempore futuro. Antigono viro Sochæo fuere duo diſcipuli, qui verba ejus legebant. Ea legebant illi diſcipulis *ſuis*, *b* & hi aliis. Conſtiterunt, & accurate de iis diſſerebant, & dixerunt, Quid viderunt patres noſtri, dicendo, Num poſſibile eſt, ut operarius toto die operetur, & non auferat mercedem veſperi? At ſi noviſſent patres noſtri mundum *futurum*, & reſurrectionem mortuorum, ita non dixiſſent. Aſtiterunt, & e lege explicarunt, & ex illis diviſæ ſunt duæ ſectæ, Sadducæi, & Baithoſæi. Sadducei a Saddoco, Baithoſæi a Baithoſo nomen accipiebant, cui vaſis argenteis, & aureis per totam vitam ejus miniſtratum fuit. Non erat opinio ejus craſſa. At Sadducæi dicebant, Prodita eſt domus Phariſæorum, quia ſeipſos dolore afficiunt in hoc ſeculo, & nihil habent in futuro.

b Heb. & diſcipuli diſcipulis ſuis.

Finis Capitis.

Cap. VI.

b Sit domus tua domus conventus ſapientibus. Nempe docens debere domum *c* cujuſq; ſapientibus paratam eſſe, & diſcipulis eorum, & diſcipulorum diſcipulis, ac ſiquis ſocio ſuo diceret, Ecce ego in uſum tuum locum hujuſmodi reſervo. Interpretatio alia. Sit domus tua domus conventus ſapientibus.

b Omittitur hujus ſententiæ autor, ſc. Joſes filius Joezeris Vid. Pirke Aboth noſtrum, c. 1. ſig. 4.

c Heb. hominis.

Nempe cum ſapientum diſcipulus ingrediatur ut te doceat; ſi ſit in *b* manu tua quod legas, lege illi: at ſi nihil ſit, ſtatim dimitte eum. Neq; coram te ſedeat, neq; ſuper lectum, neq; ſuper ſolium, neq; ſuper ſellam, ſed coram te ſuper terram ſedeat, & ſingula verba, quæ ex ore ſuo exeunt, recipiat in terrore, timore, conſternatione, & commotione. Et pulverem pedum eorum amplectere. Nempe cum diſcipulus ſapientum in urbem veniat, ne dicas, Non eſt mihi illo opus: ſed eum adito, neq; juxta eum ſedeas in ſuperficie lecti, aut ſuper ſolium, aut ſuper ſellam, ſed ſede coram eo ſuper terram, & quicquid ex ore illius exierit, recipe in terrore, timore, conſternatione, & commotione, quemadmodum legem accepere patres noſtri e monte Sinai in terrore, timore, conſternatione, & commotione. Interpretatio alia. Pulverem pedum eorum amplectere. Hic eſt Rabbi Eleazar, et verba illorum ſitibundus bibito. Hic eſt Rabbi Aqiba. Quod fuit principium Rabbi Aqibæ? Dicunt eum fuiſſe quadraginta annos natum priuſquam aliquid legerat. Tempore quodam juxta os putei ſtetit. Dixit; Quid lapidi huic inſcribitur? Dixerunt ei, Onus quod perpetuo quotidie ei incumbit. Dixerunt, Aqiba, Si lapides legis, qui aquas exprimunt, quid de ſeipſo judicabit Rabbi Aqiba? Abſit. Quid tibi profane cum difficultate verborum legis, quæ dura eſt ſicut ferrum? Quanto minus cordi meo inſculpentur, quod caro eſt, & ſanguis? ſtatim converſus eſt ad legem diſcendam. Abiit ille & filius ejus, & ſedebant juxta doctores puellarum. Dixit ei, Rabbi doce me legem. Caput tabulæ apprehendit Rabbi Aqiba, & filius ejus caput tabulæ apprehendit. Super eam ſcripſit Alpha, Beta, & illud didicit, Aleph, Tau, & illud didicit, *c* legem ſacerdotum, & illam didicit. In diſcendo progreſſus eſt, dum totam legem didiciſſet univerſam. Abiit & ſedit coram Rabbi Eleazare & coram Rabbi Jehoſhua. Dixit illis, Domini mei aperite mihi ſenſum

b *i. poteſtate.*

c *i. Leviticum, quem librum ante Geneſin pueri didicere. vid. Buxt. Lex. Chal. Rab. Talm.* תנה.

ſum Miſhnæ. Quando dixiſſet illi paragraphum unum, abiit, & poſuit inter eum, & ſeipſum, & dixit, Quare ſcribitur Aleph iſta? quare ſcribitur Beth iſta? quare dicitur hoc verbum? Reverſus interrogavit eos, & in verbis eos confirmavit. Rabbi Simeon filius Eleazaris dixit. Proponam tibi parabolam huic rei ſimilem. Latomo, qui in montibus cædere ſolitus tempore quodam accepit ſecurim ſuam in manu ſua, & in monte ſedit, & ex eo lapides minutos excuſſit: venerunt autem homines, & dixerunt ei, Quid agis? Dixit illis, Ecce ego evellam hunc montem, & in medium Jordanis portabo. Dixerunt illi, Poteſne tu totum hunc montem evellere? Progreſſus eſt ille cædendo donec rupem magnam attigit. Ingreſſus ſub ea fregit eam & evulſit, & ad Jordanem attulit. Et dixit ei, Non fuit ille locus tuus, ſed hic eſt. Sic fecit illis Rabbi Aqiba ſc. Rabbi Eleazari, & Rabbi Jehoſhuæ. Dixit ei *b* Rabbi Tarpous Aqiba, de te ſcriptura dicit, *c A fletu flumina obligat, & abſconditum luci prodit.* Res abſconditas ab hominibus Rabbi Aqiba quotidie in lucem producet. Adduxit ille faſciculum ſtipularum, dimidium earum vendidit, ut nutriretur, & dimidio illius *d* ornatus fuit. Steterunt juxta eum vicini ejus, & dixerunt ei, Aqiba perdidiſti nos fumo, vende eas nobis, & oleum pretio earum auferto, & in lucem lucernæ mutato. Dixit iis, Nos his valde contenti ſumus, & nobis ſufficiunt, una parte lego, altera me calefacio coram iis, & tertia dormire poſſum. Solebat Rabbi Aqiba pauperes omnes in judicio condemnare, & ſi dixit illis, Quare non didiciſtis? *& illi reſponderent,* Quia pauperes fuimus. Dixit illis, Annon etiam Rabbi Aqiba pauper, & languidus fuit, & fuerunt illi filii & filiæ? At (inquit iis) quia pura fuit Rahela uxor ejus, cum quadraginta annos natus fuit, abiit ad legem diſcendam. In fine tredecim annorum legis partem maximam didicit. Dicunt, quod e mundo dimiſſus non fuit, donec menſas argenteas & aureas habe-

b Vel, Domine Prædator Aqiba.

c Job 28.11.

d Vel, paratus. Forſan ſe illis calefecit, ut poſtea.

ret, & ad lectum ſuum ſcalis aureis aſcenderet. Uxor ejus exiit cum phaleris jumenti aureis. Dicunt ei, Pudefeciſti nos. Quid copiam hanc illi adduxit? *Reſpondit ille*, Mecum in lege valde laboravit. Quod fuit initium Rabbi Eleazaris? Viginti & duos annos natus fuit, priuſquam legem didicit. Dixit aliquando, Ibo, & legem diſcam coram Rabbi Joanne filio Zachæi. Dixit ei pater ejus Hircanus, Nihil guſtabis, donec ſulcum planum araveris. Surge *igitur*, & ſulcum plenum arato. Dicunt diem illum veſperam Sabbati fuiſſe. Abiit ille, & cum ſocero ſuo comedit, & ſunt qui dicant eum nihil guſtaſſe ab hora ſexta veſperæ ſabbati uſq; ad horam ſextam exitus ſabbati. In via ambulans vidit lapidem in agro, accepit eum & in ore ſuo poſuit, & ſunt qui dicant, quod cum limites auroræ veniſſent abiit & ſuſpendit eos in hoſpitio ſuo. Abiit *deinde*, & ſedit coram Rabbi Joanne filio Zachæi Hieroſolymis, dum ex ore ejus odor malus exierit. Dixit ei Rabbi Joannes filius Zachæi, Eleazar fili mi, aliquid hodie comediſti. Siluit. Iterum eum allocutus eſt. Siluit *tamen*: Miſit, & hoſpitam ejus accerſivit. Dixit ei, Aliquid apud vos comedit Eleazar. Dixit illi, *b* Nos diximus illum forſan aliquid apud Rabbinum comediſſe. Dixit illis, Ego dixi, Forſan apud vos aliquid comedit. Inter me & vos Rabbi Eleazarem perdidimus e medio. Dixit illi, Sicut ex ore tuo exiit odor malus, ita exibit tibi nomen bonum in lege. Audivit de eo Hircanus pater ejus, quod legem diſcebat a Rabbi Joanne filio Zachæi. Dixit, Ibo, & *c* devovebo Eleazarem filium meum ex omnibus facultatibus meis. Dicunt eo die Rabbi Johannem filium Zachæi ſediſſe, & concionatum eſſe & omnes magnates Iſraelis ſediſſe coram eo. Audivit de adventu *d* illius, cuſtodes ei conſtituit, dicens illis, Si ad ſedendum veniat, nolite illum permittere. Venit ille ut ſederet, ſed non permiſere. Saltavit ille & exiliit, dum ad filium Tſinethi Ceſithei, & ad Nicodemum

b Nos cogitavimus eum aliquid domi tuæ comediſſe.

c Eum hæreditate privabo.

d Hircani ſc.

codemum filium Gorionis, & ad filium Celabæ *b* Shebuæ veniret. Sedebat inter eos, & recedebat. Dicunt eo die Rabbi Joannem filium Zachæi oculos ſuos in Rabbi Eleazarem fixiſſe, & ei dixiſſe, Loqui incipe. Dixit illi, Non poſſum incipere. Urgebat eum: urgebant et diſcipuli. Aſtitit ille, & de rebus concionatus eſt, quas auris non audivit ab *initio* mundi, *c* ullum ſc. verborum, quæ ex ore ejus prodiere. Aſtitit Rabbi Joannes filius Zachæi, & eum in capite oſculatus eſt. Dixit ei Rabbi Eleazar, Domine veritatem me docuiſti. Priuſquam exire contendit, ſtetit Hircanus pater illius ſuper pedes ejus, & dixit, Domini mei, Non veni ego, niſi ut Rabbi Eleazarem filium meum facultatibus meis privarem. Nunc autem facultates meæ omnes Eleazari filio meo dabuntur, & omnes fratres ejus dimittentur. Quare autem appellatur Tſinethus *d* Ceſithæus? Quia ſedere factus eſt ſuper lectum argentum in *f* loco principali præ omnibus filiis Iſraelis. Dicunt de filia Nicodemi filii Gorionis, quod poſtea *g* ſubſtrata fuerit duodecim millibus denariorum aureorum, & *h* denarius Tyrius aureus exiit ab ea a veſpera ſabbati ad veſperam ſabbati propter *k* condimenta delicata, *l* legem tamen de leviratu obſervavit. Quare autem dictus fuit filius Gorionis Nicodemus? Quia febrim punctatam habuit in tranſitu ejus. Aſcendebant quandoq; Iſraelitæ Hieroſolymam ad *m* feſtum: deerant autem illis aquæ quas biberent. Ivit ille ad principem quendam, & dixit ei, Mutuo dato mihi duodecim fontes aquarum ab hoc tempore uſq; ad diem hujuſmodi, ſi ego tibi non dem duodecim fontes aquarum: ego dabo tibi duodecim talenta argentea: & tem-

b *Vel, ſaturum.*

c *Heb. omne verbum, & verbum.*

d *Alia ratio redditur in Gittin, fol. 56. 1.* שחיתה ציצתו נגררת על גבי כסתו *Quia peniculamentum pallii ejus trahebatur ſuper pulvinaribus. i. tapetes ſubſterni curabat, ubicunq; incedebat.*

f *Heb. capite omnium filiorum Iſraelis.*

g *Forſan lectum aureum habuit.*

h *Tantum pecuniæ quavis ſeptimana in cibis delicatis conſumpſit.*

k *Heb. condimenta ollæ. Cibus delicatus ſic dictus.*

l *Quamvis tam dives, affini pauperi nupſit.*

m *Unum e tribus annuis feſtis ſolennibus, i.* רגל *pes, quia pedites ire ad ea ſolebant.*

pus fixum ei conſtituit. Quando pervenit tempus conſtitutum, miſit ei, ut emitteret illi duodecim fontes aquarum, vel duodecim talenta. Dixit illi, *b* Teſtes eritis, quod futurum eſt hodie quod cum gaudio principi illi narretis. Dixit etiam, Per totum annum univerſum pluviæ non deſcenderunt: nunc autem deſcendent pluviæ. Ingreſſus eſt princeps ille in domum Balnei lætabundus, & Nicodemus filius Gorionis in *c* Scholam obvelatus. Stans autem precatus eſt, & dixit coram Domino mundi. Manifeſtum, & cognitum eſt coram te, quod non in gloriam meam, aut domus paternæ hoc fecerim, ſed in gloriam tuam, ut aquæ eſſent illis, qui ad feſtum aſcendebant. Statim *d* ligatum fuit cœlum nubibus, & pluviæ deſcendebant, uſq; dum impleti eſſent duodecim fontes aquarum; et aquæ plures relictæ ſunt. Miſit principi illi, Mitte mihi aquas reliquas, quæ ſunt in *f* poteſtate tua. Dixit ei, Jam *g* occubuit ſol, et aquæ in poteſtate mea ſunt. Rediit et ingreſſus eſt ſcholam, et obvelatus ſtetit, et oravit dicens coram Domino mundi, Fac mihi in fine, ſicut in principio. Statim flavit ventus, et nubes diſperſæ ſunt et ortus eſt ſol. Cum occurrit hic illi, dixit ei, Novi ego, quod Sanctus Benedictus Deus mundum ſuum non commoviſſet, niſi tua cauſa. Quare autem appellatum fuit nomen ejus Celaba Shebua? Quia quicunq; ingreſſus fuit in domum ejus famelicus, ut canis, exiit e domo ejus ſatur. Quando autem venit Veſpaſianus ad vaſtandam Hieroſolymam, conati ſunt invidi bonum hoc omne igne comburere. Dixit iis Celaba Shebua, Quapropter urbem hanc vaſtare conamini, et bonum hoc omne igne conſumere contenditis? Expectate dum ingredior, et videam quid mihi in domo reſtat. Et cibum viginti duorum annorum illic relictum reperit, qui ſingulos homines Hieroſolymitanos tam diu ſuſtentare poſſet. Statim coacervabant, ventilabant, molebant, cribrabant, depſebant, et coquebant. Paraverat enim

b *Vos ſc. nuntii principis.*

c *Heb. in domum inquiſitionis.*

d *Vel, nigrum factum, poteſt eſſe* נתקשרו *pro* נתקדרו *Vid.* 1. *Reg.* 18. 45.

f *Heb. manu tua.*

g *Heb. immerſus eſt. Ac ſi ſol occumbens in aquas ſe mergeret.*

ille cibum viginti duorum annorum ſingulis Hieroſolymitanis, illi autem de cibo ſolliciti non fuere. Quid fecere viri Hieroſolymitani? Plauſtra attulerunt, et *b* ſepibus ea ſepierunt, et loco illinebant, et hoc ulterius fecere homines Hieroſolymitani, ſtramen coquebant, et comedebant ſinguli Iſraelitæ habitantes coram muris Hieroſolymarum. Dixit *quidam*, Quis dabit mihi quinq; dactylos, et deſcendam, et auferam quinq; capita? Dederunt illi quinq; dactylos. Deſcendit, et abſtulit quinq; capita a *c* Veſpaſiano. Inſpexit ille excrementa *d* illorum, et nullam ſpeciem frumenti in iis videns dixit de exercitu eorum, Illi qui nil præter ſtramen comedunt non ſic occidere eos potuere. Illi comederunt omnia, quæ vos comeditis, et multo magis bibunt, qui vos interfecerunt.

b i. vepribus e ſepibus extractis.

c Capita militum ejus ſc.

d Quorum excrementa ex urbe ejecta ſunt.

Finis Capitis.

Cap. VII.

JOſes Joannides vir Hieroſolymitanus dixit, Sit domus tua patens in refocillationem, et ſint pauperes domeſtici tui, neq; colloquium cum muliere multiplices. Sit domus tua patens in refocillationem. Nempe docens debere domum *b* cujuſq; apertam eſſe ad refocillandum a parte Auſtrali, Orientali, Occidentali, et Boreali, quemadmodum fecit Jobus, qui quatuor januas in domo ſua conſtituit, ita ut non neceſſe eſſet pauperes circa domum univerſam ire. Qui e parte Boreali venit, juxta viam ſuam ingreſſus eſt. Qui e plaga Auſtrali venit, juxta viam ſuam ingreſſus eſt: et ſic in omni plaga. Idcirco quatuor januas in domo ſua fecit Jobus. Et ſint pauperes domeſtici tui. Neq; *c* ſimpliciter domeſtici tui, ſed *ita refocillati*, ut ſibi invicem narrare poſſint, quid in domo tua comederint, & biberint,

b Heb hominis.

c i. Lautius eos accipias, quam ſervos tuos.

biberint, ſicut ſibi invicem narrarunt pauperes, quid in domo Jobi comederint, et biberint. Et quando obviam factus eſt hic illi, dixit alter *b* alteri, Unde venis? E domo Jobi. Et quo vadis tu? Ad domum Jobi. Et cum venerit *c* vindicta magna, non dicat *d* ille coram Sancto Benedicto *f* Deo, Domine mundi, non pavi eſurientes, nec potum dedi ſitientibus *g* comedo cibum meum ſolus, ac non comedit orphanus ex eo, neq; nudos amicivi, ſicut dictum eſt, *h Et vellere ovium mearum calefactus fuit.* Quamvis Jobo *etiam* ſic dicturus ſit Sanctus Benedictus Deus, Non adhuc Abrahami menſuram aſſecutus es O Jobe. Tu ſedes, et moraris in domo tua, et indigenæ ad te ingrediuntur. Qui fruſtum tritici comedere *k* ſolitus fuit, eum fruſto tritici cibaſti. Qui carnem comedere ſolitus fuit, eum carne cibaſti. Qui vinum bibere ſolitus fuit, eum vinum bibere feciſti. At Abrahamus ita non fecit, ſed habitans, et peregrinans in mundo, quando invenit viatores domum ejus ingredientes, eum pane triticeo cibavit, qui panem triticeum edere ſolitus non fuit, & eum, qui carnem edere ſolitus non fuit, carne cibavit, & eum, qui vinum bibere ſolitus non fuit, vinum bibere fecit. Nec hoc tantum, ſed aſtans ædificavit palatia magna juxta vias, & ibi reliquit cibum, & potum, ut quicunq; veniret, & ingrederetur, comederet & biberet, & *m* Deo benediceret. Quapropter facta eſt ſuper illum requies ſpiritus, quicquid *n* petiit Abrahamus, in domo ejus inventum fuit, ſicut dictum eſt, *p Plantavit autem Abrahamus arboretum in Beerſheba.* Domeſticos tuos manſuetudinem doceto: Quando homo manſuetus eſt, & domeſtici ejus manſueti, & veniat pauper ſtans juxta fores *q* patrisfamilias, & dicat illis, Eſtne hic pater veſter? Et dicant illi, Veni & ingredere, *et* priuſquam ingrediatur menſa coram eo *parata* eſt, ita ut ingrediens comedat, & bibat & nomini Dei benedicat, facta eſt ſuper *r* eum magna requies ſpiritus. At ubi homo non eſt manſuetus

b Heb. ſocio ſuo.
c Dies judicii univerſalis.
d Qui pauperes paſcere debuit.
f Heb. illo. Ac ſi quiſq; noſſet, quis ſanctiſſimus fuerit.
g Contra, Jobus, Job. 31. 17.
h Job. 31. 20.
k Heb. Cujus via fuit.
l i. panis triticei.
m Heb. cœlo. i. Deo, qui ibi habitat.
n חספה pro חיה.
p Gen. 21. 33.
q Heb. Domini domus.
r patremfamilias ſc.

ſuetus, & domeſtici ejus iracundi ſunt, & veniat pauper, & aſtans præ foribus dicat illis, Eſtne hic pater veſter? dicet ei aliquis, Non *eſt.* Eum increpabit, & cum objurgatione expellet. Interpretatio alia, Domeſticos tuos manſuetudinem doceto. Nempe quando homo *b* non eſt manſuetus, & domeſtici ejus manſueti, ſunt, & abiit ille in provinciam tranſmarinam, dicere poterit, Confiteor coram te O Jehova Deus mi, uxorem meam contentionem non exercere cum aliis, cor ejus non metuit in eo, & opinio illius *c* firma eſt, uſq; ad horam reditus illus. At quando homo non eſt manſuetus, & domeſtici ejus iracundi ſunt, & ille in provinciam tranſmarinam abit, dicere poterit, Placeat tibi O Jehovah Deus mi, ut uxor mea contentionem cum aliis non exerceat, & *orare poterit* ut filii ejus contentionem non exerceant, at cor ejus in illo metuit, nec firma eſt opinio ejus, dum redeat. Neq; colloquium cum muliere multiplices. Etiamſi uxor ejus ſit, non opus erat igitur dicere cum uxore ſocii ſui. Tempore enim univerſo, quo quis loquelam cum fœmina multiplicat, ſibi malum cauſatur, & a verbis legis ceſſat, & finis ejus erit, ut in infernum deſcendat. Interpretatio alia. Colloquium cum muliere ne multiplices. Nempe, quando homo ſcholam adit, eam honorifice non habet, ſi contentiones exerceat cum ſocio ſuo, & abeat, & dicit uxori ſuæ, Hoc modo aut illo cum ſocio meo contendi. Sic vel ſic dixit mihi. Ita vel ita dixi illi. Quia ſeipſum, & uxorem ejus, & ſocium contemptui exponit. Uxor ejus, quæ honorem ei exhibere debuit, aſtans eum deridet. Quod cum audit ſocius ejus, dicit, Væ mihi, verba, quæ inter illum, & me *intercedebant*, abiit ille, & uxori ſuæ communicavit. Sic reperietur vir ille ſeipſum, & uxorem ejus, & vicinum contemptui exponere.

b Patet e ſequentibus אין *non debere hic expungi. Sequitur enim in membro oppoſito.*

c Heb. manet in loco ſuo.

Finis Capitis.

Cap. VIII.

JEhoſhuah filius Perachiæ, & Nittæus Arbelites legem ab iis accepere: Jehoſhuah filius Perachiæ dixit, Magiſtrum tibi parato, & ſocium tibi acquirito, & homines univerſos æqua lance judicato. Magiſtrum tibi parato. Nempe dicens, ut paret ſibi magiſtrum b fixum, & ab eo diſcat c Scripturam, & d Miſhnam, f Midraſham, g Halecoth, h Aggadoth, exprimentes ſenſum qui in ſcriptura repoſitus eſt uſq; quo indicent illi in Miſhna ſenſum, ſcripturæ, k qui *illic* repoſitus eſt. Similiter in Midraſha. Deinde ut dicant illi in Halacoth ſenſum *ſcripturæ*, qui repoſitus eſt in Halacoth. Deniq; ut l idem faciant in Haggada. Reperietur vir ille plenus bono, & benedictione. Dixit Rabbi Meir, Qui legem ab uno magiſtro diſcit, cui ſimilis eſt? m Homini, qui agrum unicum habet, & in una parte triticum, in altera hordeum ſerit, & in una parte oleas, in altera arbores *alias* plantat, & reperietur homo ille n diſperſus inter terras, & plenus bono, & benedictione. Et ſocium tibi acquirito. Nempe docens ut acquireret homo ſocium ſibi, qui cum illo edat, bibat, legat, concumbat, dormiat, & omnia ſecreta ejus illi communicet, ſecretum legis, & ſecretum p negotiationis, ut maneant, & operentur in lege, & erret unus eorum in jure, aut initio capitis, aut impurum purum, aut contra pronuntiando, q quotieſcunq; ſocius ejus eum r reſtituerit, erit illis merces bona laborum ſuorum, ſicut dictum eſt, ſ *Meliores ſunt duo quam unus, quia ipſis eſt præmium bonum e labore ſuo.* Tres ſi

b i. Certum, & peculiarem.
c Heb. lectionem. Eſt enim Scriptura, lectu digniſſima.
d Textum Talmudicum.
f Commentarios Allegoricos.
g Juris deciſiones. h Diſcurſus hiſtoricus vel Theologicus de locis quibuſdam Scripturæ.
k Videtur magna hic eſſe lacuna, & legi debere. Qui repoſitus eſt in Miſhna. Tandem ut dicant illi ſenſum ſcripturæ, in Midraſha, qui in Midraſha repoſitus eſt. Sic cum clauſulis cæteris iſta cohærebit.
l Heb. dicant illi. m Heb. uni.
n Habet aliarum terrarum fruges, ac ſi illic habitaret.
p Heb. viæ terræ.
q Heb. Temporibus quibus.
r i. Errorem ejus correxerit.
ſ Eccl. 4. 9.

ſi manſerint, & in lege operati fuerint, eos æſtimat Sanctus Benedictus Deus, ac ſi agmen coram eo facti eſſent, ſicut dictum eſt, *b Qui extruxit in cœlis cœnacula ſua, & agmen ſuum ſuper terram fundat, Jehovah nomen ejus.* En didiciſti, quod ſi tres etiam manſerint, & operam dederint legi, æſtimat eos, ac ſi agmen coram Sancto Benedicto Deo facti eſſent. Si duo manſerint, & operam dederint legi, merces eorum in *c* excelſo recipietur, ſicut dictum eſt, *d Tunc locuti ſunt timentes Jehovam, quiſq; ad ſocium ſuum, & auſcultavit Deus.* Hi ſunt timentes Jehovam, qui quaſi decretum fecerunt, & dixerunt, Veniamus, & vinctos ſolvamus & captivos liberemus, & quam cito Sanctus Benedictus Deus ſufficientiam in manibus eorum poſuit, abierunt, & ſic fecerunt. *f Et de nomine ejus cogitantibus.* Hi ſunt, qui in corde ſuo cogitabant, & dicebant, Abeamus, & extraneos ſolvamus, & captivos redimamus, cum in manibus eorum ſufficientiam non poſuit Deus Sanctus Benedictus, & venit Angelus, & eos in fundum dejicit. Si unus ſederit, & operam dederit legi, mercedem in excelſo recipiet, ſicut dictum eſt, *g Sedet ſolitarius, & ſilet, quia ſuper ſe jugum portavit.* En hujus rei ſimilitudinem. Cui ſimilis eſt hæc res? Cuidam qui filium parvum habuit, quem relinquit. In plateam diſceſſit, exiit *puer*, & portavit *h* volumen, & poſuit illud inter genua ſua, & ſedens in eo ſtuduit. Quando *pater* e platea rediit, dixit iis, Videte filium meum parvum, quem reliqui. Exiit enim ille in plateam, *k* e ſeipſo, & portavit volumen, quod eſt inter genua ejus, & ſedens in eo didicit. Ecce diſcis quod vel unus, qui ſedet, & legi operam dat, in excelſo mercedem ejus recipit. Et homines univerſos æqua lance judicato. *l* Res quæ accidit puellæ in captivitatem abductæ. Inſequebantur eam duo viri pii, ad redimendum illam. Ingreſſus eſt unus eorum in tentorium. Quando exiit, dixit ſocio ſuo, Quare me ſuſpectum habuiſti? Dixit, Fortaſſis ut cogno-

b Am. 9. 6.

c i. *Cœlo.*

d Mal. 3. 16.

f Mal. 3. 16.

g Lam. 3. 28.

h *Sacra ſcriptura, vel quinq; librorum parvorum cantici Canticorum. Dictum eſt volumen, quia in membrana ſcripta fuit ſcriptura, & in circulo voluta.*

k *i. proprio motu nemine inſtigante.*

l *Heb. factum.*

 ſcam

ſcam, quot nummis *b* æſtimata fuit *virgo*. Dixit ei, Per cultum Dei, ſic fuit. Dixit illi, Quemadmodum judicaſti me æqua lance, ſic Sanctus Benedictus Deus te æqua lance judicabit. Res altera quæ accidit puellæ cuidam, quæ captiva abducta fuit. Quam duo viri pii ſequebantur, ut eam liberarent. Et captus fuit unus ex illis *c* nomine latronis, & in *d* carcere eum vinctum tenebant. Uxor ejus panem & aquam illi quotidie afferebat. Die quodam dixit illi, Vade ad virum hujuſmodi, & dic ei me in carcere teneri. Non abiit illa, ſed ſe in rebus otioſis exercuit. Dixit ei, Quæſo te, abi; & dic illi. Abiit illa, & dixit illi. Quid fecit vir ille? Abiit & attulit argentum, & aurum & homines cum eo, & *f* utroſq; eduxerunt. Quando exierat, dixit illis, Date mihi puellam hanc, ut dormiat mecum ſuper lectum in veſtibus ſuis. Mane dixit illis, Me & illam lavate. Sic eos lavarunt. Dixit illis, qui eos lavabant. Quare nos ſuſpectos habuiſtis? Dixit iis, Diximus, omnibus diebus, quibus vinctus fuit in domo carceris, famelicus fuit, & ſitibundus, nunc autem, cum exiit in aerem mundi, & calida facta eſt caro tua in te, forte fluxum ſeminis expertus es. Dixit iis, Quod ad lavationem puellæ hujus attinet, quare illam ſuſpectam habuiſtis? Dixit ei, Quia omnibus diebus illis, quibus inter peregrinos manſit, edebat & bibebat ex illis rebus, quæ ad eos pertinebant. Nunc autem dixiſti, *g* Lavate eam, ut pura ſit. Dixit illis, Per cultum Dei ſic res ſe habet. Et vos qui me æqua lance judicaſtis, æqua lance judicabit *h* Deus. Sicut juſti antiqui ſancti fuere, ſic et beſtiæ eorum ſanctæ fuere. Dicunt camelos Abrahami patris noſtri nolle intrare ad cultores idolorum, ſicut dictum eſt, *k* *Ego enim paravi domum, & locum camelis.* Docens quod non intrabant in domum Labanis Syri, donec omnes cultus idolorum a facie eorum amoviſſent. Res ad aſinum Rabbi Chaninæ filii Doſæ pertinens. Fures eum capientes aſinum in atrio ligavere,

b Heb. cogitata.

c Latrocinium ei objiciebant.

d Heb. domo vinctorum.

f Virum ſc. & puellam.

g Te igitur neceſſaria illi proſpicere æquum eſt.

h Heb. locus. i. Deus qui in omni loco eſt.

k Gen. 24. 31.

gavere, & poſuerunt coram eo ſtramen & hordea, & aquam. At noluit aſinus edere et bibere. Dixerunt, Quare nos eum ponimus, ubi moriatur, et atrium fœtore inficiat? Surgentes oſtium ei aperuerunt, et eum eduxerunt. Ille autem pergebat abiens, donec juxta Chaninam filium Doſæ perveniſſet. Quando illi propinquus fuit, filius ejus vocem aſini audiens dixit ei, Pater mi, ſimilis eſt vox ejus voci beſtiæ noſtræ. Dixit ei, Fili mi, aperito ei oſtium, priuſquam fame moriatur. Surgens ille oſtium ei aperuit, & ſtramen, hordea, et aquas ei poſuit. Tunc autem edit, et bibit. Idcirco dicunt, Quemadmodum juſti priores ſancti fuere, ſic et jumenta eorum ſancta fuere, ſicut illi.

Finis Capitis.

Cap. IX.

JEhoſhuah filius Perachiæ, et Nittæus Arbelites dixerunt, *b* A vicino malo longe abſis, neq; cum malo ſocietatem ineas, neq; de vindicta dubites. A vicino malo longe abſis. Unus eſt vicinus domi, alter foris, tertius *c* in agro. Docet, quod plagæ non veniant niſi in domum improbi. Iniquitates improbi *d* occaſionem ei dant parietem juſti diruendi ex ea parte, quæ eſt inter improbum, & juſtum. Plaga quæ eſt in domo improbi, apparet in domo juſti, et domum juſti ſubvertit. Rabbi Iſhmael filius Rabbi Johannis filii Berochæ dixit, Væ improbo, væ vicino ejus. Iniquitates improbi in cauſa ſunt, quod paries juſti ſubvertatur. *f* Decem tentationibus Sanctum Benedictum Deum patres noſtri tentarunt. At nunquam niſi ob linguam malam pœnas dederunt. Hæ autem ſunt. Prima tentatio fuit *g* apud mare. Secunda *h* cum Manna primo cecidit. Tertia *k* in fine Mannæ: Quarta

b Hanc ſententiam Nittæo ſoli tribuit autor Pirke Aboth, ſicut præcedens hic & illic Jehoſhuæ tribuitur.

c Vel, ruri.

d Vel, in cauſa ſunt.

f Num. 14. 22.

g Exod. 14. 11, 12.

h Exod. 16. 3.

k Exod. 16. 17, 18.

Quarta in *b* adventu coturnicum. Quinta in *c* adventu coturnicum poſteriorum. Sexta *d* in Marah. Septima *f* in Rephidim. Octava *g* in Horeb. Nona *h* in negotio exploratorum. Hæc in negotio exploratorum graviſſima fuit. Sicut dictum eſt, *k Decem his vicibus me tentarunt, neq; voci meæ auſcultaverunt.* Et quod inde ſequitur, *Et homines illi, qui induxerunt famam de terra illa malam, mortui ſunt plaga illa coram Jehovah.* Annon hæc *l* verba ſunt? Quanto magis (quid enim eſt terra, cui nec os ad loquendum, neq; facies, neq; pudor?) ſi ab exploratoribus terræ contumeliam requirat Sanctus benedictus Deus, quanto magis, *inquam*, ſi quis verba adverſus ſocium ſuum loquatur, et eum pudori exponat, contumeliam ejus requiret Sanctus Benedictus Deus? Rabbi Simeon dixit, In loquentes lingua mala plagæ ideo veniunt, ſic enim invenimus in Aharone, et Miriama, qui lingua mala in Moſen locuti ſunt, et ſuper eos vindicta venit, ſicut dictum eſt, *m Et locuta eſt Miriama, & Aharon contra Moſen.* Abiit Zipporah, et Miriamam allocuta eſt. Abiit Miriama, et Aharonem allocuta eſt. Aſtiterunt ambo illi, et contra juſtum illum locuti ſunt. Quo tempore aſtiterunt ambo illi, et in juſtum illum locuti ſunt, venit ſuper eos vindicta, ſicut dictum eſt, *n Et accenſa eſt ira Jehovæ in eos, & abiit.* Quid ex hac voce, *Et abiit*, diſcendum eſt? Inde diſcendum eſt, quod ab Aharone ſubducta fuit plaga, et Miriamæ adhæſit, quia verbis illis operam non dedit Aharon, ſed Miriama, quæ verbis illis operam dedit. Venit enim Zipporah, et Miriamam allocuta eſt, et Miriama allocuta eſt Aharonem. Sic aſtiterunt ambo illi, Quando aſtiterunt ambo illi, et in juſtum illum *p* locuti ſunt, ſtatim puniti ſunt. Miriama dixit, Super me fuit ſermo ille, neq;

b Exod. 16. 13. *c* Num. 11. 4, 5. *d* Exod. 15. 23, 24. *f* Exod. 17. 2, 3. *g* Deut 9.8. *cum* Exod. 32. 2, 3. *h* Num. 14 2. *Novem tentationes ſolæ hic numerantur. Decimam quærat lector. Videtur illum eſſe apud Taberam,* Num. 11. 1.

k Num. 14 22. 37.

l Nil fecere exploratores in injuriam terræ. Deus tamen mala verba in terræ dedecus prolata ſevere caſtigat, quanto magis in homines?

m Num. 12. 1.

n Num. 12. 9.

p דבקו *pro* דברו, *ut ſenſus loci requirit.*

neq; tamen a marito meo ſeparata fui. Aharon dixit, Super me fuit ſermo ille, neq; tamen ab uxore mea ſeparatus fui. Super patres etiam noſtros priores fuit *b* ſermo, nec ideo ab uxoribus ſuis ſeparati fuere. Ille autem, quia *c* opinio ejus in eo elata fuit, ſeparatus fuit ab uxore ſua, neq; judicatus fuit *d* publice ſed privatim. Neq; certum eſt eum judicatum fuiſſe, ſed dubium manet. Incertum enim eſt, utrum opinio ejus in eo elata fuerit, necne. Nonne hæc verba ſunt? Quanto magis, ſi Miriamæ, quæ nonniſi in fratrem ſuum locuta eſt, neq; ad faciem Moſis, punita fuit, quanto magis, *inquam*, punietur homo plebeius, qui in faciem ſocii ſui verba loquitur, eumq; dedecorat? Ea hora dixit Aharon Moſi, Moſes frater mi, cogitas tu apud te lepram hanc Miriamæ impoſitam eſſe? Non niſi *f* carni Amrami impoſita eſt, Parabolam tibi proponam, cui hæc res ſimilis eſt. Homini, qui carbonem in medio manus ſuæ ponit, quamvis e loco in locum convertatur, nihilominus caro ejus uritur. Sicut dictum eſt, *g Ne ſit, quæſo, ſicut mortuus.* Ea hora incepit Aharon Moſen deprecari. Dixit Moſes, Frater mi, nonne maleſecimus ſicut *h* alii in mundo? Dixit illi, Non. Quod ſi non maleſecimus ſicut alii in mundo, tu qui frater noſter es, quomodo evenit, ut *k* tibi maleſiat? Sed quid faciam? Error inter nos exiſtit, in fœdere, quod inter te & nos eſt, quod in eo Aharon & filii ejus comprehendantur, ſicut dictum eſt, *l Et obliti ſunt fœderis fraterni.* Eo tempore fecit Moſes circulum parvum, & in medio illius ſtans dixit, Ex hoc loco non movebo, donec Miriama ſoror mea ſanetur. Sicut dictum eſt, *m* Sana illam nunc, O Deus, te obſecro. Tunc dixit Deus Moſi, Si rex, aut pater ejus eam objurgaſſet, conveniens fuiſſet, ut ſeptem dies pudore affecta eſſet. Ego cum rex regum ſim, quanto magis æquum eſt, ut quatuordecim dies pudore afficeretur? At tua cauſa ei remiſſum eſt. Sicut dictum eſt, Et dixit Jehovah de ea, *n Si pater ejus ſputum in faciem ejus inſpuiſſet. p Et vir Moſes valde manſuetus*

b Illi ſc. murmurabant.

c Vel, quia opinio ejus in hac re conſenſit, *ſc. cum Miriamæ ſententia.*

d Heb. in facie ſua, ſed in non facie ſua.

f Moſen conſanguinitatis cum Miriama admonet.

g Num. 12. 12.

h Heb. alius. i. *ſicut Gentilis.*

k In illa ſc.

l Am. 1. 9.

m Num. 12. 13.

n Num. 12. 14.

p Num. 12. 3.

b Heb. & non decorus, & commendabilis fuit.
c Exod. 40. 19.
d 2 Reg. 6. 27.
f 2 Chr. 26. 16, &c.
g Vel, infixum terræ ſc. Angl. ſunke,
h Ex utraq; parte templi.
k 2 Chron. 26. 20, 21.

manſuetus fuit. Fieri poteſt ut manſuetus fuerit, *b* ſed non ita, ut commendaretur. Cognoſcendum eſt, quod *c Expandit tentorium ſuper tabernaculum.* Quid fuit tabernaculum? Decem cubitorum? Etiam Moſis ſtatura decem cubitorum fuit. Forſan manſuetus fuit, ſicut Angeli miniſterii. Obſervandum eſt, quod dictum eſt, *Præ omni homine.* Præ homine dicitur, non præ Angelis miniſterii. Forſan manſuetus fuit ſicut generationes præteritæ. Obſervandum eſt, quod dicitur, *Super tota facie terræ.* De generatione ejus dictum eſt, non de generationibus prioribus. Tria ſunt genera attritorum ulcere creata in mundo. Attriti ulcere humido, attriti ulcere arido, attriti polypi morbo. Moſis anima præ his omnibus attrita fuit. Rabbi Simeon filius Eleazaris dixit, Etiam ſuper loquentes lingua mala veniunt plagæ. Sic enim in Gehazi invenimus, qui Domino ſuo lingua mala enarravit, cui uſq; ad diem mortis ſuæ lepra adhæſit. Sicut dictum eſt; *d Lepra Naamanis adhæreat tibi, & e conſpectu ejus leproſus exivit nivi ſimilis.* Qui ex elatione ſpiritus loquitur, ſuper illum plagæ veniunt. Sic enim in Uzzia invenimus, ſicut dictum eſt, *f & in robore ejus exaltatum fuit cor ejus ad deſtructionem, & tranſgreſſionem in Jehovam tranſgreſſus fuit; venit autem Azarias ſacerdos, & cum illo ſacerdotes Jehovæ robuſti, & contra Uzziam regem ſteterunt, & dixerunt, Non ad te pertinet, O Uzzia, ſuffitum Jehovæ facere, ſed ad ſacerdotes filios Abaronis conſecratos. E ſanctuario exito, quoniam in Iehovam tranſgreſſus es, neq; erit hoc tibi decori a Iehova. Iratus autem fuit Uzziah, & in manu ejus erat ſuffimentum ad adolendum, & cum indignaretur in Sacerdotes in fronte ejus lepra exorta eſt.* Ea hora *g* peſſundatum fuit templum huc illuc duodecim milliaria *h* juxta duodecim milliaria. Et feſtinabant ſacerdotes exire. *k Feſtinabat & rex exire quia percuſſerat eum Iehovah. Et leproſus fuit uſq; ad diem mortis ſuæ, & in domo ſeparata habitavit, nam e domo Iehovæ exciſus fuit, & Iothamus filius ejus domui regis præfuit populum terræ judicans*

dicans. Neq; cum malo ſocietatem ineas. Docens
non debere hominem ſocietatem cum viro malo, aut
impio inire. Sic enim in Jehoſaphato invenimus,
quod b Ahabo ſe conſociaverit, & cum eo Ramo- b 2 Chr. 19.2.
them Gileadis aſcenderit, et ira a Jehova in illum
exiit. Poſtea Ahaziæ ſocius factus fuit, c Et fregit c 2 Chron. 20.
Jehovah opera tua, *Quia Ahaziæ te aſſociaſti, fregit De-* 35, &c.
us opera tua, & fractæ ſunt naves in Ezion Geber. Sic
etiam invenimus in Ammone, qui Jonadabo ſe con-
ſociavit, qui conſilium malum ei dedit, ſicut illud
quod dictum eſt, d *Et Ammoni fuit amicus, cujus nomen* d 2 Sam. 13.3.
fuit Jonadabus filius Shimeæ fratris Davidis, & Ionadabus
fuit vir valde prudens. Prudens ſc. ad malum. Inter-
pretatio alia. Ne ſocietatem ineas cum improbo, ne
in ſtudio legis quidem. Neq; de vindicta dubites. Do-
cens debere cor hominis quotidie timere. Sicut dictum
eſt, f *Timorem enim timui.* Interpretatio alia. De vin- f Job 3.25.
dicta ne dubites. Nempe cum videat homo id quod
in manu ejus eſt, proſpere ſuccedere, ne dicat, Ideo
quia purus fui, dedit mihi Deus cibum & potum in
hoc mundo, & cornu firmum in mundo futuro. Sed
dicat, Væ mihi, forte non invenitur apud me, niſi
juſtitia una coram eo ſola. Dedit mihi cibum & potum
in hoc mundo, ut me in mundo futuro perdat.

Finis Capitis.

Cap. XX.

JEhudah filius Tabæi, & Simeon filius Shatachi ab iis accepere. Jehudah filius Tabæi dixit; Ne ſis e numero eorum, qui judices inſtruant. Et cum ſtant litigantes coram te, ſint in oculis tuis quaſi impii: at cum liberi dimiſſi ſunt e conſpectu tuo, ſint in oculis tuis, ut juſti qui judicium in ſe receperunt. Ne

ſis e numero eorum, qui judices inſtruant. Nempe docens, quod ſi in *b* ſcholam veneris, & verbum audias, aut conſtitutionem, ne *c* turberis in ſpiritu tuo de reſponſione, ſed ſede & roga, quo ſenſu loquantur, qua de re judicium fuerit, aut conſtitutio, de qua me interrogaverunt. Et quo tempore duo judicia coram te veniant, unum pauperis, alterum divitis, ne dicas, Quomodo abſolvam pauperem, & divitem condemnabo? aut quomodo divitem abſolvam, & pauperem condemnabo? Si enim pauperem condemnavero, erit pauper mihi adverſarius. At ſi pauperem abſolvero, erit dives mihi adverſarius. Neq; dicas, quomodo auferam ab hoc, quod ejus eſt, ut alteri tribuam, cum lex dicat, *d Facies non agnoſcetis in judicio*? Dixit Rabbi Meir, Quid dicendum eſt, ubi dicitur, *f Inferiorem ſicut ſuperiorem audietis*? Ut non ſtet unus, & alter ſedeat, neq; unus dicat, quicquid ei dicere neceſſe ſit, & alteri dicas, verba tua contrahe. Dixit Rabbi Jehudah, Audivi, quod ſi permittere voluerint, ut utriq; ſedeant, pariter ſedere faciant. Ubi hoc prohibitum eſt, ut uno ſtante alter ſedeat? Sit apud te judicium parvi, ſicut judicium magni, judicium de obolo, ſicut judicium de centum minis. Ipſe dixit, Quicunq; apud ſe dicit priuſquam ad honorem hunc intret, intrato, volo ego, ut ſuper eum *g* elevent *h* cucumam ſpectatorum, eſt enim munus honorificum difficile levatu. Et ſicut levatu difficile eſt, ita non facile deponitur. Sic enim in Saule invenimus: quando illi dictum fuit, Sta in regno, ſe abſcondidit, ſicut dictum eſt, *k Et dixit Jehovah, Ecce inter impedimenta abſconditus eſt*. Et quando ei dictum fuit, Deſcende ab eo, ad perſequendum Davidem ſe convertit. Simeon filius Shatachi dixit, Multus ſis in examinatione teſtium. Quia tu examinator conſtitutus es. Et cautus eſto in verbis tuis. Forſan e verbis tuis quæ audiunt auditores mendacium tibi addent propter fraudulentos. *Finis Capitis*.

b Heb. in domum inquiſitionis.

c Vel, ne feſtines in ſpiritu tuo reſpondere.

d Deut. 1. 17.

f Deut. 1. 17.

g Eum magiſtratum faciant. Inveniet munus hoc vaſi æneo magno ſimile eſſe, quod non facile levatur vel demittitur.

h Elevem Talm. Baſil.

k 1 Sam. 10. 22.

CAP.

Cap. XI.

Shemaiah & Abtalion ab illis accepere. Shemaiah dixit, Opus dilige, & provinciam odio habeto, neq; autoritati te cognitum efficito. Opus dilige. Nempe docent debere hominem opus diligere, & non odio habere. Sicut enim lex pro fœdere datur, ſic et opus pro fœdere datur. Sicut dictum eſt, *b Sex dies operaberis, & omne opus tuum facies: at dies ſeptimus ſabbatum eſt Iehovæ Dei tui.* Rabbi Aqiba dixit, Quibus temporibus opus facere debuit homo, reus fuit mortis coram c Deo. Nempe ſedebat homo tota hebdomada, nec aliquid operis fecit, & in veſpera ſabbati nihil habuit, quod comederet. Fuerunt ei in domo ejus viſcera d munda. Ex iis igitur capiens & comedens reus fuit mortis coram Deo. At ſi operatus fuiſſet, & progreſſus feciſſet in ædificatione domus ſanctæ, etiam ſi viſcera munda illi data fuiſſent in mercedem, & ex iis accepiſſet, et comediſſet, a morte liber extitiſſet. Rabbi Doſthæus dixit, Unde probemus, quod ſi homo non operatus fuiſſet totis ſex diebus debuit f ſeptimo die toto operam agere. Ecce quia ſedebat omnibus diebus ſeptimanæ, & nihil operis fecit, & in veſpera ſabbati nihil habuit, quod comederet, abiit & in manus peregrinorum incidit, qui eum capientes collare ei impoſuerunt, & in eo opus fecit in ſabbato. Totum hoc illi evenit, eo quod non totos ſex dies operatus eſſet. Rabbi Simeon filius Eleazaris dixit, Etiam homo primus nihil guſtavit, donec opus feciſſet, ſicut dictum eſt, *Et poſuit eum in horto g Edenis ad eum colendum, & cuſtodiendum*: Et poſtea, *h Ex omni arbore horti libere comedere poteris.* Rabbi Tarpon dixit, Etiam Sancti Benedicti Dei præſentia divina non manſit ſuper Iſraelem, donec opus feciſſent, ſicut dictum eſt, *k Et facient mibi ſanctuarium, ut inter illos habitem.*

b Exod. 20. 9.

c *Cœlo.*

d *Vel, rei ſanctæ: vel, piſces.*

f *Vel, ſeptem diebus totis.*

g Gen. 2. 15.

h Gen. 2. 16.

k Exod. 25. 8.

bitem. Rabbi Jehudah filius Bethiræ dixit, Cui nihil eſt, quod agat, quid faciet? Si ſit ei meſſis ampla, aut agri multi, abeat, & in iis ſe exerceat,
b Exod. 20.9. ſicut dictum eſt, *b Sex diebus operaberis, & omne opus tuum facies.* Quid autem inde diſcendum eſt, *Et facies omne opus tuum?* ut inducat eum, cui ſunt meſſes, aut agri, ut in illis ſe exerceat. Rabbi Joſe dixit, Non mortuus fuiſſet homo, niſi propter ceſſationem,
c Gen. 25.8. ſicut dictum eſt, c *Et expiravit, &c. ad populum ſuum collectus fuit.* Hic qui incurvatus fuit, cecidit in ordine ſuo, et mortuus eſt. Ecce non fuit mortuus, niſi propter ceſſationem. Sic enim audivimus de viris &
d Exod. 36.6. fœminis, ſicut dictum eſt, d *Ne faciant vir aut fœmina opus ulterius in oblationem Sanctuarii.* Rerum adjunctarum.
f Exod. 36.6. Unde probatur? Quia dicitur, f *Et fuit populus detentus ab afferendo.* Dixit Rabbi Nathan, Quo tempore operatus fuit Moſes in opere tabernaculi, no-
g *Heb. auferre.* luit g accipere conſilium a principibus Iſraelis. Principes autem Iſraelis ſedebant ceſſantes, & dixerunt, Nunc opus eſt nobis Moſi. Quando audiverunt, quod
h *Heb. vocem tranſire fecerunt.* h proclamatio facta fuit in exercitu, ſicut dictum, k *Erat enim materies ſufficiens illis pro opere,* dixerunt, Væ
k Exod. 36.7. nobis, quia nulla nobis ſocietas fuit in opere tabernaculi. Surgentes igitur rem magnam a ſeipſis addi-
l Exod. 35.27. derunt, ſicut dicitur, l *Principes vero attulerunt lapides ſardonychas.*
m *Forſan ſe magiſtratu abdicaverunt.* m Et principatum odio habeto. Nempe docemur, ut non ſibi imponat homo coronam a ſeipſo,
n Prov. 27.2. ſed alii ei imponant, ſicut dictum eſt, n *Alius te laudet, & non os tuum, peregrinus, non autem labia tua.* Rabbi Aquiba dixit, Quicunq; ſe magnificat propter verba legis, ſimilis eſt cadaveri in via projecto. Quicunq; tranſit, aut redit, manum ſuam naribus ſuis imponit,
p Prov. 30.32. & abit. Sicut dictum eſt, p *Si ſtulte feciſti te efferendo, ſi male cogitaſti manum ori admoveto;* ſi ſtulte homo ſe geſſerit circa verba legis, & dactylos plurimos comederit, & veſtes ſordidas induerit, & ſederit obſervans portam ſapientum, quicunq; tranſit aut redit, dicturus eſt,

eſt, Forſan ſtultus hic eſt. Deniq; totam legem apud illum univerſam invenies. Rabbi Joſe dixit, Deſcende, ſi in alto ſis, & aſcende, ſi infra ſis. Quicunq; ſe magnificat propter verba legis, in fine dejicietur, & quicunq; dejicit ſe propter verba legis, in fine magnificabitur. Neq; autoritati te cognitum efficito. Nempe docens, quod non exit homini nomen in autoritate, ſicut exiit illi, cum in autoritatem venit. Deniq; oculos in illum ponunt, & eum interficiunt, & omnes opes illius ab eo auferunt, quando ſocius ejus in *b* platea eſt, & dicat Sanctus Benedictus deus, Detur viro hujuſmodi. *c* Tum exeunt e domo ejus centum boves, centum oves, & centum capri. De quo audiens lictor principi dicit, Iſto, & domum ejus totam circundato, et ab eo opes ejus univerſas auferto. De illo ſcriptura dicit, *d Socio voce elata benedicens, maledictio ei reputabitur.* Interpretatio alia. Poſtquam ſocius ejus in platea ſedet, & dixerit Sanctus Benedictus Deus, Detur viro hujuſmodi, eo ipſo die in domum ejus colligit tot coros tritici, & hordei. Ea de re informati veniunt, & domum ejus univerſam circundant, omnes ejus opes ab eo auferunt. Mane nihil apud ſe relictum habet. De eo ſcriptura dicit, *f Voce elata ſocio benedicens, &c.* Alia interpretatio. Autoritati te cognitum non efficito. Non conſtituat homo dicens, Ego ſum ille princeps civitatis, & ego ſum qui docui, quare ſpoliati ſunt Iſraelitæ. Alia interpretatio. Ne conſtituat homo autoritatem accipere, quamvis enim in initio fores ei aperiant & deducant eum *homines*, in fine difficultas illi exorietur. Abtalion dixit, Sapientes cavete verbis veſtris. Forte docebunt aliquid *g* e nomine veſtro, quod diſcipulum legis non decet. Et peccabitis peccatum captivitatis, & in locum aquarum malarum captivi abducemini. Diſcipuli etiam vobis ſuccedentes fortaſſe aliquid e nomine veſtro docebunt, quod diſcipulum legis non decet, & peccatum captivitatis peccent, & in locum aquarum mala-

b Vel, in foro. Alio regnum affectante, prior corruit.

c Heb. Hodie.

d Prov 27. 14.

f Prov 27. 14.

g Vel, ex iis, quæ apud vos ſunt.

malarum captivi abducantur. Quæ ſunt hæ aquæ malæ? Dictum eſt, *b Sed inter gentes mixti fuere, & opera eorum didicere.* Alia interpretatio. Aquarum malarum. Juxta ſenſum literalem. Et ſunt qui dicant, Forte in ſervitutem duram captivi abducti ſunt.

b Pſal. 106. 35.

Finis Capitis.

Cap. XII.

HIllel, & Shammæus ab iis accepere. Hillel dixit, Eſto e diſcipulis Aharonis pacem diligens, & proſequens, & *c* pacem inter maritum & uxorem reducens, & eos legi appropinquare faciens. Dixit ille præterea, Qui nomen protelat, nomen ejus peribit, & qui non addit, deficiet, & qui non diſcit, mortis reus eſt, & qui de corona ſibi inſervit, ſe perdit. Idem dixit, Si non ego mihi, quis mihi? Et cum ego mihi ipſi, quid ego? Et ſi non nunc, quando? Pacem diligens. Nempe docens debere quemvis pacem amare in Iſraele inter ſingulos, ſicut Aharon pacem dilexit inter ſingulos, ſicut dicitur, *d Lex veritatis in ore ejus fuit, neq; in labiis ejus inventa fuit iniquitas; in pace & æquitate mecum ambulavit, & multos ab iniquitate convertit.* Rabbi Meir dixit, Quid inde diſcendum eſt, ubi dicitur, *Et multos ab iniquitate convertit?* Sicut ambulavit homo in via, incidit in hominem improbum, *f* eumq; ſalutavit, cras autem inquirendo audivit virum illum tranſgreſſionem traſgreſſum eſſe. Dixit, Væ mihi, quomodo Aharonem aſpicere potero? Erubeſco propter eum, qui me ſalutavit: ſic repertus fuit vir ille cohibens ſeipſum a tranſgreſſione. Erant ſimiliter duo homines inter ſe altercantes. Abiit Aharon, & juxta unum eorum ſedit. Dixit ei, Fili mi aſpice ſocium tuum, quid dicat, cor ſuum terens, & veſtes lacerans. Dixit, Væ

c In Pirke Aboth, legitur, Homines amans.

d Mal. 2. 6.

f Heb. & pacem ei dedit.

Væ mihi, quomodo oculos meos levabo, & ſocium meum aſpiciam? Erubeſco præ illo. Ego enim ille ſum, qui in eum peccavi. Juxta eum ſedit *Aharon*, donec invidiam e corde ejus removiſſet. Tunc abiit Aharon & juxta alterum ſedens dixit illi, Fili mi, vide ſocium tuum, quid dicat, terens cor ſuum, & veſtimenta lacerans. Dixit, Væ mihi, quomodo oculos meos levabo, & ſocium meum aſpiciam? Erubeſco præ illo. Ego enim in illum peccavi. Sedit juxta illum Aharon, donec omnem invidiam e corde illius amoviſſet. Et quando occurrebat unus alteri, ſe invicem amplexati & oſculati ſunt. Idcirco dictum eſt, *b Et fleverunt Aharonem triginta dies tota domus Iſraelis.* Res alia propter quam filii Iſraelis Aharonem triginta dies fleverunt, quia judicavit Aharon judicium veritatis juxta veritatem ejus. Unde probatur? Non dixit viro ulli, nec fœminæ, Peccaſti. Idcirco dictum eſt, *Et fleverunt eum tota domus Iſraelis.* Sed de Moſe, qui eos verbis aſperis objurgare ſolebat, dictum eſt, *c Et fleverunt Moſen filii Iſraelis.* Præterea quot millia ſunt in Iſraele, quorum nomen appellatur Aharon, Aharon? Niſi Aharon fuiſſet, hoc mundo non eveniſſet. Et ſunt qui dicant, Si videat Moſen Doctorem noſtrum ſedentem & flentem, quis non flebit? Et ſunt qui dicant, Si videat Eleazarem & Pinchaſum, qui ambo erant ſacerdotes maximi, ſedentes & flentes, quis non flebit? Eo tempore poſtulavit Moſes, ut moreretur, ſicut mortuus fuit Aharon, quia vidit lectum ejus ſtratum, & *d* varios cœtus Angelorum miniſterii eum plangentes, & quia ab eo & Adamo aliquid mutuum cepit (annon etiam inter eum & ſe aliquid mutuum cepit?). Audivit igitur Sanctus Benedictus Deus petitionem ejus tacitam, ſicut dictum eſt, *f Et morere in monte, in quem aſcendis, & ad fratres tuos colligitor, ſicut mortuus fuit Aharon frater tuus in monte Hor.* Ecce edoctus es, quod mori petiit, ſicut mortuus eſt Aharon. Ea hora, dixit *Deus* Angelo mortis, Abi, animam Moſis

b Num. 20. 29.

c Deut. 34. 8.

d Heb. cœtus cœtus.

f Deut. 32. 50.

ſis mihi afferto. Abiit Angelus mortis, & coram eo tranſiit, ei dicens, Moſes, da mihi animam tuam. Objurgavit eum Moſes, eumq; cum objurgatione ejecit, dum Moſi dixit Sanctus Benedictus Deus, Moſes, ſatis hujus mundi habes; Ecce autem mundus futurus tibi reſervatus eſt. Scrutatus es opera creationis, ſicut di-
b Exod.33.21. ctum eſt, Et dixit *Jehovah*, *b Ecce locus apud me eſt*, & *ſuper rupem collocabere*. Accepit Sanctus Benedictus Deus animam Moſis, eumq; ſub throno gloriæ re-
c 1 Sam. 25. 29. condidit, ſicut dictum eſt, *c Et ligata eſt vita Domini mei in faſciculo vitæ*. Et quando eum accepit, eam ſem-
d Deut.34. 5. per oſculatus eſt, ſicut dictum eſt, *d Super os Jehovæ*. Neq; anima Moſis ſola ſub throno gloriæ recondita eſt, ſed etiam animæ omnium juſtorum ſub throno gloriæ
f 1 Sam. 25, 29. recondita ſunt, ſicut dictum eſt, *f Et ligata eſt vita Domini mei in faſciculo vitæ*. Forſan de animabus impio-
g 1 Sam. 25. 29. rum ſic diſcere potes, *g Animas autem inimicorum tuorum ejiciet, ſicut e cavo fundæ*. Quamvis e loco in locum diſpergatur, neſcit cui adhæreat. Similiter animæ impiorum cogitabundæ ambulant & in mundo errant, neq; norunt, cui adhæreant. Iterum dixit Angelo mortis, Abi & afferto mihi animam Moſis. Abiit in locum ejus, quæſitum non invenit. Ambulavit juxta mare magnum, dixit ei, Moſes venitne hac via? Dixit illud, A die quo tranſierunt Iſraelitæ in medio ejus, illum non vidi. Ambulavit juxta montes & colles, & dixit
h Job 28 23. iis, Venitne Moſes hac via? Dixerunt ei, *h Deus viam ejus intelligit*, & *ipſe locum ejus novit*. Deus eum in vitam mundi futuri congregavit, *neq; ubi ſit*, novit ulla cre-
k Job 28. 12, 13, 14. atura, ſicut dictum eſt, *k Ubi autem reperietur ſapientia*, & *ubi eſt locus intelligentiæ? Pretium ejus ignorat homo, neq; in terra viventium invenitur. Abyſſus dicit, Non*
l Job 28. 22. *eſt in me*, & *mare dicit, Non eſt apud me. l Deſtructio* & *mors dicunt, Auribus noſtris famam illius audivimus*. Jehoſhuah etiam mœrore affectus ſedit propter Moſen, donec ei Sanctus Benedictus Deus dixiſſet, Jehoſhuah, tu
m Josh. 1, 2. propter Moſen mœſtus es. *m Moſes ſervus meus mor-*

tuus

tuus eſt. Pacem proſequens. Nempe docens, debere hominem pacem in Iſraele proſequi inter ſingulos, ſicut fecit Aharon, ſicut dictum eſt, *b Recede a malo, & bonum facito, pacem inquire, eamq; proſequere.* Rabbi Simeon filius Eleazaris dixit. Si in loco ſuo ſedeat homo, & ſileat, quomodo pacem in Iſraele inter ſingulos quærit, ſicut dictum eſt, *Pacem inquire, eamq; proſequere?* Ecce nempe cum in loco tuo pacem inquires, eam in loco alterius proſequeris. Etiam Deus Sanctus Benedictus *c* pacem in excelſo facit. Quam autem pacem in excelſo facit Deus Sanctus Benedictus? Quia non imponit decem *variis Angelis* Gabrielis nomen, Michaelis, aut Urielis, aut Raphaelis, ſicut homines indunt decem *variis perſonis* nomen Reubenis, aut Simeonis, aut Levi, aut Jehudæ. Nam ſi feciſſet, ſicut homines faciunt, quando unum eorum vocaret, venirent coram eo *omnes*, & hic in illum indignaretur. Sed unum *Angelum* vocat Gabrielem, alterum Michaelem. Et quando unum eorum vocat, venit ille coram eo qui in quemcunq; locum velit, illum emittit. Et quia hic illum reveretur, & honorat, humiliores ſunt hominibus, & cum aperire debent os ſuum, ut canticum dicat quis, dicit hic ſocio ſuo, Aperi tu, quia me major es: cui ille reſpondet, Aperi tu, quia tu me major es. Non ſicut faciunt homines, quorum unus ſocio ſuo dicit, Ego te major ſum: cui ille reſpondet, Ego te major ſum. Sic & in cœtibus *Angelorum* dicit hic cœtus illi, Aperito tu, quia me major es, ſicut dictum eſt, *d Et clamat hic ad illum, & dicit.* Homines amans. Nempe docens, debere hominem homines *alios* diligere, non autem odio habere. Sic enim invenimus in hominibus illius generationis in diviſione linguarum, quos quia ſe mutuo diligerent, noluit Sanctus Benedictus Deus e mundo perdere, ſed eos in quatuor plagas cœli diſperſit. Sed homines Sodomæ, quia ſe invicem oderunt, perdidit Sanctus Benedictus Deus ex hoc mundo & futuro, ſicut dictum

b Pſal. 34. 14.

c Job 25. 2.

d Iſa. 6. 6.

b Gen. 13. 13. eſt, *b Erant autem homines Sodomæ mali, & peccatores in Jehovam valde.* Peccatores. Hoc revelationem nuditatis intimat. In Jehovam. Hoc prophanationem nominis Jehovæ intendit. Valde. Quia tum intentione peccabant. En edoctus es, quia ſe invicem oderunt, eos ex hoc mundo, & futuro perdidit Sanctus Benedictus Deus. Et ad legem appropinquare faciens. Nempe docens, debere hominem alios colligere, & eos ſub alis divinæ præſentiæ congregare, ſicut Abrahamus pater noſter fecit. c Gen. 13. 5. *c Et accepit Abrahamus Sarai & Lotum fratris ſui filium, & omnem ſubſtantiam eorum, quam acquiſiverunt, & animas, quas in Harane fecerant.* Annon omnes qui in mundum veniunt vel culicem unum creare nequeunt? Quid igitur dicit doctrina, *Animas quas in Harane fecerant?* Docet Deum æſtimare ac ſi eas feciſſent. Sicut non poteſt homo ſocio ſuo mercedem in hoc mundo; ita nec in futuro impertire, d Eccl. 4. 1. ſicut dictum eſt, *d Ecce lachrymas oppreſſorum, quibus non erat conſolator.* Et ſtatim, *Et oppreſſoribus eorum robur fuit, Et non fuit iis conſolator.* Quare repetitur, *Non fuit illis conſolator?* Hi ſunt homines, qui edunt, bibunt, proſpere agunt in filiis & filiabus in hoc mundo: at in futuro non eſt iis conſolator. Nam ſi quid ab homine furto auferatur, aut ei mortuus quis fuerit, veniunt filii et fratres ejus, & eum conſolantur: forte idem in altero mundo expectat. Sic docemur dicere ſimiliter, f Eccl. 4. 8. *f Neq; eſt ei frater:* Sic qui peccatum peccat, & ſpurium gignit, dicunt ei, Vane, g Teipſum & me perdidiſti. (g *Verba ſpurii ad adulterum patrem.*) Et cum ſedeant alii diſcentes Hieroſolymis, ſpurius Aſhdodam venire, & ibi ſedere poteſt, & dicere, Væ mihi, ſi ſpurius non fuiſſem prius ſediſſem, & didiciſſem inter diſcipulos, ſicut edoctus ſum. Jam vero quia ſpurius ſum, non licet mihi inter diſcipulos ſedere, aut diſcere, quia Hieroſolymas intrare ſpurius h Zech. 9. 6. prorſus non debet, ſicut dictum eſt, *h Et in Aſhdoda habitabit ſpurius, & Philiſthæorum ſuperbiam excindam.* Ille dixit, Si non ego mihi, quis mihi? Si ego vivens non juſti-

b juſtificer, quis pro me juſtificabitur? Et cum ego mihi ipſi, quid ego? Si ego in me ipſo juſtificatus non ſim, quis in me juſtificabitur pro me? Sic non nunc, quando? Si ego vivens non juſtificer, quis poſt mortem meam pro me juſtificabitur? Sic enim dictum eſt, quod *c Cani vivo melius eſt, quam mortuo leoni*. Quia cani vivo melius eſt. Hic eſt improbus vivens in hoc mundo. Mortuo leone. Fortaſſis. prae Abrahamo, Iſaaco, & Jacobo qui in pulvere habitant. Alia interpretatio. Quoniam cani vivo melius eſt. Hic eſt improbus in hoc mundo vivens, ſi reſipiſcat, recipiet eum Sanctus Benedictus Deus: at juſtus, quando mortuus eſt, juſtificationem non amplius addit. Ille dixit, Si in domum meam venero, in domum *d* tuam veniam. Ad locum, quem cor meum diligit, illuc pedes mei me conferunt. Si in domum meam venero, in domum tuam veniam. Nempe hi ſunt homines, qui mane et veſperi *f* ſynagogas & ſcholas Dei Sancti Benedicti adeunt, juxta illud quod dicitur, *g In omni loco, ubi nomen meum recorder.* Ad locum, quem cor meum diligit, illuc pedes mei me conferunt. Nempe hi ſunt homines, qui relinquentes argentum & aurum ſuum, ad feſtum aſcendunt ad apparendum coram facie divinae praeſentiae in ſanctuario. Sanctus Benedictus Deus ea conſervabit in medio tentoriorum ſuorum, ſicut dictum eſt, *h Neq; deſiderabit quis terram tuam, cum aſcendas k ad apparendum coram Domino Deo tuo.* Ille dixit, Si ego hic, omnia hic: ſi ego non hic, quid omnia hic? ſi ego non hic, quid hic? Contrarium cum contrario ejus, & in his omnibus juxta *l* Agadam parvam. Factum quod Hilleli ſeni accidit. In via ambulanti occurrunt homines triticum afferentes. Dixit iis, Quanti ſatum venditis? Dixerunt ei, Duobus denariis. Alii illi occurrunt. Dicit illis, Quanti ſatum venditis? Dicunt ei, Tribus denariis. Dixerunt illi, Stulte Babylonice non noſti, quod ſecundum Agabam parvam *facimus*. Dixit iis, Stulti & vani, omnia quae dico

b Vel, purus ſim.

c Eccl. 9. 4.

d In domum Dei ſc. ut e ſequentibus patet. Eam non minus, quam ſuam ingredi cupiunt ſancti. Pſal. 132. 3, 4, 5.

f Heb. domos congregationum, & inquiſitionum.

g Exod. 20. 24.

h Exod. 34. 24.

k Heb. ad videndum faciem Domini Dei tui.

l Librum collectaneorum.

I 2 vobis

vobis vos mihi reſpondetis. Sic faciens illis Hillel ſenex eos in melius convertit. Vidit & ille cranium, quod ſuper faciem aquarum natabat. Dixit ei, Quia abripuiſti, abripient te, & qui te abripiunt, abripientur. Ille etiam in lingua Babylonica quatuor verba dixit, Qui nomen protelat, nomen ejus peribit, & qui ſapientibus non miniſtrat, mortis reus eſt, & qui non addit, corrumpetur, & qui de corona ſibi inſervit, peribit, & abibit. Qui nomen protelat, nomen ejus peribit. Nempe docens, non debere hominem nomen ſibi in regno proferre: cum enim quis nomen ſibi in regno profert, *b* tandem eum obſervant homines, & eum interficiunt, & opes illius ab eo auferunt. Et qui ſapientibus non miniſtrat, reus mortis eſt. Nempe dicunt, quod factum eſt in homine quodam e domo excelſa, qui ſanctitatem ſervare ſolitus eſt. Rabbi Joannes filius Zachæi diſcipulum quendam ad illum miſit, ut illum exploraret. Abiit & invenit illum oleum accipientem, & ſuper teſtu ſuperficiem ponentem, quod poſtea a teſtu auferens in medio aquæ fabarum preſſarum poſuit. Dixit ei, Quid facis? Dixit ei, Sacerdos maximus ego ſum, oblationem in puritate comedo. Dixit illi, Si teſtus hic immundus ſit, eſtne hæc pura? Dixit ei, Extatne nobis aliquid in lege, quod teſtum immundum declaret? Nonne dicit ſcriptura de furno ſolo, quod impurus ſit, ſicut dictum eſt, *c Quicquid in eo eſt, immundum erit.* Dixit ei, Sicut lex furnum, ita & teſtum impurum pronuntiat, ſicut dictum eſt, *d Furnus & teſtus frangetur, Immundi ſunt.* Dixit ei, Si ſic te aſſueſeceris, oblationem puram in diebus tuis nunquam comediſti. Et qui non addit, corrumpetur. Nempe docens, Si diſcat homo tractatum unum, aut duos, aut tres, & illis nihil addat, in fine priorum obliviſcitur. Et qui ſibi de corona inſervit, peribit, & abibit. Nempe, quia omnis, qui ſibi de nomine *f* explicato inſervit, portionem in ſeculo futuro nullam habet.

b Heb. Finis, ut oculos ſuos in eum ponant.

c Lev. 11. 33.

d Lev. 11. 35.

f Vel ſeparato. i. tetragrammato. Qui vocem Jehovah pronuntiat.

Finis Capitis.

CAP.

Cap. XIII.

SHammæus dixit, Legem tibi infixam reddito, loquere parum, & fac multum, & homines omnes vultu amœno ſub ſpe recipe. Legem tibi infixam reddito. Nempe docens, quod ſi homo aliquid ab ore ſapientium in ſchola audiverit, illud contingens non relinquat, ſed fixum reddat, & quicquid didicit homo faciat, & doceat alios. Faciat illud quod doctum eſt, *b Ut ea diſcatis, & ſervetis.* Et ſic de Ezra dictum eſt, *c Paraverat enim cor ſuum ad inquirendum in lege Jehovæ ad faciendum,* & poſtea, *& ad docendum in Iſraele ſtatuta, & judicia.* Loquere parum, & fac multum. Nempe docens, quod viri juſti parum dicant, ſed multum faciant. Impii autem multum loquuntur, dum interim parum non faciant. At unde probatur, quod juſti parum dicant, & multum faciant? Quia ſic in Abrahamo patre noſtro invenimus, qui dixit Angelis, Fruſtulum hodie apud me comedetis, ſicut dictum eſt, *d Et accipiam fruſtulum panis, & cor veſtrum confortate.* Sed vide quid Abrahamus in fine fecerit Angelis miniſterii, qui abiit, & paravit illis tres boves, & tria ſata. Unde autem probatur, quod tria ſata illis paraverat? Quia dicitur, *f Et feſtinavit Abrahamus in tentorium ad Saram, & dixit, Cito parato tria ſata farinæ ſimilagineæ.* Tria quidem juxta verborum ſenſum literalem. Farinæ: Ecce ſex. Similagineæ. Ecce novem. Unde autem conſtat quod tres boves illis paravit? Quia dictum eſt, *g Ad armentum vero cucurrit Abrahamus. Bovem attulit. Ibi eſt unus.* Filium bovis. *Ibi ſunt* duo. Tenerum. *Ibi ſunt* tres. Et ſunt qui dicant, Bonum. *Ibi ſunt* quatuor. Et dedit puero, & juſſit, ut eum pararet. Datus fuit in manum Iſhmaelis filii ejus, ut eum in mandatis initiaret. Etiam Sanctus Benedictus Deus parum dixit, & multum fecit, ſicut dictum

b Deut. 5.1.
c Ezr. 7.10.
d Gen. 18 5.
f Gen. 18.6.
g Gen. 18.7.

b Gen. 15. 13, 16. eſt, *b Et dixit Jehovah Abrahamo, Certo cito peregrinum fore ſemen tuum in terra, quæ non eſt eorum, & illis ſervituros qui eos, annos quadringentos, affligent. Atq; etiam nationem, cui ſervient, judicabo, & poſtea cum ſubſtantia magna exibunt.* Non amplius quam quinquaginta verbis eum alloquitur. Sed poſtea cum vindictam ſumit Sanctus Benedictus Deus de inimicis Iſraelis, non vindictam ſumit niſi ſeptuaginta duobus literis, ſicut dictum eſt, c Deut. 4. 34. *c Aut unquam ne tentavit Deus venire, ut ſibi acciperet gentem e medio gentis alterius, tentationibus, ſignis, & terriculamentis magnis?* Ecce diſcis, quod quando vindictam ſumpſit de hoſtibus Iſraelis, non ſumpſit eam niſi ſeptuaginta duabus literis. Unde autem probatur, quod improbi multum dicant, atq; etiam parum non faciant? Quoniam ſic in Ephrone invenimus, qui d Gen. 23. 15. Abrahamo dixit, *d Terra quadringentos ſiclos argenti valet.* Sed poſtea cum pependerat ei argentum, f Gen. 23. 16. *f auſcultavit Abrahamus Ephroni, & pependit Abrahamus Ephroni.* Et homines omnes vultu amœno ſub ſpe recipe. Nempe docens quod ſi ſocio ſuo dederit quis dona ulla mundana facie irata in terram aſpiciens, de eo ſcriptura æſtimat, ac ſi illi nihil dediſſet. Sed qui ſocium ejus vultu amœno ſub ſpe recipit, licet nihil illi dederit, de eo æſtimat ſcriptura, ac ſi omnia dona bona illi dediſſet.

Dixit ſe velle agrum Abrahamo dare v. 11. pecuniam tamen ponderatam accepit.

Finis Capitis.

Cap. XIV.

g Magiſter noſter Johannes filius Zachæi accepit ab Hillele, & Shammao. Erant Hilleli ſeni octoginta diſcipuli. Triginta ex illis digni fuerunt ſuper quos divina præſentia maneret, ſicut Moſes magiſter noſter: ſed hoc generatio eorum indigna fuit. Et triginta ex illis digni erant, qui *h* annum intercalarent.

g Multa hic omittuntur dicta a Gameliele & aliis, quæ mirum eſt quomodo in Pirke Aboth extra ordinem irrepſerint. vid. ibi. c. 1. in fine, & c. 2. initio.

h i. periti Aſtronomi.

rent. Et Viginti intermedii erant. Maximus omnium eorum fuit Jonathan filius Uzielis. Minimus autem omnium illorum fuit magiſter noſter Johannes filius Zachæi. De eo dicunt, quod non omiſerit ſcripturam, Miſhnam, aut Gemaram, conſtitutiones, aut Agadoth, additiones ſubtiles in lege, aut ſubtilitates ſcribarum, aut conſuetudines ſapientum, aut *b* ullum verbum particulare in lege, quod non didicit, ad confirmandum, quod dictum eſt, *c Ut amantes me ſubſtantiam hereditate accipere faciam, & theſauros eorum implebo.* Si legem copioſe didiceris, ne apprehende bonum tibi ipſi, quia ideo formatus fuiſti. Ideo quia non ſunt homines formati, niſi in eum finem, ut legi operam darent. Erant magiſtro noſtro Johanni filio Zachæi quinq; diſcipuli. Omnibus illis nomina impoſuit. Eleazarum filium Horcani Ciſternam calce oblitam vocavit, qui ne guttulam quidem perderet, cantharum pice obductum, qui vinum ſuum ſervat. Et Jehoſhuam filium Hananiæ vocavit Funiculum triplicatum, qui non facile diſrumpitur. Et Joſen ſacerdotem appellavit pium in generatione illa. Et Iſhmaelem filium Hananiæ vocavit Granum in deſerto, quod aquas ſuas apprehendit. O beatum diſcipulum, de quo teſtimonium perhibet magiſter ejus! Et Eleazarum filium Arachi Torrentem exundantem vocavit, fontem exuberantem, cujus aquæ prævalent, & exeunt foras, ad confirmandum, quod dictum eſt, *d Diſpergantur fontes tui foras, & in plateis rivi aquarum.* Ille dixit, Si eſſent omnes ſapientes Iſraelis in lance una, et Rabbi Eleazar filius Horcani in altera, ille omnes pondere ſuperaret. Abba Saulus dixit e ſententia ſua, Si eſſent omnes ſapientes Iſraelis in lance una, & Rabbi Eleazar filius Horcani etiam cum illis, & Rabbi Eleazar filius Arachi in altera, eos omnes pondere ſuperaret. Dixit iis, Exite & videte, ubi ſit via bona, cui adhæreat homo, ut in mundum venturum ingrediatur? Ingreſſus inquit R. Eleazar, Oculus bonus

b Heb. omne verbum & verbum.

c Prov. 8. 21.

d Prov. 5. 16.

nus. Socius bonus, inquit R. Jehoſhuah. Vicinus bonus, cogitatio bona, & uxor bona, inquit R. Joſe. Futura prævidens, inquit R. Simeon. Ingreſſus Eleazar dixit, cor bonum erga mandata, & erga homines. Dixit iis, Video verba Eleazaris filii Arachi præ veſtris eſſe, ut quæ veſtra comprehendant. Dixit iis, Exite, & videte, ubi ſit via mala, a qua longe abeſſe debeat homo, ut mundum futurum ingrediatur? Ingreſſus R. Eleazar dixit, Oculus malus. Socius malus, inquit Jehoſhuah ingreſſus. Oculus malus, & vicinus malus & uxor mala, inquit R. Joſe. Mutuo accipiens, & non reddens, inquit R. Simeon, quia mutuo accipiens ab homine, a Deo mutuo accipit, ſicut dictum eſt,
b Pſal. 37. 21. *b Mutuo accipit impius, & non reddit: at juſtus beneficus eſt, & dat.* Ingreſſus R. Eleazar dixit, Cor malum erga cæcum, & mandata, & homines. Dixit iis, Video verba R. Eleazaris verbis veſtris meliora eſſe, ut quæ verba veſtra comprehendant. Quando mortuus fuit filius R. Johannis filii Zachæi, ingreſſi ſunt diſcipuli ejus, ut eum conſolarentur. Ingreſſus R. Eleazar, & coram eo ſedens dixit ei, Placeat tibi Domine, ut verbum unum coram te proferam. Dixit ei, Loquere. Dixit illi, Homini primo filius fuit, quo mortuo conſolationem ille de eo accepit. Unde autem apparet, quod conſolationem de illo ceperit? Quia dictum eſt,
c Gen. 4. 25. *c Et cognovit Adamus uxorem ejus rurſus.* Tu etiam conſolationem accipe. Dixit illi, Non ſufficit mihi, qui in me mœrore afficior, quod me memorem doloris hominis primi feceris. Ingreſſus R. Jehoſhuah dixit ei, Placeat tibi, ut verbum unum coram te proferam? Dixit illi, Loquere. Dixit ei, Jobo fuere filii, & filiæ, & omnes uno die mortui ſunt. Qui tamen de illis conſolationem cepit. Tu igitur conſolationem recipe. Unde autem probatur Jobum conſolationem
d Job 1. 21. accepiſſe? Quia dictum eſt, *d Jehovah dedit, & Jehovah accepit. Sit nomen Jehovæ benedictum.* Dixit illi, Non mihi ſufficit, qui in meipſo mœrore afficior, quod dolorem

lorem Jobi mihi in memoriam revocaverit. Ingreſſus R. Joſe coram eo ſedit, & dixit ei, Domine, placeat tibi, ut verbum unum coram te proferam? Dixit ei, Loquere. Dixit illi, Fuere Aharoni duo filii *b* adulti, qui ambo uno die mortui ſunt. Et ille conſolationem accepit de illis, ſicut dictum eſt, *c Et tacuit Aharon.* Non fuit hoc ſilentii, ſed conſolationis indicium. Tu igitur conſolationem recipe. Dixit ei, Non ſufficit mihi, qui in meipſo mœrore afficior, quod dolorem Aharonis mihi in memoriam revocaveris. Ingreſſus R. Simeon dixit ei, Domine, placeat tibi, ut verbum unum coram te proferam. Dixit illi, Loquere. Dixit ei, Davidi regi fuit filius, quo mortuo conſolationem cepit. Tu igitur conſolationem accipe. At unde apparet Davidem conſolationem cepiſſe? Quia dictum eſt, *d Et conſolatus eſt David Bathſhebam uxorem ejus, & intravit ad illam, & concubuit cum illa. Peperit autem illa* filium, Et vocavit nomen ejus Solomonem. Tu igitur conſolationem accipe. Dixit illi, Non ſufficit mihi, qui in meipſo mœrore afficior, quod dolorem Davidis regis mihi in memoriam revocaveris. R. Eleazar filius *f* Arachi ingreſſus eſt. Quando vidit illum dixit miniſtro ſuo, Accipe coram me vas, & ſequere me ad domum ablutionis, quia vir magnus eſt ille, neq; poteſt quis adverſus illum conſiſtere. Ingreſſus coram eo ſedit, & dixit ei, Dicam tibi parabolam. Cui ſimile eſt hoc? Homini cui rex præfecturam juxta ſe committit. Ille quotidie plorat, & exclamat, dicens, Quando ex hac præfectura in pace exibo? Tibi etiam Domine fuit filius. Legit ille legem, ſcripturam, prophetas, & hagiographa, Miſhnam, conſtitutiones & Agadoth, & e mundo *g* non propter peccatum dimiſſus eſt. Dixit ei, R. Eleazar, Fili mi, me conſolatus es, ſicut homines conſolari ſolent. Quando e præſentia ejus exierunt, dixit, Ibo ad locum pulchrum, & aquas pulchras. Et ipſi dixerunt, Eamus ad ædificandum locum diſcipulis ſapientum plurimis,

b Heb. magni.

c Lev. 10. 3.

d 2 Sam. 12. 24

f Azariæ. Tal. Baſil.

g Morte naturali ſublatus, non judicio divino propter peccatum interfectus.

qui legem diligunt. Qui abit ad ſpernendum locum pulchrum, & aquas pulchras decoras, parvum erit nomen ejus in lege. Qui vero abeunt ad ædificandum locum, ubi ſunt ſapientum diſcipuli multi, & legem amantes, nomen eorum in lege magnificabitur.

Finis Capitis.

CAP. XV.

ET illi tria dixerunt, R. Eleazar dixit, Sit gloria ſocii tui non minus chara tibi quam tua, neq; iræ acquieſcas. Die una ante mortem tuam reſipiſce. Sit gloria ſocii tui non minus chara tibi, quam tua. Nempe docens, quod ſicut gloriam propriam reſpicit, ita gloriam ſocii ſui reſpicere debeat homo. Et quemadmodum homo nollet, ut nomen malum contra honorem ſuum exiret, ſic non debet homo proferre nomen malum contra honorem ſocii ſui. Sit gloria ſocii tui tibi non minus chara, quam tua. Nempe quo tempore ſunt homini centum myriades, & auferantur omnes opes ejus propter id quod obolum valet, non debet ſe dedecorare. Neq; iræ acquieſcas. Nempe docens debere hominem manſuetum eſſe, ſicut fuit Hillel ſenex, & non iracundum eſſe, ſicut fuit Shammæus ſenex. Quæ fuit manſuetudo Hillelis ſenis? Factum quoddam memorant inter duos homines, qui aſtiterunt ſe invicem provocantes circa quadringentos denarios. Dixerunt, Quicunq; abit, & Hellelem iratum fecerit, quadringentos denarios accipiet. Abiit unus ex illis, erat autem ille dies veſpera ſabbati, in tenebris, atq; etiam capite tecto venit. Et fores ejus pulſavit, dicens, Ubi Hillel, ubi Hillel tectus? Qui in occurſum ejus exiens dixit ei, Fili mi, quid tibi opus eſt? Dixit ei, De conſuetudine quadam

mihi

mihi opus eſt inquirere. Dixit illi, Loquere. Dixit ei, Quare ſunt oculi *b* Tarmudæorum teretes? Dixit ei, Quia in arena habitant in deſerto. Veniunt autem venti, & eam ſuper oculos eorum ſpargunt. Idcirco ſunt oculi eorum teretes. Abiit, & hora una manſit, & rediens fores ejus pulſavit, dicens, Ubi Hillel, ubi Hillel tectus? Qui exiens dixit, Fili mi, quid tibi opus eſt? Dixit illi, De conſuetudine quadam mihi opus eſt inquirere. Dixit ei, Dic mihi quamobrem pedes Africanorum lati ſunt? Dixit illi, Quia habitant juxta foveas aquarum, & *c* quotidie in aquis ambulant. Idcirco pedes eorum lati ſunt. Abiit, & hora una manſit, & rediens fores ejus pulſavit dicens, Ubi Hillel, ubi Hillel tectus? Qui exiens dixit, Quid tibi opus eſt inquirere? Dixit ei, De conſuetudine mihi opus eſt inquirere. Dixit ei, loquere. Qui tectus ſedens coram eo dixit ei, Non ſunt multi tibi ſimiles in Iſraele. Dixit ei, *d* Cautus eſto in ſpiritu tuo, quid tibi opus ſit. Dixit illi, Quare ſunt capita Babyloniorum longa? Dixit ei, Fili mi, de conſuetudine magna interrogas. Quia non ſunt ibi cœtus prudentes. Quam cito naſcitur infans, ſuper membra ſervorum & ancillarum educant, Idcirco longa ſunt capita eorum. Sed ubi ſunt cœtus prudentes, quando natus eſt infans, in cunis illum educant, & caput ejus fricant. Idcirco capita eorum rotunda ſunt. Dixit ei, Perdidiſti mihi quadringentos danarios. Dixit ei, Quandoquidem Hillel fuit cujus manu periere mihi quadringenti denarii, *ſufficit*. Hillel tamen iratus non fuit. Quæ fuit ira Shammæi ſenis? Dicunt factum quoddam accidiſſe in homine quodam, qui juxta Shammæum ſtetit. Dixit illi, Rabbi, quot ſunt vobis leges? Dixit illi, Duæ. Una inſcriptura, altera oralis. Dixit ei, De ea quæ ſcripta eſt, credo tibi. De ea, quæ oralis eſt, non credo tibi. Eum increpavit, & cum indignatione ejecit. Veniens coram Hillele dixit ei, Rabbi quot leges dantur? Dixit illi, Duæ, una ſcripta, altera

b Erant hi pauperes ſegmenta lignorum vendentes.

c Heb. in omni die & die.

d Noli me commendare, ſed quid tibi opus ſit, exponere.

ra oralis. Dixit ei, De ſcripta lege tibi credo, de orali non credo tibi. Dixit illi, Fili mi mane. Scripſit ei Alphabetum. Dixit ei, Quid hoc? Dixit illi, Aleph. Dixit ei, Non eſt Aleph, ſed Beth. Dixit ei, Quid eſt hoc? Dixit illi, Beth. Dixit illi, Non eſt Beth, ſed Gimel. Dixit ei, unde noſti hoc eſſe Aleph, illud Beth, proximum Gimel? Dixit illi, Sic tradiderunt nobis patres noſtri priores hoc eſſe Aleph, illud Beth, proximum Gimel. Sicut unum in veritate recepiſti, ita alterum in veritate recipe. Factum in peregrino quodam, qui tranſiens per poſteriores partes *b* Synagogæ audivit puerum legentem, *c* *Hæc ſunt veſtimenta, quæ facere debent, pectorale, amiculum, & pallium.* Venit coram Schammæo, & dixit ei, Rabbi, cujus eſt hæc omnis gloria? dixit illi, Sacerdotis magni, qui ſtans miniſtrat juxta excelſa altaris. Dixit ei, Proſelytum fac me, ita ut me Sacerdotem magnum conſtituere poſſint. Dixit illi, Non eſt ſacerdos in Iſraele præter Sacerdotes magnos, qui in ſacerdotio magno ſtant miniſtrantes. Sed peregrinus vilis, qui non niſi baculo ſuo, & pera viatoris comitatus venit, venietne ille, & in Sacerdotio magno miniſtrabit? Eum increpans cum indignatione ejecit. Venit ad Hillelem, & dixit ei, Rabbi Proſelytum fac me, ut me ſacerdotem magnum conſtituant, ut ſtans miniſtrem juxta excelſa altaris. Dixit ille, Mane & apud te dicito, Quicunq; quærit coram rege e carne & ſanguine conſiſtente apparere, non æquum eſt, ut diſcat, quomodo ingrediatur, aut egrediatur. Dixit ei, Ecce tibi, qui apparere cupis coram rege regentium reges Sancto Benedicto Deo, opus eſt tibi ut diſcas quomodo in domum ſanctam ſanctorum intrare debeas, quomodo lucernas rectas facias, ad excelſa altaris appropinques, menſam inſtruas, in ordinem redigas *d* quæ ordinanda ſunt? Dixit illi, Fac quod in oculis tuis bonum eſt. Scripſit ei Alphabetum & docuit eum legem ſacerdotum. Ille autem diſcens perrexit, dum ad ea verba perveniſſet,

b Heb. domus congregationis.

c Exod. 28. 4.

d Heb. ordinationem.

Et

f Et peregrinus appropinquans morietur. Aſſumpſit illud in ſeipſum multo magis, dicens, Quod ſi de Iſraelitis, qui vocantur filii Dei, de quibus etiam dicit divinitas, *h Et vos eritis mihi regnum ſacerdotum & gens ſancta,* ſi de his, inquam, monet ſcriptura, *Et peregrinus appropinquans morietur,* quanto magis de me, qui peregrinus veni, & ſola pera viatoris comitatus? Statim pacatus fuit peregrinus ille a ſeipſo, & ad Hillelem ſenem veniens dixit illi, Omnes benedictiones in lege ſuper caput tuum requieſcant. Si enim mihi fuiſſes, ſicut Shammæus ſenex, non veniſſem in congregationem Iſraelis. Iracundia Shammæi ſenis me ex hoc mundo & futuro eradicare contendit: tua autem manſuetudo me in vitam hujus & futuri ſeculi introduxit. Dicunt peregrino huic natos fuiſſe duos filios, quorum uni nomen Hillelis, alteri Gamalielis impoſuit, eoſq; vocarunt peregrinos Hillelis. Die una ante mortem tuam reſipiſce. Rogarunt eum diſcipuli Rabbi Eleazaris, an novit homo quo die morietur, ut reſipiſcat? Dixit ille, Idcirco reſipiſcat hodie, forte enim cras morietur. Sic in reſipiſcentia reperientur omnes dies ejus. Rabbi Joſe filius Jehudæ dixit e ſententia R. Jehudæ in R. Elgnæo, qui dixit e ſententia Elgnæi patris ſui, qui dixit e ſententia R. Eleazaris magni. Die uno ante mortem tuam reſipiſce, & te calefacito ad ignem ſapientum. A prunis eorum caveto, ne forte adurare, quia morſus eorum morſus vulpinus eſt, & punctio eorum ſcorpii punctio eſt, atq; etiam omnia verba illorum ſimilia ſunt prunis ignitis.

f Num. 1. 51.

h Exod. 19. 6.

Finis Capitis.

Cap. XVI.

RAbbi Jehoſhua dixit, Oculus malus, & concupiſcentia mala, & odium hominum hominem e mundo extrudunt. Oculus malus. Nempe docens, quod eo modo domum ſocii aſpicere debeat homo, quo ſuam aſpicit. Et ſicut nollet homo, ut nomen malum contra uxorem ſuam, & filios ſuos exiret; ſic nolle debet, ut contra uxorem, aut filios ſocii ſui nomen malum exeat. Interpretatio alia, Oculus malus. Nempe ut non ſit oculus hominis invidus in ſtudium ſocii ſui. Factum quod accidit cuidam in ſtudium ſocii ſui invido, abbreviati ſunt dies ejus, & migravit, & exiit. Concupiſcentia mala. Nempe dicunt, Tredecim annos major eſt concupiſcentia mala, quam bona. A viſceribus matris hominis major eſt, & venit cum eo. Incipit autem *b* cum violatione ſabbati, non cum manuali percuſſione alterius. Tredecim annos nato concupiſcentia bona ſe prodit, ita ut ſabbatum violanti dicat, Vane, ecce ipſe dixit, *c Quicunq; illud prophanaverit, certo morietur.* Homines interficienti dicit, Vane, ecce ipſe dixit, *f Sanguinem humanum fundentis ſanguis ab homine fundetur.* Rem malam aggredienti dicit, Vane, ecce ipſe dixit, *g Adulter & adultera certo morientur.* Quando homo ſe ipſum calefacit, ut ad rem malam certatim progrediatur, omnia membra ejus concupiſcentiæ malæ obediunt, quæ regnat ſuper *h* ducenta quadraginta & octo membra. Quando rem mandatam aggreditur quis, ei reſpondere incipiunt omnia membra ejus, Quoniam concupiſcentia prava in viſceribus ejus regnat ſuper ducenta quadraginta & octo membra, quæ ſunt in homine, concupiſcentia bona ſimilis eſt ei, qui vinctus eſt in *k* carcere, ſicut dictum eſt, *l E carcere ad regnandum exibit.* Hæc eſt concupiſcentia bona. Sunt autem

b Impietas in puero ſe manifeſtat ante inhumanitatem.

c Exod. 31. 14.

d Heb. animas

f Gen. 6. 9.

g Lev. 20. 10.

h Tot membra eſſe in homine affirmatur in Sanhed. fol. 107. 1.

k Heb. domo vinctorum.

l Eccl. 4. 14.

tem

tem qui dicant hunc eſſe Joſephum juſtum. Quando venit illa improbitas, reſpondit ei verbis. Dicit ea illi, Ego te in carcere vinctum tenebo. Dicit ei, *b Jehovah ſolvit vinctos.* Dicit ea illi, Ego oculos tuos effodiam. Dicit ei, *c Jehovah aperit oculos cæcorum.* Dicit illa ei, Ego incurvabo ſtaturam tuam. Dicit ei, *Jehovah incurvatos erigit.* Dicit illa ei, Ego faciam te improbum. Dicit illi, *Jehovah juſtos diligit.* Dicit ea illi, Ego te Aramæum faciam. Dicit ei, *d Jehovah peregrinos cuſtodit*, idq; donec dicat, *f Quomodo faciam magnum hoc malum?* Noli mirari, quod Joſephus juſtus ita fecerit, Ecce enim R. Zadoc magnus fuit, & honorabilis. Quando captivus abductus fuit, recepit eum matrona quædam, & miſit ad eum ancillam pulchram quandam, qui quando eam vidit, oculos ejus ad parietem convertit, ne eam aſpiceret. Et legens ſedebat tota nocte uſq; ad auroram. Abiit illa & ſedit ex oppoſito dominæ ſuæ dicens ei, Mors mihi magis convenisset, quam quod me viro huic tradidiſti. Miſit illa, eumq; accerſens, dixit illi, Quare cum hac fœmina non feciſti, *g* ut ſolent homines? Dixit ei, Quid tum facerem de ſacerdotio magno, & de familia magna? Ego dixi, Forte ingrediar ad illam, & ſpurios in Iſraele multiplicabo. Quando illa audiverat verba ejus, præcepit de eo ut liber cum honore dimitteretur. Dixit ei, Noli mirari, Quod R. Zadoc ita fecerit, Ecce enim R. Aqiba eo major, quando in Syriam venit, eum apud dominatorem quendam *h* calumniabantur, qui duas fœminas pulchras ad eum miſit, quæ ſe lavarant, & texerant & ornatæ erant, ſicut ſponſæ ſponſis *jungendæ*, & ſuper eum tota nocte ceciderunt, Juxta me cubabis, inquit hæc, juxta me, inquit illa. Ille autem inter eas ſedens ad neutram reſpexit. Abierunt illæ & coram facie dominatoris venientes dicebant ei, Melius eſſet nobis mori, quam ut nos huic viro traderes. Ille mittens & eum accerſens dixit ei, Et quare non feciſti cum fœminis hiſce, ſicut

b Pſal. 146. 7.

c Pſal. 146. 8.

d Pſal. 146. 9.

f Gen 39. 9.

g Heb. juxta viam, quam faciunt filii hominis.

h Heb. calumnias edebant. Solent enim a paraſitis famelicis calumniæ ad menſas divitum proferri.

ſicut homines ſolent cum mulieribus pulchris facere? Annon ſunt illæ filii hominis, ſicut tu? Annon qui eas creavit, te creavit? Dixit ei, Quid faciam? Odor ad me venit e cadaveribus mortuis, & dilaniatis, & reptilibus. Noli mirari, quod ita fecerit Rabbi Aqiba, ecce R. Eleazar magnus major eo fuit, qui filiam ſororis ſuæ ſedecim annis ſecum *b* in lecto nutrivit, donec venirent ei *c* ſigna. Tum dixit ei, Exito, ut viro nubas. Dixit illi, Annon ancilla tua famula erit ad lavandum pedes *d* diſcipuli tui? Dixit ei, Filia mea, jam ſenex ſum, exito ut juveni tibi ſimili nubas. Dixit ei, Sic dixi coram te, Annon ancilla tua famula erit ad lavandum pedes diſcipuli tui? Quando verba ejus audivit *f* abſtulit ab ea poteſtatem deſponſationis, & ad eam ingreſſus eſt. R. Reuben filius, Atſtarublæi dixit, Quomodo remotus eſt homo a concupiſcentia mala, quæ eſt in viſceribus ejus, cum *g* gutta prima quam homo in mulierem ejicit, fit concupiſcentia mala? Non incipit niſi ex apertionibus cordis, ſicut dictum eſt; *h Ad oſtium peccatum jacet.* Dicit homini, quando puer in lectum projectus eſt, vir te occidere quærit. Ipſe intendit, ut eradicet e ſeipſo in *k* porta ſua. Puer in lectum projectus manum ſuam ſuper ſerpentem, aut ſcorpionem ponit, qui pungit eum. Nulla hujus rei cauſa eſt præter concupiſcentiam malam, quæ eſt in viſceribus ejus. Manum ſuam ſuper carbones ponit, & uritur. Nulla hujus rei cauſa eſt præter concupiſcentiam malam, quæ eſt in viſceribus ejus, quia concupiſcentia mala ſpargit ſe *l* in domo principali. Veni autem, & aſpice hœdum aut agnum, quando puteum videt, ſe retrorſum vertit, non eſt enim in bruto concupiſcentia mala. R. Simeon filius Eleazaris dixit, Parabolam tibi proponam. Cui rei ſimilis eſt concupiſcentia mala? Similis eſt ferro in ignem injecto, quam diu in igne eſt, quicquid volunt, ex eo faciunt. Ita eſt in concupiſcentia mala: nihil

præter

b Vel in maturatione. i. dum matureſceret.

c Pubertatis ſc. indicia in virginibus.

d Forſan diſcipulorum tuorum, ſi jod deſit. aut doctrinæ tuæ, ſi ſit ו *pro* ר *i. tui ipſius.*

f Vel, accepit.

g Seminis humani ſc.

h Gen. 4 7.

k Concupiſcentiam malam ſc. quam dixerat ad oſtium jacere.

l In homine ſc. creatura nobiliſſima, ut e ſequentibus patet. Vel in parte principanti quod τὸ ἡγεμονικὸν vocant Græci.

præter verba legis ſola eam corrigere poteſt, ſicut dictum eſt, *b Si inimicus tuus famelicus ſit, eum pane paſcito, ſin ſitibundus ſit, aquam ut potet efficito: Carbones enim ignitos ſuper caput ejus coacervabis, & Jehovah mercedem tibi dabit.* R. Jehudah princeps dixit, Parabolam tibi proponam. Cui rei ſimilis eſt concupiſcentia prava? Similis eſt duobus hominibus, qui pandocheum unum ingreſſi ſunt; captus eſt unus eorum c furti accuſatus. Dicunt ei, Quis tecum fuit? Fieri poteſt, ut dicat, Socius meus mecum non fuit. Dicat tamen, Quandoquidem ego interfeci, ſocius meus mecum interficietur. Similiter dicit concupiſcentia prava, Quandoquidem ego in mundo futuro peribo, ego totum corpus perdam. R. Simeon filius Juchæi dixit, Hinc quod Iſraelitæ Gehennam in æternum non videbunt parabola hæc indicat. Cui ſimilis eſt hæc res? Regi e carne & ſanguine conſiſtenti, cui fuit ager peſſimus. Venerunt homines, eumq; decem coris tritici annuis conduxerunt. Eum ſtercorabant, ſarriebant, rigabant, tegebant, ex eo tamen nonniſi corum unum tritici in anno collegerunt. Dixit iis rex, Quid hoc rei eſt? Dicunt, Domine noſter rex tu noſti agrum, quem nobis tradidiſti, quod ab initio nihil ex eo collegiſti. Et nunc cum eum ſtercoraverimus, laverimus, & aquis rigav[illegible]s, non collegerunt ex eo niſi corum unum trit[illegible]olum. Sic dicturi ſunt Iſraelitæ coram Sancto Benedicto Deo, Domine mundi, tu noſti, quod concupiſcentia mala nos ſeduxerit, ſicut dictum eſt, *d Ipſe enim novit fabricam noſtram.* Et provinciam odio habeto. Nempe docens non debere hominem cum intentione dicere, Dilige ſapientiam, & ſapientes odio habeto; dilige diſcipulos, & popululos terræ odio habeto. At odio habeto Epicureos, & ſeductores & expulſores. Et ſic docent traditiones. Et ſic David dicit, *f Oſores tui Jehovah odi, & in te inſurgentes dolore afficior: odio perfecto eos odi, ſunt mihi ut inimici.* Annon ipſe dixit, *g Et vicinum tuum ſicut teipſum diliges,*

b Prov. 25 21, 22.

c Heb. e nomine furis vel pro fure.

d Pſal. 103.

f Pſal. 139. 21, 22.

g Lev. 19. 18.

ego enim ſum Jehovah, qui video illud, ſive opus tecum faciat ſive non, ſi niholominus eum diligas. R. Simeon filius Eleazaris dixit, *b* In tempore magno dictum eſt hoc verbum, *Et vicinum tuum ſicut teipſum diliges, Ego ſum Jehovah.* Quando hoc video, ſi eum diligas, ego fidelis ſum mercedem bonam tibi daturus: ſi non, judex ego ſum, qui ulciſcar.

b. Forſan in feſto aliquo ſolenni textus hic legebatur. Vel, in tempore exaltationis verbum hoc dicendum eſt.

Finis Capitis.

Cap. XVII.

RAbbi Joſe dixit, Sint opes ſocii tui tibi non minus charæ, quam tuæ. Nempe, quo tempore diſcipulus ſapientum ad te veniens dicat, Lege mihi, ſi ſit *c* tibi quod legas, lege illi: ſi non ſit, ſtatim dimitte eum, neq; opes ejus ab eo auferto, ſicut dictum eſt, *d Ne dicas, Abi, & redi, & cras dabo, ſi tecum ſit, quod des.* Parato te ad legem diſcendam, non enim illa tibi jure hæreditario obtingit. Nempe, quo tempore vidit Moſes Doctor noſter non eſſe inter eos legem quæ ſucceſſorem ei in principatu conſtitueret, texit ſe, & ſtans in oratione coram eo dixit, Domine totius mundi, indica mihi, quis ingre[illegible]s, & egreſſurus ſit in capite populi hujus, ſicut dictum eſt, *f Et locutus eſt Moſes ad Iehovam dicendo, Conſtituat Iehovah Deus ſpirituum omnis carnis virum ſuper congregationem, qui coram iis egrediatur, & ingrediatur.* Dixit Sanctus Benedictus Deus Moſi, Abi, & conſtitue illi interpretem, & inquire coram te in capite magnatum Iſraelis. Ea hora dixit Moſes Jehoſhuæ, Jehoſhuah, quod ad populum iſtum quem ego tibi trado, non niſi hœdos & agros tibi trado, imo agnellos ſolos tibi trado. Hucuſq; mandatis operam non dederunt. Hucuſq; ad hircos non attigerunt, ſicut dictum eſt, *g Si neſcis, fœminarum pulcherrima, veſtigia gregum perſequere, & hœdos tuos* juxta

c Heb. in manu tua.
d Prov. 3. 28.
f Num. 27. 16, 17.
g Cant. 1. 8.

juxta paſtorum tentoria paſcito. Tempore quodam in platea ambulabat R. Johannes filius Zachæi. Vidit puellam quandam, quæ hordea ſub pedibus jumentorum Arabicorum colligebat. Dixit illi, Cujus es tu filia? Siluit illa. Iterum dixit, cujus es tu filia? Siluit ea. Tandem dixit ea illi, Expecta me. Texit ſe pilis ſuis, & ſedens coram eo dixit illi, Filia ſum Nicodemi filii Gorionis. Dixit ei, Filia mea, ubi igitur ſunt opes patris tui? Dixit illi, Domine, *b* nullæ ſunt, ſicut Hieroſolymis in proverbio dicunt, Sal divitiarum eſt *c* diminutio. *d* At dicito de ea, Eleemoſyna. Dixit ei, Ubi eſt domus ſoceri tui? Dixit ea illi, Domine, venit hic, & periit ille. Eo tempore dixit magiſter noſter Johannes filius Zachæi diſcipulis ſuis, per totam vitam meam legi ſcripturam illam, *f Si neſcis, abi pulcherima fœminarum, exito, perſequere veſtigia ovium,* nec quid in ea ſcriptum ſit, intellexi, donec veni hodie, & dixi, quod ſcriptum eſt obnoxios eſſe Iſraelitas populo populorum infimo. Rurſus dixit ea illi, Domine recordare, ut ſcripturam meam obſignes. Dixit ei, Sic faciam. Dixit diſcipulis ſuis, Per cultum Dei, ego ſcriptum puellæ hujus obſignavi. Et *g* occurrebant in eo mille millia denariorum aureorum e denariis ſculptis. A diebus domus paternæ hujus puellæ non ſunt ingreſſi e domibus ſuis in domum ſanctuarii *h* donec ſe illi ſepararent. Res quæ alteri puellæ evenit, quæ captiva abducta fuit, cum decem ancillis ſuis. Cepit eam autem Græcus quidam; cum pubeſceret, venienti in *k* domum ejus die quodam dedit illi amphoram dicens, Exito, & aquam mihi afferto. Aſtitit una ancillarum ſuarum, eamq; ab illa abſtulit. Dixit ille, Quid hoc rei eſt? Dixit *l* ea illi, Per vitam capitis tui Domine, ego una fui e quingentis ancillis matris hujus puellæ. Cum verba ejus audivit, eam cum decem ancillis *m* liberam emiſit. Res altera, quæ puellæ alteri accidit captivæ abductæ, quam cepit Græcus quidam, Quæ cum pubeſceret

b Heb. non ſunt.
c i. eleemoſyna, qua diminuuntur opes.
d Videntur hæc verba Rabbini eſſe ancillæ verba corrigentis, & חסר diminutionem in חסד Eleemoſynam mutantis.
f Cant. 5. 8.
g Vel, legebant.
h Vel, donec acervum illi ſepararent. i. dum hi totum acervum ſacris uſibus deſtinarunt.
k Heb. medium domus.
l Non puella, ſed ancilla ejus.
m Heb. in filiam liberorum vel nobilium.

ſceret, & in domum ejus veniſſet, venit quidam illi in ſomnio dicens, Ejicito puellam hanc e domo tua. Dixit ei uxor ejus, Non ejicies eam. Rurſus venit illi in ſomnio dicens, Si eam non ejicias, ecce ego te cum illa interficiam. Sic eam ejecit, & poſt eam ambulans dixit, Ibo & videbo, quis erit finis hujus puellæ. Illa in via ambulans ſitiit, & aquam ut biberet, deſcendit. Quando manum ſuam parieti appoſuit, exiit contra illam ſerpens, eamq; momordit. Inde mortua *b* ſuper aquas fluctuabat. Ille deſcendens accepit illam, & extractam ſepelivit. Deinde rediens uxori ſuæ dixit, Populo huic, quem vides, nemo iraſcitur *c* niſi pater eorum cœleſtis. Opera etiam tua univerſa propter Deum ſint. Sicut dictum eſt, *d In omnibus viis tuis eum agnoſce, & ille vias tuas diriget.* Rabbi Simeon dixit, Eſto cautus in recitatione, Audi, & in precatione. Et cum oraveris, ne facito precationem tuam querelam, ſed miſericordiarum petitionem coram Sancto Benedicto Deo. Sicut dictum eſt, *f Quia Deus miſericors, & gratioſus eſt ille, longanimis, & multus miſericordia, & de malo pœnitens.* R. Eleazar dixit, Vigilans eſto, ut legem diſcas, ut habeas, quod reſpondeas Epicuro. *g* Et rem aliam in lege *diſce* quæ oblivioni danda non eſt, cognoſce coram quo labores, quis ſit dominus fœderis tui.

b Heb. ſuper facies aquarum.

c Hæc mala illis e Dei ſolius ira eveniunt.

d Prov. 3. 6.

f Joel. 2. 13.

g Vel, & hæc res una eſt in lege, quæ, &c.

Finis Capitis.

Cap. XVIII.

Ex oppoſito eorum fuit R. Jehudah princeps ponderans laudem ſapientum R. Tarponis, R. Aquibæ, R. Eleazaris filii Azariæ, R. Johannis, & R. Joſe Galilæi. R. Tarponem acervum lapidum vocavit. Sunt autem qui dicant, Acervum nucum. Quando accipit quis

quis unam ex iis, omnes tinniunt, & hæc ad illam accedit. Huic rei ſimilis eſt R. Tarpon. Quo tempore diſcipulus ſapientum ad eum ingreditur, & dicat ei, Lege mihi, adducit ei ſcripturam, aut Miſhnam, expoſitionem, conſuetudines, aut Hagadoth, *ita ut* quando ab illo exeat, plenus eſt benedictione, & bono. R. Aqibam vocavit theſaurum clauſum. Cui ſimilis eſt R. Aqiba? Operatori, qui accipiens baculum ſuum foras abiit. Triticum inveniens reliquit, ſimiliter & hordeum, nec non ſpeltam, fabas etiam, & lentes. Quando domum ſuam ingreſſus eſt, triticum ſeorſim purgavit, ut & hordeum, & ſpeltam, fabas, & lentes. Sic fecit R. Aqiba, qui totam legem fecit *b* circularem. R. Eleazarem filium Azariæ capſulam Apothecariorum vocavit. Cui igitur ſimilis fuit R. Eleazar? Apothecario qui capſulam accipiens in provinciam abiit. Venerunt autem filii provinciæ, & dixerunt ei, Eſtne tibi oleum bonum? Eſtne balſamum? Sic fuit R. Eleazar filius Azariæ. Quo tempore ingreſſi ſunt ad illum diſcipuli ſapientum, ſi quis de ſcriptura, Miſhna, expoſitione, conſuetudinibus, aut Hagadoth eum interrogaſſet, quando ab eo exiit, plenus fuit bono, & benedictione. In tempore ſenectutis R. Jehoſhuæ ingreſſi ſunt diſcipuli ejus ad inquirendum ab eo. Dixit iis, Filii mei, Quid novi vobis in ſchola? Dixerunt illi, Diſcipuli tui nos ſumus, & ex aquis tuis bibimus. Dixit iis, Abſit, quia ſi ſit generatio in qua ſabbatum alicujus perfectum fuerit, ſabbatum erit R. Eleazaris filii Azariæ. Dixit iis, Quomodo fuit hiſtoria? Dixerunt illi, Populum, viros, fœminas, & pueros congregavit. Dixit iis, Quid tum expoſuit? Dixerunt illi, Sic expoſuit, Viri veniunt ut diſcant, fœminæ, ut audiant. Pueri autem cur veniunt? Scilicet, ut accipiant in ſe mercedem adventus ſui. Et rurſus dixit iis, Margarita bona fuit in manibus veſtris, & eam a me perdere conati eſtis, ſi tantum veniſtis, ut audiretis. Hæc erat res quam ei dixe-

b Heb. circulos circulos. vel, ſigillatam.

dixerunt. Et præterea, expoſuit ibi *textum illum*,
b Eccl. 12. 11. b *Verba ſapientum ſunt ut ſtimuli, & ut clavi infixi a magiſtris cœtuum.* Quid eſt ſtimulus? Quod juvencam in ſulcis ſuis dirigit. Sic verba legis hominem in viis vitæ dirigunt. Aut quid eſt ſtimulus? Quod movere *bovem* facit. Sic verba legis movere faciunt. c Diſcas dicere. Et ſicut clavi infixi. Quid eſt infixi? Eradicari non poſſunt. Etiam verba legis non eradicantur. Magiſtri cœtuum ſunt diſcipuli ſapientum, qui ingreſſi ſedent d ſinguli cum collegis ſuis. Hi ligant, illi ſolvunt. Hi pollutum, illi purum pronuntiant. Hi prophanum, illi rectum pronuntiant. *Dices forſan.* Sedebo, ſed non diſcam. Diſcas dicere, *Dantur ab uno*
f Eccl. 12. 11. *paſtore.* Deus unus fecit illum, & paſtor unus dedit ea, Dominus omnium factorum dixit ea. Tu etiam fac aurem tuam aqualiculum, & illic collige verba ligantium, ſolventium, purgantium, & rectificantium. Et R. Johannem filium Nuri arcam conſtitutionum vocavit. Et R. Joſe Galilæum *vocavit* colligentem pulchre ſine occupatione ſpiritus, qui in ſe comprehendit menſuram ſapientum e monte Sinai, & in quo eſt tentorium omnium ſapientum Iſraelis. Iſæus filius Jehudæ dixit, Sapientibus nomina indidit R. Meiri ſapientis, ſcribæ R. Jehudæ, ſapientis. R. Eleazari, Cabi, ejuſq; puri R. Joſe, Expoſitionis ejus cum ipſo, & R. Johanni filio Nuri, Arcæ conſtitutionum nomen indidit. R. Joſe Galilæo colligentis pulchre, pulchrè, *inquam*, ſine ocupatione ſpiritus. R. Simeoni filio Gamalielis, hoſpitii pleni purpura bona. R. Simeoni, Legentis multum, & parvum obliviſcentis. Poſtea invenit R. Simeon Iſæum filium Jehudæ, & dixit ei, Quare tu verba mea oblocutus es in conſpectu diſcipulorum ſapientis? Dixit illi, An quia de te dixi, quod legens parum obliviſceris? At quæ obliviſceris, furfures ſunt lectionis tuæ.

c *Vel, Duæ ſignificationes. Stimuli ſc. in præcedentibus. vel, Laus Deo.*

d *Heb. collecti collecti.*

Finis Capitis.

CAP.

Cap. XIX.

RAbbi Aquiba filius Mahaleelis dixit, *b* Quicunq; quatuor *hæc* cordi ſuo apponit, amplius non peccabit. *Sc.* unde homo venerit, & quo tendat, & quid futurus ſit, & quis judex ejus ſit, *ſc.* Rex regentum reges Sanctus Benedictus Deus. R. Simeon dixit, Sicut venit e loco tenebricoſo, ita in locum tenebricoſum redibit. Venit e gutta fœtida, e loco *c* cui ſimilem oculus non vidit. Et quid futurus ſit. Pulvis, vermis, & vermiculus. Sicut dictum eſt, *d Quanto minus homo, qui vermiculus eſt.* In vita ſua *ſc.* & filius hominis, qui vermis eſt. In morte ſua ſc. Quis eſt vermis iſte in vita ejus, *f* ut homo vermis ſit? Hic qui vermes producit in morte ejus. R. Simeon filius Eleazaris dixit. Parabolam tibi proponam. Cui ſimilis eſt hæc res? Regi qui ædificavit palatium completum, per quod foſſa coriariorum tranſivit, quæ cecidit juxta portam ejus. Quicunq; præterit, aut rediit, dixit, Quam pulchrum, & laudabile eſt palatium hoc, niſi foſſa coriariorum per medium ejus tranſiret? Huic rei ſimilis eſt homo. Et quid ſi nunc e fonte fœtido exeant? Nihilominus cæteras creaturas excellit. Si educat quis e fonte olei boni balſamum, quanto magis præ creaturis exaltabitur? Quando ægrotus fuit R. Eleazar, ingreſſi ſunt diſcipuli ejus, ut ab eo inquirerent, & coram eo ſedentes dicebant, Domine doce nos rem aliquam ex iis, quæ nos docuiſti. Dixit *g* ei, Quid vos docebo? Exite, & quiſq; de honore ſocii ſui cauti eſtote. Et quo tempore oratis, cognoſcite coram quo orantes ſtatis, ut hoc modo vitam ſeculi futuri obtineatis. Dixit R. Eleazar filius Azariæ, Quinq; a R. Eleazare didicimus; In quibus gaviſi ſumus plus quam in aliis, quæ in vita

b Tria ſola in Pirke Aboth memorantur, hic quartum ſc. quid futurus ſis.

c Heb. cui non eſt ſimilis oculus videre.

d Job. 25. 6.

f Heb. & ſic homo vermis.

g Qui cæterorum nomine locutus eſſet.

vita noſtra acciderunt. Hæc ſunt, orbis, ſphæra, *b* terrores, *c* amuletum, & *d* precatio lacerationis, quæ nos informat quæ illa fuit. Solliciti eſte de iis, & eas tabulæ infigite, ut conſtitutiones fixæ ſint, ac ſi Moſi in Sinai dicta eſſent.

b Quinq; terrores ſunt, in quibus infirmius terrori eſt fortiori, animal parvum מבגיע *(forſan Gallus) terrori eſt leoni, muſca elephanto, aranea ſcorpioni, hirundo aquilæ, vel Ibis (vermis aquatilis) balænæ. Shabbath, fol. 77. 2.*

c Membrana certis characteribus notata valetudinis, vel ſingularis fortunæ cauſa collo vel pectori appenſa. Buxt. Lex. Chald. Talm. Rab. in voce קמע.

d Quæ cum laceratione veſtium dicta fuit.

Finis Capitis.

Cap. XX.

RAbbi Hananiah præfectus ſacerdotum dixit, *f* Quicunq; verba legis cordi ſuo indit, ea ab illo ceſſare facient cogitationes belli, famis, ſtultitiæ, ſcortationis, concupiſcentiæ pravæ, hominis mali, verborum otioſorum, iniquæ carnis & ſanguinis. Sic enim in libro Pſalmorum ſcriptum eſt *g* per Davidem, *h Statuta Jehovæ recta ſunt cor lætificantia: præceptum Domini purum eſt oculos illuminans.* Quicunq; autem cordi ſuo verba legis non indit, ei afferunt cogitationes belli, famis, ſtultitiæ, ſcortationis, concupiſcentiæ pravæ, mulieris pravæ, verborum otioſorum, iniquæ carnis & ſanguinis. Sic enim ſcribitur in Deuteronomio per Moſen magiſtrum noſtrum, *k Et erunt in te in ſignum, & in miraculum, & in ſemen tuum, quia Jehovæ Deo tuo in gaudio & lætitia cordis præ rerum omnium abundantia non ſerviviſti, idcirco inimicis tuis ſervies, quos in te mittet Jehovah, in fame, ſiti, nuditate, & rerum omnium defectu.* In fame. Nempe quo tempore deſiderat quis fruſtum hordei comedere, at non inventum eſt. Inimici ejus, ab eo requirunt *l* fruſtum purum, & carnem pinguem. Et in ſiti. Nempe cum deſi-

f Alia, non hoc, ei aſcribuntur in Pirke Aboth c. 3. ſ. 2.

g Heb. manibus Davidis.

h Pſal. 19. 8.

k Deut. 28. 46. &c.

l Cum non habeat, quod neceſſitati ſuæ ſatisfaciat, hoſtis lauta requirit.

deſiderat quis bibere guſtum ſiceræ, at eo non invento hoſtes ab illo vinum laudabile requirunt. Et in nuditate. Nempe quando venit homo ut induſium lanæ vel lini indueret, & eo non reperto inimici ejus ab eo requirunt ſericum, & byſſum, quæ ſunt in omnibus provinciis. In rerum omnium defectu. Sine lucerna, ſine cultro, ſine menſa. Alia interpretatio. In defectu rerum omnium. Sine *b* aceto, & ſale. Hæc fuit maledictio, qua maledicere ſoliti ſunt homines, Ne ſit tibi acetum aut ſal in domo tua. Ille dixit, *c Ne aſpicite me, quod nigra ſim, quia ſol me aſpexit.* Hæ ſunt omnes filiæ in Judæa, quæ jugum Sancti Benedicti Dei a ſe fregerant, & regem carnis & ſanguinis ſuper ſe regnare fecerant. Alia interpretatio. *d Filiæ matris meæ mihi iratæ fuere.* Moſes qui Egyptium occidit, ſicut dictum eſt, *f Evenit autem in proceſſu temporis, cum adoleverat Moſes, ut exiret ad fratres ſuos, & onera eorum aſpexit.* Huc autem, & illuc aſpiciens, cum nemimem vidiſſet. Quid inde diſcis dicere, quod nemo homo fuit? Docet, quod Moſes *g* ei aſſeſſores habuit angelos miniſterii quaſi in Synedriis, & dixit iis, Hunc interficiam. Dixerunt illi, Interfice. An gladio illum interfecit? Annon verbo eum interfecit, ſicut dictum eſt, *h An dicis te me interfecturum, ſicut Ægyptium interfeciſti?* Docens, quod *k* nomine eum interfecit. Alia interpretatio. Filii matris meæ mihi irati ſunt. Hic eſt Moſes, qui fugit Midianem, ſicut dictum eſt, *l Et de hac re audivit Pharaoh, & Moſen interficere quæſivit. Et fugit Moſes a facie Pharaonis,* & in terra Midianis habitavit, & juxta *puteum ſedit. Et venerunt paſtores, & eas abegerunt, & Moſes ſurgens ſervavit eas, & gregem aquavit.* Venit Moſes & juxta eos in judicio ſedit, iiſq; dixit, Conſuetudo eſt mundi, ut homines *vaſa* implerent, & fœminæ potum darent; at *hic* fœminæ extrahunt, & viri potum dant. Perverſio judicii hic eſt: *m* Qui in judicio rei ſunt, pro tempore rei ſunt. Et ſunt qui dicant. Toto tempore, quo Moſes ſuper marginem putei ſedebat,

b Vel, fermento.

c Cant. 1. 6.

d Cant. 1. 6.

f Additur hic רבים *ex* Exod. 3. 13. *Cætera extant in v.* 11, 12.

g Heb. ſedere fecit ſibi Synedria angelorum, &c.

h Exod. 2. 12.

k Eum nominando, vel, verbo, vel Dei ope.

l Exod. 2. 15, 17.

m Aliis temporibus aut locis rei non ſunt.

aquæ fluebant, & aſcendebant in occurſum ejus, & quando reverſus fuit, aquæ etiam retro verſæ ſunt. Eo tempore dixit, Væ mihi, quia reliqui populum meum, & cum populis mundi habitare veni. Interpretatio alia. Filii matris meæ mihi irati ſunt. Hi ſunt filii Iſraelis, qui vitulum fecerunt. Qui in initio dixerant, *b Quodcunq; dixerit Jehovah, faciemus, & audiemus*, hi retroverſi dixerunt, *c Hi ſunt dii tui Iſrael.* Interpretatio alia. Filii matris meæ mihi irati ſunt. Hi ſunt terræ exploratores, qui famam malam ſuper terram protulerunt, & occaſionem Iſraelitis dederunt, qua cadavera eorum in eremo ceciderunt, ſicut dictum eſt, *d In hoc deſerto cadent cadavera veſtra. Me fecerunt vinearum cuſtodem.* Dixit Sanctus Benedictus Deus, Quis mihi occaſionem dedit populis mundi benefaciendi, niſi Iſrael? Quia quandocunq; populi mundi in bonitate habitent, hi depulſi, objurgati, & deportati ſunt. Interpretatio alia. *f Me fecerunt vinearum cuſtodem.* Hi ſunt Iſraelitæ Babelem captivi abducti. Surrexerunt contra eos prophetæ, qui inter illos fuere, & dixerunt illis, Separate oblationes, & decimas. Dixerunt iis, Omnes nos ipſi non captivi abducti fuiſſemus e terra noſtra, *g* niſi donec oblationes, & decimas non ſeparavimus. Et nunc vos nobis dicitis, Separemus oblationes, & decimas.

b Deut. 5. 27.
c Exod. 32. 4.
d Deut. 14, 32.
f Cant. 1. 6.
g Vel, niſi ideo quia non ſeparavimus.

Finis Capitis.

Cap. XXI.

Rabbi Doſa filius Harchinæ dixit, Somnus matutinus & vinum in meridie. *b* Somnus matutinus, &c. Nempe docens, non debere hominem ſe ad ſomnum præparare, donec ſuper eum præteriit tempus

b Deeſt, hominem e mundo extrudunt. vid. Pirke Aboth. c. 3. ſ. 10.

pus lectionis, *b* Audi, quia *c* quocunq; tempore præteriit ſuper eum tempus lectionis, Audi, ceſſans a lege reperitur, ſicut dictum eſt, *d Sicut oſtium ſuper cardines ejus vertitur, ſic piger ſuper lectum ſuum.* *f Dicit piger, Leo in via, leo in plateis.* Vinum in meridie. Nempe docens non debere hominem ſe diſponere ad vinum in meridie bibendum. Sic reperietur ceſſans a tota lege univerſa, ſicut dictum eſt, *g Væ tibi terra, cujus rex infans eſt, & hujus principes mane comedunt.* Dictum eſt etiam, *Beata tu terra, cujus rex filius eſt nobilium,* &c. At quando eſt hoc tempus, dicito futurum eſſe, ſicut dictum eſt, *h Ego Jehovah tempore ſuo illud feſtinabo.* Et dictum eſt, *k Juxta hoc tempus de Jacobo & Iſraele docetur,* &c. Sic dixit Sanctus Benedictus Deus Bileamo, Juxta hoc tempus, non in hoc tempore. Juxta tempus, quo tu ſtas in medio eorum, non juxta tempus, quo Iſraelem ego ſum redempturus. *l* Confabulatio puerilis. Nempe docens, non debere hominem cum uxore ſua, filiis aut filiabus colloqui, cum in domo ſua legit. *Sic* ceſſans in lege reperietur, ſicut dictum eſt, *m Et liber hic legis non recedet ex ore tuo, ſed in eo die & nocte meditaberis.* *n* Et conſeſſus in cœtibus populi terræ. Nempe docens, non debere hominem cum ſedentibus in angulis viarum in platea ſedere, ne ceſſans a lege reperiatur, ſicut dictum eſt, *p Beatus vir, qui non ambulat in conſilio improborum.* R. Meir dixit, Et quid diſcas dicere *ex illis verbis,* & in ſede deriſorum non ſedit? Hæc ſunt theatra deridentium, in quibus judicant judicia *q* vitæ & necis, ſicut dictum eſt, *r Odi congregationem male agentium, neq; cum improbis ſedebo.* At non ſunt male agentes, niſi improbi, ſicut dictum eſt, *ſ Nam male agentes excindentur.* Et quæ eſt vindicta eorum? In tempore futuro, ſicut dictum eſt, *t* Ecce enim venit dies ardens ut furnus, & erunt *omnes ſuperbi, & male agentes ſtipula.* At non ſunt ſuperbi niſi deriſores, ſicut dictum eſt, *x Superbus, arrogans deriſor nomen ejus.* Res quæ accidit R. Aqibæ, quando ſedebat, & legebat diſci-

b Solebant mane & veſperi legere illud Deut. 6. 4. *Audi Iſrael eſt*

c Otioſus eſt, qui id mane dormiens non legerit.

d Prov. 26. 14.

f Prov. 26. 13.

g Eccl. 10. 16, 17.

h Iſa. 60. 22.

k Num. 23. 23.

l Hac etiam ſunt verba R. Doſæ. vid. Pirke Aboth c 3 ſ. 10.

m Joſh. 1. 8.

n Sunt & hæc verba R. Doſæ.

p Pſal. 1. 1.

q Heb. animarum ad interficiendum.

r Pſal. 26. 5.

ſ Pſal. 37. 9.

t Mal. 4. 1.

x Prov. 21. 24.

diſcipulis ſuis, & in memoriam ejus venit, quid juventute ſua fecerat. Dixit, *b* Gratias ago tibi, Jehovah Deus, qui portionem mihi dediſti inter eos qui in ſchola ſedent, & non inter eos qui ſedent in angulis viarum in platea.

b Heb. Confiteor coram te.

Finis Capitis.

Cap. XXII.

RAbbi Hananiah filius Doſæ dixit, Cujuſcunq; timor peccati ſapientiam ejus anticipat, ſapientia illius ſtabilis eſt, ſicut dictum eſt, *c Initium ſapientiæ eſt timor Domini.* Ille dixit, Cujuſcunq; opera excedunt *d* &c. ſicut dictum eſt, *f* Faciemus,& audiemus. Dixerunt coram R. Johanne filio Zachæi, Sapiens & peccatum timens, quid hoc eſt? Dixit iis, Ecce hic eſt artifex, qui inſtrumenta artificii ſui in manu ſua habet. Sapiens & non timens peccatum, quid hoc eſt? dixit iis, Ecce hic eſt artifex, qui inſtrumenta artificii ſui in manu ſua non habet. Timens peccatum, nec ſapiens tamen, quid hoc eſt? Dixit iis, Non eſt hic artifex ſed habens duntaxat artificii ſui inſtrumenta in manu ſua. R. Eleazar filius Azariæ dixit, Si non eſt lex, non eſt mos terræ, *g* &c. Ille dixit, Homo in quo ſunt opera bona, & qui legem *h* copioſe didicit, cui rei ſimilis eſt? Arbori juxta aquas conſitæ, cujus rami pauci ſunt, & radices multæ: forſan quatuor venti in mundo venientes in eam flant, quam tamen e loco ſuo non movent ſicut dictum eſt, *k Et erit ſicut arbor plantata juxta rivos aquarum.* Homo qui non habet in ſe opera bona, qui tamen legem didicit, cui rei ſimilis eſt? Arbori in deſerto ſtanti, cujus rami multi ſunt, & radices paucæ. Quando ventus in eam flat, eradicat eam, & ſuper faciem illius eam proſtrat, ſicut

c Prov. 9 10.
d Cæterà vid. in Pirke Aboth. c. 3. ſ. 9.
f Exod. 24. 7.
g Cætera vid. in Pirke Aboth. c. 3. ſ 17.
h Heb. multum.
k Pſal. 1. 3.

ſicut dictum eſt, *b Et erit ſicut myrica in deſerto, &c.* b Jer. 17. 6.
Magiſter noſter Gamaliel dixit, c Para tibi magiſtrum, & ſocium tibi acquire. Magiſtrum, ut ſapientiam obtineas, & ſocium, ut diſcas. Et a re dubia abſtine, neq; multiplica æſtimationes ſuper decimis. Simeon filius ejus dixit, Omnibus diebus meis inter ſapientes educatus fui, neq; quicquam homini ſilentio melius inveni. Si ſapientes ſilentium deceat, quanto magis imperitos? Sapientia verba non affert, neq; verba ſapientiam, ſed opus. Quicunq; multiplicat verba, peccatum inducit, ſicut dictum eſt, *d In multitudine verborum non deeſt peccatum.* Dictum eſt etiam, *f Etiam ſtultus ſilens ſapiens reputatur.*

c *Heb. Fac.*
d Prov. 10. 19.
f Prov. 17. 28.

Finis Capitis.

Cap. XXIII.

Filius Zomæ dixit, Quis eſt ſapiens? Qui a quovis homine diſcit, ſicut dictum eſt, *g Ab omnibus me docentibus ſapientiam didici.* h Quis injuria maxime affectus eſt? Ille qui injuria afficitur, ſicut Moſes Magiſter noſter, ſicut dictum eſt, *k Et vir Moſes valde afflictus fuit.* Quis ditiſſimus? Qui portione ſua lætatur, ſicut dictum eſt, *l Manuum enim tuarum laborem comedes, beatus eris, & bene tibi erit.* Quis fortiſſimus? qui concupiſcentiam ſuam ſubjugat, ſicut dictum eſt, *m Melior eſt tardus ad iram potente, & in ſpiritum ſuum dominium exercens urbem capiente.* Et quicunq; concupiſcentiam ſuam ſubigit, æſtimant eum, acſi urbem plenam ſapientum cepiſſet, ſicut dictum eſt, *n Sapiens in urbem fortium aſcendit.* At non ſunt fortes, niſi fortes in lege, ſicut dictum eſt, *p Fortes robore verbum ejus facientes.* Et ſunt qui dicant, Angeli miniſterii, ſicut dictum eſt, *q Jehovam Angeli ejus.* Et ſunt qui

g Pſal. 119. 99.
h *Heb. Quis injuria affectus eſt inter injuria affectos?*
k Num. 12. 3.
l Pſal. 128. 2.
m Prov. 16. 32.
n Prov. 21. 22.
p Pſal. 103. 20.
q Pſal. 103. 20.

qui dicant, Ille qui facit oſorem ejus amicum ejus. R. Nehoræus dixit, Ad locum legis commigra, &c. Ille dixit, Hominem nullum deſpice, ſicut dictum eſt,
b Prov. 13.13. *b Verbum deſpitiens, deſtruetur; at mandatum metuens, remunerabitur.* Ille dixit, Qui legem in juventute ſua diſcit, cui ſimilis eſt? Juvencæ ſubjugatæ, cum parva fuit,
c Hoſ. 10. 11. ſicut dictum eſt, *c Ephraim juvenca eſt edocta granum pedibus excutere diligens.* At qui legem in ſenectute ſua diſcit, ſimilis eſt vaccæ nonniſi in ſenectute ſubjugatæ,
d Hoſ. 4. 18. ſicut dictum eſt, *d Ut vacca retrograda retrogreditur Iſrael.* Ille dixit, Qui legem in juventute ſua diſcit, ſimilis eſt mulieri, quæ aqua calida depſit. Qui autem legem in ſenectute diſcit, ſimilis eſt mulieri, quæ aqua frigida depſit. R. Eleazar filius Jacobi dixit, Qui legem in juventute diſcit, ſimilis eſt ſcripto in charta nova: qui autem eam in juventute diſcit, ſimilis eſt ſcripto in charta vetere. Magiſter noſter Simeon filius Gamelielis verbis ejus addidit, Qui legem in juventute ſua diſcit, ſimilis eſt juveni, qui virginem duxit, quæ ei convenit, & ille illi. Et illa ad eum cadit, & ille ad eam. Qui legem in ſenectute diſcit cui ſimilis eſt? Seni qui virginem duxit. Illa ei convenit, ſed ei ille non convenit. Illa ad eam cadit, & ille ab ea ſe longe
f Pſ l.127.4,5. removet, ſicut dictum eſt, *f Ut ſagittæ in manu potentis, ſic filii juventutis.* Et poſtea ſcribitur, *Beatus vir, qui pharetram iis plenam habet.* Legens, & oblivioni dans, ſimilis eſt mulieri, quæ filios parit & ſepelit, ſicut di-
g Hoſ. 9. 12. ctum eſt, *g* Quod ſi filios ſuos educaverit, priva-
h Vel, ut non ſit homo relictus. boeos, *h* ne ſint homines. Ne legas, *Privabo eos*, ſed *Obliviſcar eorum.* R. Simeon filius Eleazaris dixit, Qui legem in juventute ſua diſcit, ſimilis eſt medico, cui morbus repræſentatur, habetq; penes ſe ſcalpellum, quo incidat, & medicamenta ſanationi deſignata, quo illum ſanet. Qui legem in ſenectute diſcit, ſimilis eſt medico, cui morbus repræſentatur, habetq; penes ſe ſcalpellum, quo incidat, at medicamenta ſanationi deſtinata non habet. Sic etiam verba legis alterum ex

altero

altero & alterum ex adverſo alterius tibi deſignant. Sicut dictum eſt, *b Liga ea ſuper digitos tuos, ſcribe ea ſuper tabulam cordis tui.* b Prov. 7. 3.

Finis Capitis.

Cap. XXIV.

Eliſha filius Abuiæ dixit, Homo in quo ſunt opera bona, & qui legem copioſe didicit, cui ſimilis eſt? Homini, qui lapidibus inferius, & poſtea lateribus ædificat. Forſan veniunt aquæ multæ, & juxta eos ſtantes eos e loco ſuo non movent. At homo in quo non ſunt opera bona, & tamen legem didicit, cui ſimilis eſt? Homini qui lateribus inprimis, & poſtea lapidibus ædificat. Forſan veniunt aquæ paucæ, & eos ſubvertunt. Ille dixit, Homo in quo ſunt opera bona, & qui legem copioſe didicit, cui ſimilis eſt? calci qui lapidibus illinitur. Forſan ſuper eam cadunt imbres, eam tamen e loco ſuo non movent. Homo in quo non ſunt opera bona, & qui legem copioſe didicit, ſimilis eſt calci, quæ lateribus illinitur. Forte imbres pauci ſuper eam deſcendunt; ſtatim diſſipatur, & cadit. Ille dixit, Homo in quo ſunt opera *c bona* & qui legem copioſe didicit, poculo ſimilis eſt, quod operculum habet quod quando e manu ejus quis dimittit, etiamſi ſuper latus ejus *d* non vertatur, quicquid in eo eſt, non effunditur. At homo in quo non ſunt opera bona, & qui legem copioſe didicit, ſimilis eſt poculo abſq; operculo, quod quando manu ſua quis dimittit, ſtatim ſuper latus ejus vertitur, & quicquid in eo eſt, effunditur. Ille dixit, Homo in quo ſunt opera bona, & qui legem copioſe didicit, ſimilis eſt equo, qui habet inſtructuram decoram. At homo, in quo non ſunt opera bona, qui tamen legem copioſe didicit, ſimilis eſt

c Exprimitur in cod. Baſil.

d Forſan אין *non iſtic redundat.*

eſt equo, qui frænum non habet, quo reſtringatur. Qui cum quis eo vehi velit, *b* confeſtim eum dejicit ſimul, & disjicit. Ille dixit, Qui legem in juventute ſua diſcit, verba legis in ſanguinem ejus abſorpta tranſeunt, & ex ore ejus explicata exeunt. At qui in ſenectute legem diſcit, verba legis in ſanguinem ejus non abſorpta tranſeunt, neq; ex ore ejus explicata exeunt. Sic adagio vulgari dicitur, Si in juventute tua ſaltare non didiciſti, in ſenectute tua rerum iſtarum peritiam non aſſequeris. Ille dixit, Difficile eſt verba legis ſicut vaſa aurea obtinere, at facile eſt ea perdere, ſicut vas vitreum, ſicut dictum eſt, *c Aurum, & argentum ei æqualia non ſunt.* Aurum vitro aſſimilat. Quid eſt vas aureum, cum fractum fuerit? Reſtaurari poteſt. At nullum vas vitreum fractum reſtaurari poteſt, ſed hoc poſito ad *d* ſtatum ſuum primum redit. Et quid ego confirmo ex illis verbis, *f Et permutatio illius pro vaſis auri puri*? Dicam tibi. Quicunq; in *g* iis operatur, eaq; *h* confirmat, facies ejus, ut aurum, fulget. Quicunq; autem in iis operatur, & ea non confirmat, facies ejus, ut vitrum, nigreſcit. Ille dixit, Poteſt homo viginti annorum ſpacio legem diſcere, eamq; duorum annorum ſpatio oblivisſci. Nempe *k* ſedens ſex menſes & ſe non revocans, immundum mundum, & mundum immundum vocabit. Poſt duodecim menſes ſi ſe non revocaverit, initia tractatuum ejus obliviſcetur. Poſt viginti quatuor menſes, ſi ſe non revocaverit, initia capitum oblivioni dabit. Et propterea quod immundum mundum, & mundum immundum vocavit, & ſapientem in inſipientem mutavit, & tractatuum capitumq; ſuorum initia oblitus eſt, finis erit, ut ſedeat ſilens, & de eo dicit Solomon, *l Per agrum viri pigri tranſivi, & juxta vineam hominis corde carentis. Et ecce tota ſentibus obruta fuit, & urticæ faciem ejus texerant, & murus ejus lapideus dirutus fuit.* Quando cecidit vineæ paries, ſtatim vaſtatur tota vinea univerſa. Ille dixit, *m* Quicunq; mandatum in ſocii commodum exequitur, de

b Heb. una vice.

c Job.28.17.

d Heb. ad creationem ſuam.

f Job 28. 17.

g Verbis legis ſc. ut prius.

h Ea faciendo, Deut.27.26.

k Otioſus ſc. in lege, & ſe a mundanis negotiis non revocans; ut e ſequentibus patet.

l Prov.24.30, 31.

m Quæ in aliorum bonum Deo jubente facimus, in noſtrum redeunt.

de eo æſtimat ſcriptura, ac ſi in proprium commodum feciſſet. Parabola *indicans* cui hæc res ſimilis ſit. Regi e carne & ſanguine conſiſtenti, qui avem capiens uni e ſervis ſuis illam commiſit, dicens, Cautus eſto de ave iſta. Quod ſi feceris, bene eſt. Si non *feceris*, ego animam tuam ea cauſa auferam. Sic dixit Sanctus Benedictus Deus Iſraeli, Verba legis quæ dedi ſi vos obſervaveritis, bene eſt. Si non *obſervaveritis*, ego animas veſtras ea cauſa auferam. Sicut dictum eſt, *b Tantummodo tibi caveto, & animam tuam diligenter ſervato, ne rerum earum quas oculi tui viderunt, obliviſcare. c Non enim leve eſt hoc vobis, eſt enim vita veſtra.*

b Deut. 4. 9.

c Deut. 32. 47.

Finis Capitis.

Cap: XXV.

Filius Azæi dixit, Cujuſcunq; ſententia in ſapientia ejus requiem invenit, hoc illi ſignum pulchrum eſt. At cujus ſententia in ſapientia ejus requiem non invenit, hoc illi ſignum pulchrum non eſt. Cujuſcunq; ſententia in *d* cogitatione ſua requieſcit, ſignum ei pulchrum exiſtit. At cujuſcunq; ſententia in cogitatione ſua non requieſcit, ſignum malum ei eſt. In quocunq; ſpiritus ſapientiæ requiem invenit in hora mortis ejus, ſignum pulchrum ei eſt. At in quocunq; ſpiritus ſapientiæ requiem non invenit, ſignum malum ei eſt. Cujuſcunq; facies ad ſuperna erecta eſt, ſignum pulchrum ei eſt. At cujuſcunq; facies ad inferiora dejecta eſt, ſignum malum ei eſt. Qui *f* oculos ejus ad homines adjicit, ſignum pulchrum ei eſt. Qui oculos ejus ad homines non adjicit, ſignum malum ei eſt. Cujuſcunq; facies ſplendida eſt, ſignum pulchrum ei eſt. Cujuſcunq; facies obſcura eſt, ſignum malum ei eſt. Quo tempore diſſolvendus erat Doctor noſter Johannes

d Qui ſerio cogitat, priuſquam agat.

f Qui miſericors eſt.

filius Zachæi, vocem ſuam extendens flevit. Dixerunt ei diſcipuli ejus, Rabbi conſiſte, ſuperne lux æterna eſt. Tu qui *b* malleus firmus es, quare fles? Dixit iis, An eo ego, ut coram rege e carne & ſanguine conſiſtente apparerem, qui ſi mihi iratus eſſet, iræ ejus locus nullus niſi in hoc mundo futurus eſſet, & ſi me in vincula traderet, non niſi in hoc mundo me vinctum detineret: ſi me interficeret, non niſi in hoc mundo morerer: & quem præterea vel verbis placare, vel opibus corrumpere poſſem? Ecce non eo ego niſi ut coram rege regentium reges Sancto Benedicto Deo appaream, qui ſi mihi iraſcatur, *durat* ira ejus in hoc mundo, & in futuro. Et præterea quem neq; verbis placare, neq; opibus corrumpere potero. Deinde ſunt mihi viæ duæ, una ad hortum Edenis, altera Gehennam tendens, neq; ſcio, an me in Gehennam ſit detruſurus, an in hortum Edenis admiſſurus. Sic dicit ille, *c Coram eo incurvabuntur omnes, qui in pulverem deſcendant.* In Moſe dicit, *Et expiravit, & mortuus eſt,* & ad populum ejus congregatus. Dicit etiam, *d Et manum meam amovebo.* Et dictum eſt, *f Et expandit illud coram me, & ecce ſcriptum fuit intus & extra.* Intus, in hoc mundo. Et extra, ob mundum futurum. Expoſitio alia. Intus caſtigationes juſtorum in hoc mundo, & proſperitas improborum in hoc mundo. Et extra, donum mercedis juſtorum, quod futurum eſt, & vindicta in improbos in Gehenna. *g Et ei inſcriptæ fuere lamentationes, & cantus, & væ.* Lamentationes, & vindictæ in improbos. Sicut dictum eſt, *h Hæc eſt lamentatio, qua eam lamentabuntur, filiæ nationum eam lamentabuntur.* Et cantus. Hoc eſt donum mercedis juſtorum, quod futurum eſt. Sicut dictum eſt, *k Super decachordum, & ſuper nablium, & ſuper citharam cum ſono ſolenni.* Et væ. Hæc eſt vindicta in improbos in ſeculo futuro, ſicut dictum eſt, *l Deſtructio deſtructionem ſequitur, & rumor ad rumorem accedit.* *m* Ille dixit, Evacuate domum a ſordibus, & thronum *n* Sancto parate. *p* Hic fuit Heze-

b Ita appellatur Berach. fol. 28. col. 2.

c Pſal. 22. 29.

d i. in lege, Gen. 25. 8. *De Abrahamo enim non de Moſe hoc dictum eſt.*

f Ezek. 2. 10.

g Ezech. 2. 10.

h Ezech. 32. 16.

k Pſal. 92. 3.

l Ezech. 7. 26.

m Filius Azai ſc. de quo ſupra.

n Deo ſc. qui in corde impuro non vult habitare.

p Alludit ad 2 Chron. 29. 5.

Hezechiah rex Jehudæ. Ille dixit, Moriens in tranquillitate, ſignum bonum ei eſt. Moriens in perturbatione, ſignum malum ei eſt. In locutione, ſignum bonum ei eſt: In ſilentio, ſignum malum ei eſt. In verbis legis, ſignum bonum ei eſt. In negotio mercaturæ, ſignum malum ei eſt. In verbo mandati, ſignum bonum ei eſt. In verbo otioſo, ſignum malum ei eſt. In lætitia, ſignum bonum ei eſt. In dolore, ſignum malum ei eſt. In ridendo, ſignum bonum ei eſt. In flendo, ſignum malum ei eſt. Moriens in veſpere ſabbati, ſignum bonum ei eſt. In exitu ſabbati, ſignum malum ei eſt. Moriens in veſpere diei expiationum, ſignum malum ei eſt. In exitu diei expiationum, ſignum bonum ei eſt. Quando ægrotavit R. Eleazar, dicunt diem illum veſperam ſabbati fuiſſe. Ingreſſus fuit R. Aqiba, & ſocii ejus ad inquirendum de eo, & ille dormivit in cubiculo ſuo. Illi autem ſedebant in triclinio ejus. Ingreſſus eſt Hircanus filius ejus, ut frontale ejus extraheret; at non permiſit eum, ſed flevit. Deprehendit Hircanus, & dixit ſapientibus, Domini mei mihi videtur ſenſum patris mei ablatum eſſe. Dixit ei, Fili mi, non eſt ablatus ſenſus meus, ſed ſenſus tuus ablatus eſt, qui lucernæ *b* accenſionem neglexiſti, cui rei mors a cœlo debetur, & circa frontale occupatus es, cui nil *c* præter captivitatem debetur. Quando viderunt ſapientes ſenſum ejus in eo manere, ingreſſi ſunt, & ſedebant coram eo ſemoti quatuor cubitos. Dixerunt ei, Rabbi, *d* Quando ſibi impoſuit *quis* orbem, & ſphæram, & terrores & amuletum, & precationes, ſiquid ex his laceretur, num pollutionem recipiunt? Dixit iis, Pollutionem recipiunt. Cavete de illis & tabulis inſerite ea, ſunt enim conſuetudines magnæ, quæ Moſi in Sinai *f* revelatæ ſunt. Tunc interrogabant eum de rebus puris, & impuris, & *g* lavacris. Dixerunt ei, Rabbi, quid illud eſt quod mundum, quid quod immundum dicere poſſimus. Et reſpondit de immundo, immundum *hoc eſt*, & de mundo, mundum hoc eſt. Poſtea

b Sc. in veſpera ſabbati hujus.

c Niſi propter ſabbati ſmum. Tal. Baſ. i. præceptum Rabbinorum violatum.

d Quando ſe in horum ſtudio non exerceat.

f Heb. dicta.

g Locis ubi ſe lavare ad purificandum ſolebant Judæi.

dixit R. Eleazar ſapientibus illis, Miror ego de diſcipulis hujus generationis, ne forte morte mulctentur. Dixit illi, Rabbi, quapropter? Dixit iis, Quia non veniunt, ut illi inſerviant. Et poſtea dixit Aqibæ filio Joſephi, Aqiba, quare non veniſti coram me? Dixit ei, Rabbi me non evacuavi. Dixit illi, Miror ego de te, niſi tu ipſe morte moriare. Et ſunt, qui dicant, nihil omnino eum illi dixiſſe, ſed quando R. Eleazar diſcipulis ſuis *b* priora verba dixiſſet, ſtatim ſanguinem ejus *c* in eo coagulatum fuiſſe. Dixit ei aliquis, Rabbi, quare morietur ille? Dixit illi Aqiba, *Sors* tua durior eſt, quam illorum omnium. Ingreſſus eſt R. Aqiba, & coram eo ſedens dixit ei, Rabbi, Ab hoc tempore lege mihi principium. Legit autem illi trecentas conſuetudines. *d* perſpicue. Eo tempore duo brachia ſua levavit R. Eleazar, & ſuper pectus ejus ea poſuit, & dixit. Væ mihi propter duo brachia mea, *f* duos libros legum, qui e mundo dimiſſi ſunt, quia ſi eſſent omnia maria atramentum, & omnes arundines calami ſcriptorii, & omnes homines ſcribæ, non potuerunt ſcribere omnia, quæ legi, & didici, & quæ audivi a ſapientibus *g* in conſeſſu, neq; defecit mihi quicquid oculi mei deſiderarunt, ſed *fui* ut homo cujus digitus involutus eſt, neq; diſcere deſii, ſed *fui* ſicut quod pingit pictor calamo. Præterea didici trecentas conſuetudines in *locum illum*, *h Præſtigiatricem vivere non permittes*, (Et ſunt qui dicant tria millia proverbiorum, & conſuetudinum) neq; quiſquam unquam rem ullam ex illis me rogavit præter Aqibam filium Joſephi, qui quodam tempore mihi dixit, Rabbi doce me, quomodo cucumeres plantant, & quomodo eradicant. Dixi, verbo uno impletus eſt totus ager cucumeribus. Dixit mihi, Rabbi, docuiſti me plantationem eorum, doce me eradicationem eorum. Dixi, verbo uno cucumeres omnes in locum unum congregantur. Dixit ei R. Eleazar filius Azariæ, *k* Calæus, & forma ejus. Dixit ei mundum. Et reſpondit, de immundo, immun-

b Heb. ſic.
c Heb. in medio ejus.
d Heb. in ſplendore.
f Legem ſcriptam ſc. & cabalam.
g In ſchola, ubi ſedent diſcipuli.
h Exod. 22. 18.
k Videntur hæc duo verba eſſe prius memorata.

mundum eſt, & de mundo, mundum eſt, donec exivit anima ejus in puritate. Statim laceravit Eleazar filius Azariæ veſtimenta ſua, & flens exiit, & dixit ſapientibus, Domini mei, Dominus noſter Eleazar, qui ad mundum futurum mundus fuit, quia exivit anima ejus in puritate poſt ſabbatum, venit R. Aqiba, & invenit illum in via publica, qua a Cæſaria Liddam uſq; veniunt, & crines ſibi evulſit, quando eum vidit. Fuit autem ſanguis ejus effluens, & in terram cadens. Clamavit autem dicens, Væ mihi Rabbi propter te, væ mihi Rabbi propter te, quare reliquiſti totam hanc generationem orphanam? Aperuit de eo nuntium, & dixit, *b Pater mi, Pater mi, currus Iſraelis, & equites ejus.* Pecuniæ ſunt tibi a me debitæ, at non ſunt *c* nuntii, qui tibi numerent. Filius Azei dixit, Curre ad mandatum leve. Ipſe dixit, Si mandatum unum feceris, & de eo ſollicitus non fueris, tandem illud mandatum multa trahet. Qui unam trangreſſionem tranſgreditur, & de ea ſollicitus non fuerit, tandem illa tranſgreſſiones multas trahet. Præceptum enim preceptum trahit, & tranſgreſſio tranſgreſſionem. Quia merces præcepti eſt præceptum, & tranſgreſſionis tranſgreſſio. Ille dixit, ceſſa a *d* teipſo & erit merces ceſſationis tuæ, neq; Ceſſabunt a te alii, aut erit merces ceſſationis eorum. Ille dixit, Deſcende a loco tuo duobus aut tribus gradibus & revertere. Melius eſt, ut dicant tibi, Aſcende, quam ut dicant tibi, Deſcende, ſicut dictum eſt, *f Quia melius eſt, ut tibi dicatur, Aſcende huc, quam ut dejiciaris coram principe, quem oculi tui viderunt.* Tres ſunt, quorum vita non eſt vita. Hi ſunt *g* expectans ad menſam *h* alterius, & *k* habitans in cubiculo, & quicunq; uxorem habet, quæ in eum dominatur. Et ſunt qui dicant, *l* qui vincula corpori ſuo injecta habet. Ille dixit, Noam regnaſſe ſuper totum mundum univerſum, ita ut habitaret, & doceret coram hominibus amictis ſindonibus.

b 2 Reg. 2. 12.

c Vel, nummularii. i. multas habeo quæſtiones tibi p. oponendas, quas nemo jam ſolvere poteſt.

d Laudando ſe.

f Prov. 25. 7.

g Qui cibum e ſuo non habet.

h Heb. ſocii ſui.

k Perpetuo æger,

l In carcere degens.

Finis Capitis.

Cap. XXVI.

RAbbi Aqiba dixit, Sepes gloriæ eſt riſus, ſepes ſapientia ſilentium, ſepes votorũ ſeparatio, ſepes munditiei ſanctitas, ſepes manſuetudinis timor peccati. Ille dixit, Cum deriſoribus verſari noli, ne opera eorum diſcas. Ne panem comedas cum ſacerdote populi terræ, ne forte in ſacris prævariceris. Vota ne violes, ne forte in juramento prævari ceris. Ne aſſueſcas e convivio edere, ne forte tandem ex arboribus ſilveſtribus comedas. Neq; venias in *b* poteſtatem *c* dubii, ne forte venias in poteſtatem *d* manifeſti. Ne exeas extra terram, ne forte cultui idolorum inſervias. Et ſic David dicit, *f Hodie enim me expulerunt a manendo in hæreditate Jehovæ dicendo, Vade, Diis aliis ſervum te præbeto.* Et *cave* ne juxta opinionem tuam æſtimes velle Davidem regem Diis illis ſervum ſe præbere, ſed ſic dicit David, *g* Relinquens terram Iſraelis unuſquiſq; æſtimatur ac ſi Diis aliis ſervum ſe præbuiſſet. Ille dixit, Quicunq; in terris aliis ſepelitur, idem eſt, ac ſi in Babele ſepultus eſſet. Idem eſt in Babele, ac in terra Iſraelis ſepeliri. Quicunq; in terra Iſraelis ſepelitur, idem eſt, ac ſi ſub altare ſepultus eſſet, quia tota terra Iſraelis idonea eſt, ubi altare figatur. Quicunq; autem ſub altare ſepultus eſt, idem eſt acſi ſub throno gloriæ ſepultus eſſet. Sicut dictum eſt, *h Thronus gloriæ ab initio eſt locus ſanctuarii noſtri.* Ille dixit, Non eſt idiota pius, neq; diſcit verecundus, neq; docet iracundus. Ille dixit, Quare moriuntur diſcipuli ſapientum dum parvi ſunt? non quod adulteri ſint, aut raptores, ſed quia a verbis legis ceſſant, & verbis confabulationis operam dant. Et præterea quia non incipiunt, ubi ceſſant. R. Simeon filius Eleazaris dixit, Iſraelitæ qui ſunt extra terram ſerviunt populo terræ in puritate. Ecce quando peregrinus idolis ſerviens feſtum pro filio ſuo faciens mittit, & omnes Judæos in civitate ſua

b Heb. *manus*
c Qui agit de quo dubitat, tandem faciet malum manifeſtum.
d Vel, confeſſionis, i. Tandem cogere confiteri te peccaſſe.
f 1 Sam. 26. 19.
g Sponte ſc. non coactus.
h Jer. 17. 12.

ſua invitat, quamvis ex iis quæ ad illos pertinent, comedant, & bibant, & ille iis ut miniſtris utatur, & ſtans potum illis dat, eos æſtimet ſcriptura ac ſi ſacrificia mortuorum comediſſent, Sicut dictum eſt, Et vocaverit te quis, & e ſacrificio illius comedas. R. Eleazar Hamudæus dixit, Sabbata prophanans, & feſta ſolennia contemnens, & *b* fœdus in carne irritum faciens, & *c* faciem ſuam contra legem revelans, licet fuerint in manu ejus lex & bona opera, non eſt ei portio tamen in ſeculo futuro. Et R. Aqiba dixit, Quicunq; ducit uxorem ei non idoneam, propter quinq; præcepta negativa tranſgreditur. Propter, *d Non ulciſceris*: & propter, *f Non iram ſervabis*: & propter, *g Non odio habebis fratrem tuum in corde tuo*: Et propter, *h Sed diliges proximum tuum ſicut te*: Et propter, *k Ut vivat frater tuus tecum.* Qui enim eam odio habet, cupit, ut moriatur, & invenitur ceſſans a fructificatione & multiplicatione e mundo. Ille dixit, Qui cibos comedit, pro quibus gratias non agit, tranſgreditur propter tria præcepta negativa, qui ſeipſum deſpicit, & cibos, & benedictione non idonea benedicit. R. Jehudah filius Eliæi dixit, Homo qui moritur, & filium relinquit *l* & legem a patre ſuo non didicit, ſed ab aliis, ecce *m* conopæum quærit. R. Eleazar Capharita dixit, Ne ſis ſicut ſuperliminare excelſum, quod manus humana tangere non poteſt. Neq; ſis ut limen excelſum, quod *n* perſonas terret. Neq; ut limen medium, quod pedes percutit; ſed ſis ut limen inferius, quod omnes conculcant, & quod finis abſconditus eſt totius ædificii, & in loco ſuo *p* fixum manet.

b Circumciſionem ſc.
c Vid. not. noſtras in Pirke Aboth c. 3. ſ. 11.
d Lev. 19 18.
f Ibid.
g Lev. 18. 17.
h Lev. 18. 18.
k Lev. 25. 36.
l Vel, qui legem.
m E mundo cum pudore exiit, acſi latibulum quæreret.
n Metuentes, ne in eos cadat; vel deglutit, vel percutit, Tal. Baſil.
p Heb. ſtat.

Finis Capitis.

CAP.

Cap. XXVII.

Rabbi Joſes dixit, Quicunq; legem honorat, ipſe ab hominibus honorabitur, ſicut dictum eſt, *b Nam honorantes me honorabo, at me contemnentes vili pendentur.* Nam honorantes me honorabo. Hic fuit Pharaoh rex Ægypti, qui honorem dedit coram eo, qui dixit, Sit mundus, qui exeat in capite familiæ ſuæ. Et dixerunt ei ſervi ejus, Mos ſeculi eſt, ut reges omnes non exeant niſi poſt familiam ſuam. Tu autem ante familiam tuam exis. Dixit iis, An exeo ego c in occurſum regis e carne & ſanguine conſiſtentis? Non eo ego ſic niſi in occurſum regis regentium reges. Sancti Benedicti Dei. Idcirco honorem ei impertiit Sanctus Benedictus Deus, neq; ab eo vindictam ſumpſit, ſed ipſe a ſeipſo, ſicut dictum eſt, *d Equitio juncto in curribus Pharaonis contuli te amica mea.* R. Papias dixit, Congregatio Iſraelis laudem obtinuit ſuper equos in curru Pharaonis, ſicut dictum eſt, *f Per mare cum equis tuis ambulaſti.* R. Jehoſhuah filius Qeramæ dixit, Quando ad mare venit Pharaoh, ſuper equum equitavit, at apparuit ei Sanctus Benedictus Deus ſuper equam; ſicut dictum eſt, *g* Equabus in curribus Pharaonis. At annon ſuper cherub ſolum equitavit *Deus*? Sicut dictum eſt, *h Et ſuper cherub equitavit, & volavit, immo ſuper alas venti volavit.* Sed apparuit cherub equis Pharaonis, ſicut equa, & omnes in mare congregati ſunt. Et contemnentes me vilipendentur. Hic eſt Sennacherib, qui contemptum effudit coram eo, qui dixit, & fuit mundus. Ideoq; contemptui eum expoſuit Sanctus Benedictus Deus, ſicut dictum eſt, *k Per nuntios tuos Jehovam probro affeciſti, & dixiſti, Multitudine curruum meorum ego aſcendi ſummitatem montium, latera Libani, & ſuccidam proceras cedros ejus, lectiſſimas abietes ejus, ingrediar etiam extremum diverſorium ejus, ſilvas Carmeli ejus. Ego effodi,*

b 1 Sam. 2. 30.

c Heb. ad recipiendum faciem.

d Cant. 1. 9.

f Hab. 3 15.

g Cant. 1. 9.

Pſal. 18. 10.

k 2 Reg. 19. 23, 24.

&

& bibi aquas peregrinas, & planta pedum meorum omnes rivos locorum obſeſſorum exſiccavi. Idcirco vindictam ab eo cepit Sanctus Benedictus Deus per angelum ejus, & caput ejus raſit cum barba, ita ut in terram ſuam pudibundus rediret. R. Iſhmael filius R. Johannis filii Berochi dixit, *b* Qui diſcit decem præcepta, ut doceat, &c. Ille dixit, *c* Non quicunq; legem in ſe ſuſceperit ad perficiendum, *beatus eſt*, ſed ſi tu liber ſis ad fructificandum ex ea, ſi multiplices, mercedem amplam addes. R. Eleazar filius Haſomæ dixit, Nidi, & apertiones menſtrui ſunt corpora Conſtitutionum. R. Johannes filius Nuri dixit, conſtitutiones, & purificationes, & ſeparationes, & nidi ſunt corpora legis. Ille dixit, Ordinatio menſæ, & actio domus judicii, & eorum ſtabilimenta mundo bonum communicant. R. Johannes filius Dehabæi dixit, Qui dicit conſtitutionem hanc creatam non eſſe, portionem in ſeculo futuro non habet. Ille dixit, Ne longe te amove a conſuetudine, quæ non eſt expreſſe determinata, neq; ab opere, quod non eſt perfectum. Parabola *docens*, cui hæc res ſimilis ſit, Homini, qui aquas maris attollere conatur, & in aridam projicere. Mare nihilominus vacuum non eſt, nec terra plena. Sic *d* fruſtratus fuit expectatione ſua. Dixit ei *alius*, Vane, quare fruſtratus es expectatione tua quotidie? Accipe mercedem tuam, denarium aureum. R. Eleazar filius Shammuæ dixit, Sit honor diſcipuli tui tibi æque charus, ut tuus, & honor ſocii tui, ſicut timor præceptoris tui, & timor præceptoris tui, ſicut timor *f* Dei: innuens debere honorem diſcipuli ejus ei non minus charum eſſe, quam honorem ſocii ſui. Diſcant omnes homines a Moſe doctore noſtro, qui Jehoſhuæ dixit, *g Elige nobis homines*. Non dictum eſt, Elige mihi, ſed elige nobis; indicans, quod illum *h* ſibi æquaret. At unde probatur debere honorem ſocii ſui homini non minus charum eſſe, quam ſuum? Quia dictum eſt, *k Et dixit Aharon Moſi, Ah Domine mi.* Annon frater ejus natu minor

b Vid. Pirke Aboth c. 4. ſ. 5.

c Nempe perfecte legem ſervat, ſed qui illud Gen. 1. 28. *de liberorum procreatione obſervat, beatus eſt.*

d Heb. abbreviatus fuit in opinione ſua.

f Heb. cœli.

g Exod. 17. 9.

h Heb. fecerit ſicut ſe.

k Num. 12. 11.

O erat?

erat? Sed fecit eum dominum ejus. Unde probatur debere præceptoris ſui honorem homini non minus charum eſſe, quam Dei? Quia dicitur, *b Et reſpondit Jehoſhuah filius Nun miniſter Moſis e juvenibus ejus, & dixit, Domine mi Moſes prohibe eos.* Æſtimat eum, quaſi divina præſentia adeſſet. Ubi prius dixerunt, Frumentum eſt in Jehuda, & ſtramen in Galilæa, & palea in locis trans Jordanem, poſtea dixerunt, Non eſt frumentum in Judæa, neq; ſtramen in Galilæa, ſed palea, at in locis trans Jordanem neq; hoc neq; illud.

b. Num. 11. 28.

Finis Capitis.

Cap. XXVIII.

RAbbi Nathan dixit, Non eſt amor, ſicut amor legis. Neq; ſapientia, ſicut ſapientia *c* viæ terræ. Neq; pulchritudo, ſicut pulchritudo Hieroſolymarum. Neq; divitiæ, ſicut divitiæ Mediæ. Neq; robur, ſicut robur Perſiæ. Neq; ſcorta, ſicut ſcorta Arabum. Neq; elatio, ſicut elatio Elamæ. Neq; profanatio, ſicut profanationes Babelis, ſicut dictum eſt, *d Et dixit, ad ædificandum ei domum in terra Shinaræ.* Neq; ſunt præſtigiatores, ſicut præſtigiatores Ægypti. R. Simeon filius Eleazaris dixit, Sapiens terram Iſraelis inhabitans, & extra terram exiens, *f* obſcurus in ea habitans laudem *g* ab eo recipit, etiamſi obſcurus ille laudabilis ſit præ omnibus laudabilibus, qui ſunt in provinciis. Parabola *indicans* cui hæc res ſimilis ſit. Ferro Indico, quod venit *h* e partibus tranſmarinis, quod etſi minus ſit, quam fuit, laudabilius tamen eſt omnibus laudabilibus in provinciis. R. Simeon filius Gamalielis dixit, Quicunq; pacem in domo ſua ſtabilit, æſtimat eum ſcriptura, ac ſi pacem inter Iſraelitas univerſos ſecum invicem collocaſſet. Et quicunq; aufert invidiam, & contentionem e domo ſua, æſtimat eum ſcriptura, ac ſi invidiam & contentionem ex Iſraele abſtu-

c Artificii ſc. vel, mercaturæ.

d Zech. 5. 11.

f Heb. inhoneſtus, niſi ſit פגם pro פגן Paganus.

g Vel, præ eo.

h Heb. e provincia maris היום pro הים ut in Cod. Baſil.

ſtuliſſet, quia unuſquiſq; rex eſt in domo ſui, ſicut di-ctum eſt, *b* ut vir unuſquiſq; in domo ſua regeret. R. Gamaliel dixit, Quatuor rebus *c* devoravit regnum Græciæ, vectigalibus, balneis, theatris, & tributis *impoſitis*. Ille dixit, Verba legis acquiſitu difficilia ſunt, ſicut *d* veſtes laneæ, & perditu faciles ut veſtes lineæ. Verba erroris & ſtultitiæ, acquiſitu facilia ſunt, & perditu difficiles, ut ſaccus. Quando emit homo ſaccum ſiclo, miniſtrat in eo, & ambulat quatuor aut quinq; annos. R. Jehudah princeps dixit, Quicunq; ſibi accipit delicias hujus ſeculi, ab eo auferuntur deliciæ ſeculi futuri. Et quicunq; non accipit ſibi delicias hujus ſeculi, illi dabuntur deliciæ ſeculi futuri. Ille dixit, Juſti ſunt, quibus malum in hoc mundo evenit. Cui rei hoc ſimile eſt? Coquo qui prandium ſibi præparat, qui licet dolore in ſeipſo afficiatur, non aliis tamen, ſed ſibi præparavit. Sunt & impii, quibus malum in hoc mundo evenit. Cui rei eſt hoc ſimile? Coquo, qui prandium aliis præparat, & quamvis dolore in ſeipſo afficiatur, nihil ſibi, ſed aliis præparavit. Ille dixit, Sit ſecretum tuum tibi *ſoli* revelatum, & quod non eſt audiri credibile, alteri ne dicas. Hillel dixit, Ne ſepares te a congregatione &c. Ille dixit, Quicunq; multiplicat *f* cibum, multiplicat *g* excrementa. Quicunq; multiplicat carnes, multiplicat vermes & vermiculos. At qui opera bona multiplicat, pacem *h* in corpore ſuo ponit. R. Eleazar filius Shammuæ dixit, Tres ſunt conditiones in diſcipulis ſapientum. Lapis cæſus, lapis angularis, & lapis dolatus. Lapis cæſus. Nempe hic eſt diſcipulus, qui Midraſham legit, qui quo tempore diſcipulus ſapientis ad eum ingreditur rogans eum, *k* dicit ei. Hic autem eſt lapis cæſus, cui non eſt, *l* niſi os unum. Lapis angularis. Nempe, hic eſt diſcipulus, qui legit in Midraſha, & conſtitutionibus, qui quo tempore diſcipulus ſapientis ad eum ingrediens interrogat illum in Midraſha, aut in conſtitutionibus, ei in utriſq; reſpondet. Hic eſt lapis angularis, cui ſunt duo

b Eſt. 1. 22.

c Alia regna ſc. vel, devoratum fuit.

d Heb. vaſa, vel, inſtrumenta.

f Heb. edere.

g Heb. ejicere.

h Vel, in ſeipſo.

k Quæſtioni ejus ſatisfacit.

l Vel, ſermo unus. In Midraſha ſola verſatur.

 ora.

ora. Lapis dolatus. Nempe, hic eſt, qui legit in Midraſha, conſtitutionibus, hiſtoriis, & additamentis, qui quando ad eum ingreditur diſcipulus ſapientis interrogans illum in Midraſha, conſtitutionibus, hiſtoriis, aut additamentis, illi in ſingulis reſpondet. Et hic eſt lapis dolatus, cui ſunt quatuor ora e quatuor angulis. R. Jehudah filius Eliæi dixit, Quicunq; facit verba legis fundamentum, & viam terræ adjunctum, faciunt illum in hoc mundo fundamentum. *Quicunq; facit* viam terræ fundamentum, & verba legis adjunctum, faciunt illum in hoc mundo adjunctum. Similitudinem proponunt cui hæc res ſimilis eſt. Porticui, quæ *b* duos habet exitus, unum in ignem, alterum in nivem. Si quis ignem verſus exeat, ecce igne comburitur. Si quis nivem verſus exeat, frigore percutitur. Nempe, fiat tibi via intermedia, & caveat ſibi quiſque, ne igne comburatur, & ne forte frigore percutiatur. R. Simeon filius Eleazaris dixit, *c* Noli ſocium tuum placare, &c.

Finis Capitis.

b Heb. *in duas vias tranſit.*

c *Vide Pirke Aboth c.4.f.*18.

Cap. XXIX.

RAbbi Simeon filius Eleazaris dixit e ſententia R. Meiris, Socium tuum, qua hora iraſcitur, placare noli, neq; in die calamitatis ejus domum illius ingredere, neq; eum videre contendito, &c. Sunt qui dicant, Sunt tibi ſocii, quorum hi te reprehendunt, illi laudant. Reprehendentes te dilige, & te laudantes odio habeto: qui enim te reprehendunt, te ad vitam ſeculi futuri ducunt: at qui te laudant, te ex hoc mundo ejiciunt. Ille dixit, In omni loco, ubi homo ambulat, cor ejus ambulat: *ubi* ſtat, cor ejus ſtat; *ubi* ſedet, res coram eo ſedatæ ſunt. Ille dixit, Quicunq; diligens eſt circa verba legis tradunt ei *d* diligentes *f* ex oppoſito illius: & quicunq; ceſſat a verbis legis tradunt ei ceſſantes ex oppoſito illius, quaſi leonem, & lupum,

&

d שקדנין *pro* שקרנין *reſpondet enim verbo* שקרן, *quod præceſſit; Sir. ſequitur,* בוטל *&* בטלנין.

f *Ei ſimiles, & idoneos,* Gen. 2. 18.

& pardum, & baſiliſcum, & ſerpentem, & exercitus, & latrones venientes, eumq; circundantes, & ab eo vindictam ſumentes, ſicut dictum eſt, *b Quod Deus eſt in terra judicans.* Abba Saulus filius Necoſi dixit, Eſt homo qui ſibi ipſi diſcit, ſed alios non docet: eſt & qui alios docet, ſed ſibi ipſi non diſcit. Eſt, qui ſibi, & aliis diſcit: eſt qui nec ſibi, nec aliis diſcit. Diſcens ſibi, non aliis: Nempe, legit homo caput unum, duo, aut tria, neq; alteri ea legit, ſed in illis occupatus eſt, neq; ea obliviſcitur. Hic eſt, qui ſibi, non aliis didicit. Et eſt qui ſibi non didicit. Nempe, legit homo ſectionem unam duabus aut tribus vicibus, & legit eas aliis, & in iis ſe non exercet, ſed eorum obliviſcitur. Hic eſt, qui aliis, non ſibi didicit. Sibi & aliis diſcens. Nempe legit *quis* ſectionem unam, duas, aut tres, & legit eas aliis, & ſe in illis exercet, neq; earum obliviſcitur. Ille apprehendit eas, & illi eas apprehendunt. Hic eſt, qui ſibi & aliis didicit. Et qui nec ſibi, nec aliis didicit. Nempe, legit homo ſectionem unam duabus aut tribus vicibus, aliis autem non legit, neq; ſe in illis exercet, ſed earum obliviſcitur. Hic eſt, qui nec ſibi, nec aliis didicit. R. Hananiah filius Aqibæ dixit, Somnum excutiens nocte propter verba legis, ſignum hoc illi bonum eſt. *Excutiens ſomnum* propter verba confabulationis, ſignum malum hoc illi eſt. R. Jacobus filius Hananiæ dixit, Excutiens *ſomnum* nocte, & os ſuum in verbis legis non aperiens, ei conveniens eſſet, imo melius, ut converteretur in faciem ejus ſecundina matris ſuæ, ita ut nunquam in aerem hujus mundi exiret, neq; mundum hunc videret. R. Eleazar Capharita dixit, Quicunq; ſocium ſuum honorat propter divitias, in fine ab eo cum ignominia ſeparabitur. At quicunq; ſocium ſuum propter mandatum *Dei* contemnit, in fine ab eo cum honore ſeparabitur. Unde colligitur, quod quicunq; ſocium ſuum propter divitias honorat, in fine ab eo cum ignominia ſeparabitur. Sic enim in Bileamo impio invenimus, qui Balacum propter divitias honoravit,

b Pſal. 58. 11. *At non eſt* כי, *ſed* אך, *ibi.*

b Num.22.18. noravit, ſicut dictum eſt, *b Et reſpondit Bileamus, & dixit ſervis Balachi, Si daret mihi Balachus domum ſuam plenam argento, & auro.* Unde apparet, quod ab eo cum dedecore exiit? Quia dictum eſt, *c Nunc igitur fuge tu in locum tuum.* Unde patet, quod quicunq; contemnit ſocium ſuum propter mandatum Dei, in fine ab eo cum honore ſeparabitur, Quia ſic in Moſe Doctore noſtro invenimus, quod Pharaonem propter mandatum *Dei* contempſerit, ſicut dictum eſt, *d Et deſcendent omnes hi ſervi tui ad me, & ſe mihi incurvabunt, dicentes.* Et quamvis Pharaoh ſuper tectum ſteterit, & Moſes ſuper terram, nihilominus ſic dixit Moſes Pharaoni, Etiamſi omnes ſervi tui ſtantes in excelſo tuo a me petent, nolo ego illis auſcultare. Unde apparet, quod ab eo cum honore diſceſſerit? Quia dictum eſt, *f Et inclamavit Moſen & Aharonem noctu.* Dixerunt, An fures ſumus, ut noctu exiremus? Expecta nos potius donec Sanctus Benedictus Deus ad nos venire *faciat* ſeptem nube gloriæ, & cum illis exibimus cum lætitia, & capite aperto, ſicut dictum eſt, *g Poſtridie ipſo Paſchatis egreſſi ſunt Iſraelitæ manu ſublata.* Circa quatuor controverſias in cauſa expiationis abiit R. Mathias filius Chereſhi juxta R. Iſhmaelem filium Eleazaris Capharitæ Laodiceam uſq; ut ab eo inquireret, & dixit, Audivi quod de quatuor controverſiis de expiatione R. Iſhmael concionatus fuerit. Dixit ei, Audivi, & tres hæ ſunt cum reſponſione ad ſingulas. Scriptura una dicit, *h Revertimini filii retrogradi, inquit Jehovah, retrogradationes veſtras ſanabo.* Et ſcriptura altera dicit, *k Nam die illo expiabit pro vobis ad mundandum vos.* Et altera ſcriptura dicit, *l Et viſitabo virga tranſgreſſionem eorum, & verberibus iniquitatem eorum.* Et alia ſcriptura dicit, *m Certe a vobis non expiabitur hæc iniquitas dum moriamini.* Ecce nempe, ſi tranſgrediatur homo mandatum affirmativum, & reſipiſcentiam agat, non eſt hoc tale peccatum, quod non ſtatim condonetur. De hoc dicitur, Revertimini filio retrogradi. Si in præcepto negativo tranſgrediatur

c Num.24.11.
d Exod. 11. 8.
f Exod. 12. 31.
g Num. 33. 3.
h Jer. 3. 22.
k Lev. 16. 30.
l Pſal. 89. 32.
m Iſa. 22. 14.

grediatur quis, & pœnitentiam agat, ſuſpenſa eſt pœnitentia ejus, donec dies expiationum pro eo expiationem faciat. De hoc dicitur, Num hoc die pro vobis expiationem faciet? Si tranſgrediatur quis in re, quæ excifionem, aut mortem e ſententia domus judicii meretur, & pœnitentiam agat, reſipiſcentia, & dies expiationum ſuſpenſi ſunt, & caſtigationes abſtergent, & propter quod reliquum eſt, morietur. Pro talibus annus eſt expiationum. De hoc dicitur, Et viſitabo virga iniquitatem eorum. At qui nomen Dei prophanant, non ſunt ei vices ad reſipiſcendum, neq; correctiones, neq; dies expiationum ad expiandum, ſed reſipiſcentia & caſtigationes ſuſpenſæ ſunt, & mors cum illis abſtergit. Et de hoc dicitur. Certe non condonabitur vobis hæc iniquitas, dum moriamini. Iſæus filius Jehudæ dixit. Quare moriuntur diſcipuli ſapientum ante tempus ſuum? Non quod adulteri ſint, aut raptores, ſed quod ſe contemnant. R. Iſaacus filius Phineaſi dixit, Cuicunq; eſt in manu Midraſha ſine conſtitutionibus, ſenſum ſapientiæ non guſtavit. Cuicunq; ſunt in manu conſtitutiones ſine Midraſha, ſenſum timoris peccati non guſtavit. Ille dixit, Cuicunq; eſt in manu Midraſha ſine conſtitutionibus, hic fortis eſt, ſed non armatus. Cuicunq; ſunt in manu conſtitutiones ſine Midraſha, hic infirmus eſt arma in manu ſua tenens. Qui autem in manu ſua utraſq; habet, hic fortis eſt, & armatus. Ille dixit, Cautus eſto in *b* ſalutatione, quæ inter hominem, & vicinum ejus intercedit, & contentionibus ne te intermiſceas, neq; ut eas videas, ſollicitus eſto. Revertere in locum ſociorum, & cauda leonum, non caput vulpium eſto.

b Heb. interrogatione pacis, ſic enim ſe invicem ſalutant Judæi.

Finis Capitis.

CAP

Cap. XXX.

RAbbi Nathan filius Joſephi dixit, Quicunq; ceſſat a verbis legis propter divitias, tandem propter inopiam ceſſabit. Et quicunq; verba legis confirmat in paupertate, tandem in divitiis eam confirmabit. Ille dixit, Conſolationes lugentium & viſitatio ægrotorum, & eleemoſynarum diſtributio bonum mundo afferunt. R. Meir dixit, Quicunq; tranſgreſſionem unam in re dubia tranſgreditur, æſtimat eum ſcriptura, ac ſi in re indubitata hoc feciſſet. Quando peccat homo, & notum ſit ei peccatum ejus, oblationem afferre debet ſiclum valentem, & *b* decimam partem Ephæ in ſacculo. At quando dubium ſit utrum peccaverit necne, afferre debet oblationem, & quintam partem ejus, & ſacrificium duos ſiclos valens. Et ſi quis *rogaverit* utrum hæc menſura completa ſit menſura bona, an menſura vindictæ, dicito, Menſura bona. Et ecce has res. Quanto magis, ſi ubi menſura vindictæ parva ſit, qui tranſgreditur tranſgreſſionem in re dubia, æſtimant eum ac ſi in re manifeſta hoc feciſſet, Quanto magis, *inquam*, ubi menſura bona ampla ſit? R. Nathan filius Joſephi dixit, Quicunq; tranſgreſſionem tranſgreditur ex errore, æſtimant eum, ac ſi hoc e præſumptione feciſſet. Quando errat, qui hominem interfecit, & ad urbem refugii migrat, ſi ſanguinis vindicator eum inveniat & interficiat, ecce hic in manus ejus migrat. At ſi eum e præſumptione interficiat & eum reperiens interficiat ſanguinis vindicator, liber eſt. Et ſi quis interrogaverit, Ubi eſt hæc menſura plena, menſura bona, an menſura vindictæ? Dicito, menſura bona; & ſi menſura vindictæ parva ſit, & qui tranſgreſſionem ex errore tranſgreditur, æſtimant illũ ac ſi e præſumptione illud feciſſet; Quanto magis ubi menſura bona ampla eſt? R. Aqiba dixit, Quicunq; conjunctus eſt tranſgreſſoribus, quamvis ſecundum opera

b Lev. 5. 11.

opera eorum non faciat, ecce hic mercedem ſimilem recipiet. Et quicunq; mandatum facientibus conjunctus eſt, quamvis ſecundum opera eorum non faciat, ecce hic mercedem ſimilem recipiet. Quando duo in unum teſtimonium perhibent, & dicunt, Hic homo *b* hominem occidit, & mandaces reperiuntur, & ſtatuatur judicium eorum, *c* ut interficiantur, quando illos *d* in locum lapidationis educunt, unus currens & poſt illos veniens dicit, Novi ego *aliquid* de hoc teſtimonio. Dicunt illi, Veni, & teſtimonium perhibeto. Ille etiam mendax reperitur, & ſtatutum eſt judicium ejus, ut interficiatur. Quando eum ad locum lapidationis educant, dicit, Væ mihi, *f* ſi enim ego non veniſſem, judicium iſtorum prius fuit, ut interficerentur. Dicunt ei, Vane, etiamſi homines centum poſt te venirent, & mendaces reperiuntur, omnes illi interficerentur. Et ſiquis *rogaverit*, Ubi eſt hæc menſura ampla? Eſtne illa menſura bona, an menſura judicii? Dicito, Menſura bona. Si menſura vindictæ parva ſit, ubi conjunctus tranſgreſſoribus, etiamſi ſecundum opera eorum non fecerit, ecce hic *tamen* vindictam recipit, quanto magis ubi menſura bona ampla eſt? Dixit R. Simeon, Sic ſunt pœnæ mendacis, ut quamvis verum dicat, homines ei non *g* credant. Sic enim in filiis Jacobi invenimus. Quando patri eorum in initio mendacium dixere, credidit illis, ſicut dictum eſt, *h* *Et occiderunt hircum caprarum.* Scriptum eſt etiam, *Ille vero agnoſcens eam* dixit, Tunica filii mei eſt. At poſtea quamvis verum dixerint, illis non credidit, ſicut dictum eſt, *k* *Et renuntiabant ei dicentes, Adhuc Joſephus vivit, at illis non credidit.* Et ſunt qui dicant, Spiritum ſanctum, qui a Jacobo patre noſtro ablatus fuerat, ſuper illum eo tempore manſiſſe, ſicut dictum eſt, *l* *Et revixit ſpiritus Jacobi patris eorum.*

b Heb. animam.

c Hoc lex Dei requirit. Deut. 19. 19.

d Heb. in domum.

f Illis non bene feci, ſed mihi male.

g Heb. auſcultent.

h Gen. 37. 31. 33.

k Gen. 45. 26.

l Gen. 45. 27.

Finis Capitis.

CAP. XXXI.

RAbbi Achaius filius Joſiæ dixit, Accipiens proventum *b* e platea cui ſimilis eſt? Infanti, cujus mater mortua eſt, eumq; ad oſtia nutricum aliarum convertunt, ubi ſaturitatem non invenit. Fruſtum panis e platea accipiens cui ſimilis eſt? Ac ſi ſepulchrum ſibi effodiſſet. E ſuo comedens ſimilis eſt infanti ad ubera matris educato. Ille dixit, Quo tempore quis e ſuo comedit, *c* ſententia ejus apud ſeipſum manet. At ſi forte comedat quis ex eo, quod patris eſt, aut matris, aut filiorum, *d* ſententia ſua apud ſeipſum non manet: nec opus eſt hoc dicere de iis, qui panem *f* aliorum comedunt. Decem verbis creatus fuit mundus. Et quid neceſſarium eſt venientibus in mundum, niſi ut doceantur, quod quicunq; mandatum unum faciat, & quicunq; ſabbatum unum obſervet, & quicunq; vitam unam conſervet, ſcriptura eum æſtimat ac ſi mundum plenum conſervaſſet, qui decem verbis creatus fuit? Sic enim in Caino invenimus, qui Abelem fratrem ſuum occidit, ſicut dictum eſt, *g Vox ſanguinum fratris tui.* Sanguinem unius fudit, at ſanguinum multorum mentio facta eſt, ſed docet ſanguinem filiorum ejus, & nepotum, & omnium generationum ejus ad finem ſeculorum, qui ex eo exire deberent, omnes ſtare & clamare coram Sancto Benedicto Deo. En didiciſti hominem unum æſtimari ſicut opus creationis univerſum. R. Nehemiah dixit, Unde probatur hominem unum æſtimari ſicut totum opus creationis? Quia dictum eſt, *h Hic eſt liber generationum Adami.* Et alibi dicit, *k Hæ ſunt generationes cœli & terræ, quando creata fuere.* Sicut illic mentio fit, ita hic creationis & fabricationis. Docens quod Sanctus Benedictus Deus oſtendit illi omnes generationes, quæ ex illo exire debuiſſent, ac ſi ſtetiſſent ſilentes coram eo. Et ſunt, qui dicant, non oſtendit illi, niſi juſtos ſolos, ſicut

b *Mendicus ſc.*

c *Poteſt libere de re qualibet ſententiam dicere.*

d *Pro aliorum arbitrio ſententiam dicere cogitur.*

f *Qui non ſunt conſanguinei.*

g Gen. 4. 10.

h Gen. 5. 1.

k Gen. 2. 4.

ſicut dictum eſt, *b Quicunq; inter viventes in Hieroſol. ſcribitur.* R. Jehoſhuah filius Cherachi dixit, ecce ille dixit, *c Subſtantiam meam viderunt oculi tui.* Docens quod Sanctus Benedictus Deus homini primo oſtenderit ſingulas generationes, & quærentes eum in ſingulis generationibus, & principes ejus in ſingulis generationibus, & duces ejus in ſingulis generationibus, & prophetas ejus in ſingulis generationibus, & potentes ejus in ſingulis generationibus, & rebelles in eum in ſingulis generationibus, & ſanctos ejus. Tali generatione talis rex futurus eſt, ſapiens talis tali generatione futurus eſt. R. Eleazar filius R. Joſis Galilæi dixit, Noningentas & ſeptuaginta & quatuor generationes ante mundum creatum lex ſcripta fuit, & in ſinu Sancti Benedicti Dei repoſita, & canticum cum Angelis miniſterii dixit, ſicut dictum eſt, *d Et fui cum eo educata, & fui delitiæ ejus quotidiana, coram eo ſemper gaudens. Gaudens in orbe habitabili terræ ejus.* En ſimilitudinem ejus. Cui eſt hoc ſimile? Cuidam, qui arborem aufert, & imagines multas effingere conatur, at nullus eſt illi locus, ubi effingat, dolens igitur in terra effingit, eaſq; magis & magis diſtinguit. Sic etiam Sanctus Benedictus Deus (cujus nomen magnum benedictum ſit in ſeculum, & in ſecula ſeculorum) ſapientia & intelligentia ſua totum mundum univerſum creavit, fecit & cœlum & terram, ſuperiora cum inferioribus, & in homine formavit, quicquid in orbe ejus creaverat. Silvas in homine creavit. Hæ ſunt crines hominis. Beſtias *f* noxias in mundo creavit, & in homine beſtias malas creavit. Hæ ſunt *g* inteſtina hominis. Creavit *h* auroras in mundo, & auroras in homine creavit. Hæ ſunt aures hominis. Creavit odorem in mundo, & odorem in homine creavit. Hic eſt naſus hominis. Solem in mundo creavit, & ſolem in homine. Hic eſt *k* lux hominis. Aquas *l* fœtidas in mundo creavit. Similiter in homine. Hæ ſunt aquæ naſi ejus. Aquas ſalſas in mundo creavit. Similiter in homine.

b Iſa. 4. 3.

c Pſal. 139. 16.

d Prov. 8. 30.

f Heb. malas.

g Quæ cum doloribus multis cruciant. Heb. filii viſcerum.

h Vel, ſonos, ſicut odor naſus eſt, & ſol oculus, ſic ſonus auris.

k Oculus ſc.

l Vel, ſuperfluas.

Hæ ſunt lachrymæ oculorum. Fluvios in mundo creavit. Similiter in homine. Hi ſunt lachrymæ. Muros in mundo creavit. Similiter in homine. Hi ſunt labia hominis. Portas in mundo creavit. Similiter in homine, Hæ ſunt dentes hominis. Firmamenta in mundo creavit. Similiter in homine. Hæc ſunt lingua hominis. Aquas dulces in mundo creavit. Similiter in homine. Hæ ſunt ſpiritus hominis. *b* Maxillas in mundo creavit. Similiter in homine. Hæ ſunt fauces hominis. Terras in mundo creavit. Similiter in homine. Hæ ſunt collum hominis. Brachia in mundo creavit. Similiter in homine. Hæc ſunt brachia hominis. Clavos in mundo creavit. Similiter in homine. Hi ſunt digiti hominis. Molas in mundo fecit. Similiter in homine. Hæ ſunt *c* ingluvies hominis. *d* Leges in mundo creavit. Similiter in homine. Hæ ſunt ſplen hominis. Sterquilinia in mundo creavit. Similiter in homine. Hæc ſunt *f* venter hominis. Puteos in mundo creavit. Similiter in homine. Hi ſunt umbelicus hominis. Aquas viventes in mundo fecit. Similiter in homine. Hæ ſunt aquæ pedum hominis. Vitam in mundo creavit. Similiter in homine. Hæc eſt ſanguis hominis. Arbores in mundo creavit. Similiter in homine. Hæ ſunt oſſa hominis. Colles in mundo creavit. Similiter in homine. Hi ſunt nates hominis. Piſtillum & mortarium in mundo fecit. Similiter in homine. Hæc ſunt genua hominis. Equos in mundo creavit. Similiter in homine. Hi ſunt crura hominis. Angelum mortis in mundo creavit. Similiter in homine. Hic eſt calcanei hominis. Montes & valles creavit in mundo. Similiter in homine. Stans monti, cadens valli ſimilis eſt. Ecce didiciſti, quod quodcunq; in mundo, illud & in homine creavit Sanctus Benedictus Deus.

b Hæ ſtellæ ſunt. Eccl. 12. 2. *Shabbath. f. 15. c. 2.*

c Splen ridet, ingluvies molit. Berachoth. fol. 61. c. 2.

d Vel, effluentia.

f i. currentes.

Finis Capitis.

CAP.

Cap. XXXII.

Decem generationes ab Adamo uſq; ad Noam fuere. Et quid neceſſe eſt venientes in mundum hinc diſcere, niſi quod omnes generationes provocatione creſcebant? Nihilominus Sanctus Benedictus Deus aquas diluvii ſuper eos non attulit propter juſtos, & ſanctos, qui inter illos fuerunt. Et ſunt, qui dicant, quod *b.* dum Methuſhelah vixit, deluvium in mundum non deſcendit, & cum mortuus fuit Methuſhelah, adhuc ſeptem dies ſuſpenſum fuit poſt mortem ejus, ſicut dictum eſt, *c Et evenit poſt ſeptem dies.* Quis fuit ſtatus ſeptem dierum horum? Hi fuere dies luctus *d* juſti, qui vindictam retardavit. Idcirco dicitur, Et evenit poſt ſeptem dies. Alia interpretatio. Et evenit poſt ſeptem dies. Docens quod fixerat iis Sanctus Benedictus Deus tempus poſt finem quingentorum annorum, forte reſipiſcentiam agent, at non fecerunt, & idcirco dictum eſt, Et venit poſt ſeptem dies. Alia interpretatio. Docens quod mutavit Sanctus Benedictus Deus in illis *diebus* ordinem mundi, & ſol ex occidente exiit, & in oriente deſcendit, ut intelligerent, & timerent, & reſipiſcentiam agerent: at non fecerunt. Idcirco dictum eſt, Et evenit poſt ſeptem dies. Alia interpretatio. Docens, quod Sanctus Benedictus Deus menſam ejus illis paraverat, & in Sabbato fontem ſeculi futuri illis oſtenderat, ut in ſeipſis juſti exiſterent. At illi dixerunt, Væ nobis. Bonum eſſet, ut nos perdidiſſet, & deſtruxiſſet, & e terra conſumſiſſet, ſicut dictum eſt, *f Et vidit Deus terram, & ecce corrupta fuit, &c.* R. Eleazar filius Peratæ dixit. Ecce ille dixit, *g Non in ſeculum certabit cum homine ſpiritus meus.* Dixit Sanctus Benedictus Deus, Nolo ego illos judicare, donec iis duplicata ſit merces eorum. Sicut dictum eſt, *h Dies ſuos in opibus conſumunt, k Et annos eorum in voluptatibus, & quaſi momento in ſepulchrum deſcendunt.* R. Joſes Galilæus dixit, Ecce ille

b Hoc e nomine ejus quidam colligunt מת ושלח *Mortuus eſt, & miſit; ſc. diluvium Deus.*

c Gen. 7. 10.

d Noachi ſc.

f Gen. 6. 12.

g Gen. 6. 3.

h Job. 21 13.

k Job. 36. 11.

dicit, Non certabit. Dicit Sanctus Benedictus Deus, Nolo ego concupiſcentiam malam cum bona æquare, uſq; quo ſignatum ſit decretum judicis eorum, ſed ſignatum eſt decretum judicii eorum. Ambo æquales ſunt in tranſgreſſione. Ille dixit, A juſtis abſtulit concupiſcentiam malam & bonam illis dedit, ſicut dictum eſt, *b* Cor meum in me vulneratum eſt. A malis bonam abſtulit & concupiſcentiam malam illis dedit, ſicut dictum eſt, *c Dixit tranſgreſſio impii in corde meo, quod non eſt timor Dei coram oculis ejus.* Intermediis hanc & illam dedit, cum qui ad concupiſcentiam malam venit, cum concupiſcentia mala judicabit, & qui ad bonam venit a bona judicabitur, ſicut dictum eſt, *d Nam ſtabit ad dextram pauperis, ut eum á judicantibus animam ejus ſervet.* R. Simeon filius Eleazaris dixit, Ecce ille dixit, Non contendet. Dixit Sanctus Benedictus Deus. Seipſos non judicabant, quod caro & ſanguis ſint, ſed efferebant ſpiritum ſuum *f* adverſus Deum dicentes ei, *g Recede a nobis.* R. Meir dixit Ecce ille dixit, Non contendet. Dixit Sanctus Benedictus Deus, Generatio illa dixit, Jehovah non judicabit, non eſt judex in mundo, Deus mundum dereliquit. *h* Rabbi dixit, Ecce ille dixit, Non contendet. Dixit Sanctus Benedictus Deus, Illi ſynedrium in terra non conſtituerunt, ego illis in alto Synedrium conſtituam.

b Pſal. 109. 22.

c Pſal. 136. 1.

d Pſal. 109. 31.

f Heb. ſurſum verſus.

g Job. 21. 14.

h Hoc titulo Judæi R. Jehudam ornare ſolent.

Finis Capitis.

Cap. XXXIII.

Decem generationes a Noacho ad Abrahamum fuere. Et quid opus eſt, ut mundum ingredientes indę diſcant, niſi quod omnes illæ generationes rebelles coram eo fuere, nec una earum in viis Sancti Benedicti Dei ambulabant donec venit Abrahamus pater noſter,

&

& in via Sancti Benedicti Dei ambulavit, ſicut dictum eſt, *b Propterea quod voci meæ auſcultavit Abrahamus, &c.* An legem unam *ſolam* ſervavit? Annon leges multas ſervavit? Docemus, quod paraverat Sanctus Benedictus Deus Abrahamo patri noſtro duos renes ejus, quaſi duos ſapientes, qui eum inſtruebant, & docebant ſapientiam quavis nocte, ſicut dictum eſt, *c Benedicam Jehovæ, qui conſilium mihi dedit, me etiam renes mei ſingulis noctibus inſtruunt.* Et nihil præterea *obſervandum eſt*, niſi quod Abrahamus pater noſter inprimis juſtitiam fecit, & poſtea judicium, ſicut dictum eſt, *d Quia novi eum, quod mandaturus ſit, &c.* Quando venerunt coram Abrahamo patre noſtro duo *f* litigantes in judicio, & dixit unus contra alterum, Hic mihi libram dedit. Eduxit Abrahamus pater noſter libram e ſuo, & dedit ei, dixitq; iis, Litem veſtram coram me diſponite, & eam diſpoſuerunt. Quoniam unus alteri debitor repertus fuit, dixit ei, in cujus manu libra fuit, Da libram ſocio tuo. At ſi non *vis*, dividite, quod inter vos eſt, & in pace dimiſſi ſunt. At David rex non ita fecit, ſed judicium prius fecit, deinde juſtitiam, ſicut dictum eſt, *g Et fecit David judicium, & juſtitiam omni populo ſuo.* Quando litigantes ad contendendum coram Davide rege venerunt, dixit unus, Hic mihi minam debet. Dixit illis, Ordinate mihi lites veſtras, qui lites eorum ordinabant. Quando apparuit unum eorum alteri minam debere, minam e ſuo eduxit, & ei dedit. Et ſi recuſaverunt, dixit illis, Dividite quod inter vos eſt. Sic in pace dimiſſi ſunt. Decem tentationibus tentatus fuit Abrahamus pater noſter coram Sancto Benedicto Deo, & in his omnibus integer repertus eſt. Hæ ſunt illæ. Duæ in *h Vade tibi.* *k* Duæ in duobus filiis ejus. *l* Duæ in duabus uxoribus ejus. *m* Una cum regibus, & *n* una inter partes. *p* Una in Ure Chaldæorum, & *q* altera in fœdere inter partes inito. Quando venit Abrahamus pater noſter ad accipiendum mercedem ejus, dixerunt Angeli, Ampliorem

b Gen. 26. 5.

c Pſal. 16. 7.

d Gen. 19. 19.

f *Heb. domini judicorum vel, litiam.*

g 2 Sam. 8. 15.

h Gen. 12. 1.

k Gen. 21. & 22. cap.

l Gen. 16. & 20. cap.

m Gen. 13.

n Gen. 15.

p Gen. 11. 31.

q Gen. 15. 17.

rem nobis omnibus, ampliorum omnibus mercedem æ-
b Eccl 7. 9. quum eſt ut Abrahamus pater noſter recipiat, ſicut dictum
eſt; *b Abi, comede panem tuum non ſine gaudio, & vinum tuum
corde læto bibito.* Quemadmodum decem tentationibus
tentatus fuit Abrahamus pater noſter, & in illis om-
nibus integer repertus, ſimiliter poſteris ejus in Egypto
decem ſigna dedit Sanctus Benedictus Deus. Simili-
ter & decem mandata dedit. Similiter decem miracula
pro Iſraele juxta mare facta ſunt. Similiter decem pla-
gas Egyptiis inflixit. In mare Iſraelitæ contra eos voce
ſua murmurabant: ſimiliter Sanctus Benedictus Deus
c Job 37. 5. voce contra illos intonuit, ſicut dictum eſt, *c Intonuit
Deus voce ſua mirabiliter.* Egyptii cum arcu & ſagittis
venerunt, & Sanctus Benedictus Deus, arcu & ſagittis
d Hab. 3. 8. contra eos revelatus fuit, ſicut dictum eſt, *d Arcus tuus
f Pſal. 18. 14. plene nudatus fuit.* Et dictum eſt, *f Et emiſit ſagittas ejus;
eoſq; diſperſit.* Ægyptii contra eos cum gladiis venerunt.
Similiter Sanctus Benedictus Deus contra illos cum
g Pſal. 18. 14. gladiis, & jaculis venit, ſicut dictum eſt, *g Et emiſit
ſagittas ejus, & diſperſit eos, & fulgura jaculans eos fudit.*
h Ezech. 21 9. At non eſt fulgur niſi gladii, ſicut dictum eſt, *h Gla-
dius acutus factus eſt, atq; etiam expolitus.* Ut mactationem
mactet, acutus factus eſt; ut fulgur ei ſit, expolitus eſt.
Et Ægyptii clypeis & ſcutis ſe efferebant. Similiter
Sanctus Benedictus Deus fecit, ſicut dictum eſt, *Appre-
hende clypeum, & ſcutum, & in auxilium meum ſurgito.* Æ-
gyptii cum haſta venerunt, & ſic Sanctus Benedictus
k Hab. 3. 11. Deus, ſicut dictum eſt, *k Ad ſplendorem haſtæ tuæ mi-
cantis.* Iſraelitæ cum lapidibus, & fundis venerunt, &
Sanctus Benedictus Deus, ſe in illos lapidibus grandineis
l Pſal. 18. 12. efferebat, ſicut dictum eſt, *l Propter ſplendorem, qui co-
ram eo fuit, nubes ejus ſpiſſæ tranſierunt, lapides grandinis, &
carbones igniti.* Quo tempore juxta mare ſteterunt pa-
tres noſtri, dixit illis Moſes, Surgite, tranſite. Dixe-
m Heb. foramina foramina. runt ei, Non tranſibimus, donec appareat mare *m* in
foramina varia diviſum. Extulit Moſes virgam ſuam &
mare percuſſit, & mare in foramina varia diviſum
n Hab. 3. 14. fuit, ſicut dictum eſt, *n Perforaſti virgis ejus caput vil-*

larum

larum ejus. Dixit illis Moſes, Surgite, tranſite. Dixerunt illi, Non tranſibimus, donec factum ſit mare *b* vallis coram nobis. Percuſſit Moſes mare, & factum fuit vallis, *c Mare fidit, eoſq; tranſire fecit.* Dicitur etiam, *d Sicut beſtia in vallem deſcendit.* Dixit illis Moſes, Surgite, tranſite. Dixerunt ei, Non tranſibimus, donec in partes varias coram nobis diviſum ſit mare, ſicut dictum eſt, *f Dividenti mare rubrum in partes.* Dixit illis Moſes, Surgite, tranſite. Dixerunt ei, Non tranſibimus, donec fiat nobis cumulus. Extulit Moſes virgam & mare percuſſit, & factum eſt coram illis *g* lutum, ſicut dictum eſt, *h Per mare cum equis tuis ambulaſti, per cumulum aquarum magnarum.* Dixit illis Moſes, Surgite, tranſite. Dixerunt, Non tranſibimus, donec fiat coram nobis deſertum. Extulit Moſes virgam, & mare percuſſit, ſicut dictum eſt, *k Et ambulare fecit eos in profundis, quaſi in deſerto.* Dixit illis Moſes, Surgite, tranſite. Dixerunt ei, Non tranſibimus, donec factum ſit coram nobis fragmenta varia. Accepit Moſes virgam, & mare percuſſit, ſicut dictum eſt, *l Tu robore tuo mare diviſiſti.* Dixit iis Moſes, Surgite, & tranſite. Dixerunt ei, Non tranſibimus, donec factum ſit coram nobis rupes variæ. Accepit virgam, & mare percuſſit, ſicut dictum eſt, *m Fregiſti capita draconum ſuper aquas.* Dic, capita draconum nonniſi ſuper petras franguntur. Dixit iis Moſes, Surgite, tranſite. Dixerunt, Non tranſibimus, donec fiat nobis arida. Accepit Moſes virgam, & mare percuſſit, ſicut dictum eſt, *n Mare in aridam mutavit.* Dicit etiam, *p Et filii Iſraelis in arida ambulabant in medio maris.* Dixit iis Moſes, Surgite, tranſite. Dixerunt, Non tranſibimus, dum fiant coram nobis muri. Accepit Moſes virgam, & mare percuſſit, ſicut dictum eſt, *q Et fuere illis aquæ murus a dextra, & a ſiniſtra eorum.* Dixit iis Moſes, Tranſite. Dixerunt, Non tranſibimus donec fiat coram nobis utres. Accepit Moſes virgam, & mare percuſſit, ſicut dictum eſt, *r Fluctus ſteterunt erecti ut cumulus.* At quo-

b Valles, quaſi e montibus fiſſa videntur ſic tunc & mare.
c Pſal. 78. 12.
d Iſa. 63. 14.
f Pſal. 135 13.
g i. murus luteus.
h Hab. 3. 13.
k Pſal. 106 9.
l Pſal. 74 13.
m Pſal. 74. 13.
n Pſal. 66 6.
p Exod. 14. 22.
q Exod. 14. 22.
r Exod. 15. 8.

quomodo patet, quod inter partes deſcenderit ignis eaſq; b Iſa. 64. 2. linxerit? Quia dictum eſt, *b Sicut quando ignis liquefaciens urit, ignis aquas fervefacit, ut nomen tuum notum fiat adverſariis tuis.* Utres autem trahebant oleum & mel in ora ſugentium, & illi ex iis ſuxerunt, ſicut dictum eſt, c Deut. 32. 13. *c Et mel e petra eum ſugere fecit.* Et ſunt, qui dicant eum adduxiſſe iis aquas viventes e mare, quas in medio partium bibebant, quia aquæ maris ſalſæ erant, ſicut d Exod. 15. 8. dictum eſt, *d Fluenta.* At non ſunt fluenta, niſi dulf Cant. 4. 15. cia, ſicut dictum eſt, *f Puteus aquarum viventium, & fluenta e Libano.* Et fuere nubes glorioſæ ſuper eos, ne ſol in eos irrueret. Et ſic tranſierunt Iſraelitæ, ut dolore non afficerentur. R. Eleazar dixit, Abyſſus operuit ſuper eos ſuperne, & juxta eas tranſierunt Iſraelitæ, ita ut dolore non afficerentur. R. Eleazar, & R. Simeon dixerunt, Aquæ ſuperiores, & inferiores g Exod. 14. 27. Ægyptios ſubverterunt, ſicut dictum eſt, *g Et ſubvertit Jehovah Ægyptios in medio maris.*

Finis Capitis.

Cap. XXXIV.

Decem tentationibus tentavit Sanctus Benedictus Deus patres noſtros, & in omnibus illi integri reperti non fuere. Et hæ ſunt. In deſerto in planitie juxta mare rubrum, In deſerto inquam quando vih Exod. 32. 8. tulum fecerunt, ſicut dictum eſt, *h Fecerunt ſibi vitulum fuſilem.* In planitie propter aquas, ſicut dictum eſt, k Exod. 17. 3. *k Et ſitiebat ibi populus propter aquas.* Juxta mare rubrum, quia juxta mare rubrum rebellarunt. Et ſunt qui dil Judic. 17. 1, &c. cant hoc fuiſſe *l* ſculptile Michæ. R. Jehudah dixit, m Pſal. 106. 7. Rebellarunt juxta mare. Rebellarunt in medio man Deut. 1. 1. p Num. 14. 1. ris, ſicut dictum eſt, *m Et rebellarunt juxta mare, in mare rubro.* Inter *n* Paranam in *p* exploratoribus.

Et

Et inter *b* Tophelam. Hæc ſunt verba murmurationis quæ *c* propter Mannam murmurabant. Et *d* Labanam. Hæc fuit *f* diviſio Corachi. Et *g* Hazerotham. Propter *h* coturnices. Ecce ſeptem. Et in alio loco ille dicit, *k Et in Tabera*, & in Maſſa & in *l* Dizahaba. Dixit illis Aharon. *m* Sufficiat vobis peccatum aureum, quod vitulum produxit. Et R. Eleazar filius Jacobi dixit hoc eſſe peccatum illud propter quod vapulant Iſraelitæ ab eo tempore uſq; ad mortuorum reſurrectionem. Decem nominibus glorioſis appellatur Sanctus Benedictus Deus. Et hæc ſunt, *n* Nomen Adonai, & Jah, Elohim, Eloah, Eloheca, Elochem, El, Ehieh aſher ehieh, Shaddai, *o* Tſebhaoth. Dixit R. Joſes, portio noſtra ſupra *p* Tſebaoth. Sicut dictum eſt, *q Et præficient duces Tſebaoth in capite populi.* Decem nominibus appellantur idola, nomine dedecoroſo. Et hæc ſunt, Abominationes, Dii ſtercorei, Fuſilia, Imagines, Idola, Luci, Statuæ ſolares, Dolores, Mœror, & Teraphim. Duæ ſectiones dictæ in lege cum diſtinctione *r* parva notantur. At ubi eſt illa diſtinctio parva? *ſ Evenit autem cum arca procederet*, &c. R. Simeon filius Gamalielis dixit, quod hæc ſectio e loco ſuo eradicabitur, & in loco ſimili ſcribetur, *t Et Jonathan filius Gerſhomi filii Manaſſis.* Fuitne ille filius Manaſſis? Annon filius Moſis fuit? Sed quia opera ejus operibus paternis ſimilia non fuere, idcirco *u* de Manaſſe dubitant. Cui ſimile eſt, *x Hi ſunt duo uncti, qui ſtant coram Domino totius terræ?* Hi ſunt Aharon, & Meſſias. Et nemo ſcit, quis ex illis *magis* dilectus ſit, Sicut ille dicit, Juravit *y Jehovah, & non pœnitebit, Tu es ſacerdos in perpetuum.* Scito regem Meſſiam magis dilectum

b Deut. 1. 1.
c Exod. 16. 2.
d Deut. 1. 1.
f Num. 16 1.
g Deut. 1. 1.
h Num. 11. 4.
k Deut. 9. 22.
l Errat hic Rabbinus. Eſt enim Dizahaba. Deut. 1. 1. *non in hoc loco.*
m Alludit ad verbum די זהב *quaſi* דַּי זהב *Sufficiat aurum. Par. Chald. legit* Deut. 1. 1. *& quia fecerunt vitulum aureum.*
n Heb. Nomen Aleph Daleth, & Jod Vau. Ac ſi ſcriptum eſſet אד *pro* אדוני, *&* יו. *Sic ſunt decem nomina, & Vau interpoſitum non ante Daleth, ſed ante Jod oſtendit hæc duo eſſe nomina. Jehovah non additur, quia nomen illud pronuntiare illicitum eſt apud Judæos, qui pro eo legunt Adonai. Si quis conjecturam meliorem afferre poteſt, licet.*
p i. Deum ut vult R. Joſes.
q Deut. 20. 9.
r i. litera parva ante initium.
ſ Num. 10. 35.
t Judic. 18 31.
u Vel, a Manaſſe pendent.
x Zech 4. 14.
y Pſal. 110. 4.

lectum eſſe, quam ſacerdotem *b* Zedechum. Ecce ille dixit, *c Suffodit eam porcus ſilveſtris*; Et ſuffodit eam porcus e flumine. Scriptum eſt, Suffodit eam porcus e ſilva, quia quando Iſraelitæ voluntatem Dei non fecere, populi terræ, ut porcus ſilveſtris contra illos apparebant. Quid eſt porcus ſilveſtris? *d* Vitæ occiſor, & beſtias lædens, & filios hominis verberans. Sic quamdiu Iſraelitæ voluntatem Dei non fecerunt, populi terræ eos interficiebant, verberabant, & lædebant. Sed quamdiu Iſraelitæ voluntatem Dei fecerunt, populi terræ non ſunt in eos dominati, ſicut porcus e flumine. Quid eſt porcus e flumine? Ille vitam non aufert, neq; homines lædit. Sic quamdiu Iſraelitæ voluntatem Dei fecerunt, nulla erat natio, aut lingua, quæ illos interficiebat, lædebat, aut verberabat. Ideoq; ſcriptum eſt Porcus e flumine. Decem ſunt *verba*, *f* punctata in lege. Hæc ſunt. *g Judicet Jehova inter me & te.* Super Jod in בינ̇ך eſt punctum. Docens quod non locuta eſt Sarah *h* ei, ſed de Hagara. Et ſunt qui dicant *k* De ambulantibus inter te & me. *l Et dixerunt ei, ubi eſt Sarah?* Puncta ſunt ſuper Aleph Jod Vau in אליו quia eam cognoſcebant *ubi fuit*, & nihilominus poſt eam inquirunt, *ubi fuerit*. Punctum eſt ſuper, *m* dum *cubaret illa, aut dum exurgeret*. Punctum eſt ſuper Vau בקומה. Docens, quod non ſenſerit, donec *filia ejus* natu minor ſurrexiſſet. Cui ſimile eſt, *n Et cucurrit Eſau in occurſum ejus, eumq; amplexatus eſt, & in collum ejus ruit, & eum oſculatus eſt.* וישקהו totum punctatum. Docens, quod non in veritate eum oſculatus eſt. R. Simeon filius Eleazaris dixit, *p* verum fuit hoc oſculum. At alii omnes dicunt non fuiſſe ea vera. Huic ſimile eſt, *q Et exierunt fratres ejus ad paſcendum gregem paternum in Shecema.* Punctum eſt ſuper את. Docens, quod non ad paſcendum gregem ibant, ſed ad comedendum & bibendum, & ad dilatandum. Simile eſt, *r Hi ſunt numerati, quos Moſes & Aharon numerarunt.* Punctum eſt ſuper Vau in אהרן. Quare?

Do-

b Melchizedechum, ut e loco citato patet. Multo magis quam Abarjonum

c Pſal. 80.13.

d Heb. *animarum.*

f Quæ punctum habent ſupra ea, non vocalem ſed myſterii alicujus indicium.

g Gen 16. 5.

h Abrahamo ſc.

k Sc. ut falſis rumoribus ſparſis iram inter nos excitent. Lev. 19. 16.

l Gen. 18. 9.

m Gen. 19 33.

n Gen. 33. 4.

p Ille contra aliorum ſententiam Eſavum jam Iacobum dilexiſſe judicat.

q Gen. 37. 12.

r Num. 1. 44.

Docens Aharonem in numero illo incluſum non fuiſſe. Simile eſt *b Aut in via remota.* punctum eſt ſuper He in רחוקה. Docens non fuiſſe *viam* remotam, niſi a limine atrii foras uſque. Simile eſt, *c Eos deſolavimus uſq; ad Nophan uſq; ad.* Punctum eſt ſuper Reſh in אשר. Quare? Docens eos deſolaviſſe populos, non autem provincias. *Alii dicunt*, quod non deſolarunt populos, ſed provincias. *d Et decimam decimam.* Dictum de die bono primo feſti tabernaculorum. Punctum eſt ſuper עשרון Quare? Docens non debere illic eſſe niſi unam decimam. Simile eſt, *f Secreta ad Jehovam Deum noſtrum, revelata ad nos & liberos noſtros pertinent.* Punctum ſuper ולבניכר לנו & ſuper Gnain in עד Quare? Niſi quia ſic dixit Ezra, Si Elias veniens ſic dicat mihi, Quare ſic ſcripſiſti? Dicam ei, olim ſuper ea puncta poſui. Et ſi dicat mihi, Pulchre ſcripſiſti, Punctum a capite eorum auferam. היא undecies in lege legitur. Primus locus eſt, *g Rex Belæ, ea eſt Zoar. h Annon ille dixit mihi, Soror mea eſt, & illa etiam dixit, Frater meus eſt? k Educta miſit ad ſocerum ſuum dicendo. l Et ſi beſtia ulla de qua vobis edere m licet, moriatur. n Et ipſa mutavit pilum in album. p Sed eſt contracta. q Et illa nuditatem ejus viderit. r* Patrem ſuum illa *profanat.* In cauſa Zelotypiæ, *ſ Et abſconditum ſit, & illa polluta ſit, & illa non apprehendatur, ſed ſpiritus zelotypiæ eum invadat, & ille zelotypia affectus ſit erga uxorem ſuam, & illa polluta ſit.* Decies deſcendit in mundum præſentia divina. Inprimis in horto Edenis, ſicut dictum eſt, *t Et audiverunt vocem Jehovæ Dei ambulantes in horto.* Unde in *u* elevatione turris, ſicut dictum eſt, *x Et deſcendit Jehovah, ad videndum urbem & turrem.* Poſtea in Sodomam, ſicut dictum eſt, *y Deſcendam mane, ut videam, an ſit ſecundum clamorem eorum, qui ad me venit.* Iterum in Ægypto, ſicut dictum eſt, *Et deſcendi, ut e manu Ægyptiorum eos liberarem.* Et ſemel juxta mare, ſicut dictum eſt, *z Et cælos inclinavit, & deſcendit.* Iterumq; in Sinai, ſicut dictum eſt, *a Et deſcendit Jehovah* ſuper

b Num. 9.10.
c Num. 21. 30.
d Num. 29. 15.
f Deut. 29. 29.
g Gen. 14. 2.
h Gen. 20. 5.
k Gen. 38. 25.
l Lev. 11. 39.
m Rabbinus addit לא *non. ſed non eſt in textu.*
n Lev. 13. 10.
p Lev. 13. 21.
q Lev. 20. 17.
r Lev. 21. 9.
ſ Num. 13. 14.
t Gen. 3. 8.
u ברו *pro* ברויל *vel pro* ברוך *in loco.*
x Gen. 11. 5.
y Gen. 18. 21.
z Pſal. 18. 9.
a Exod. 19. 20.

ſuper montem Sinai. Domum in Sanctuario, ſicut di-
b Ezech. 44. 2. ctum eſt, *b Porta hæc clauſa erit, neq; aperietur.* Atq;
c Exod. 34. 5. etiam in columna nubis, ſicut dictum eſt, *c Et de-
ſcendit Jehovah in nube.* Deniq; deſcenſus Dei futurus eſt
d Zech. 14. 4. in diebus Gog & Magog, ſicut dictum eſt, *d Et ſta-
bunt pedes ejus in die illo ſuper montem olivarum.* *f* Decem
f Deeſt hic deſcenſus unus. gradus *ſunt*, quibus aſcendit præſentia divina e loco
in locum. A propitiatorio ad Cherubinum, & a Cheru-
bino ad limen domus, & a limine domus ad duos Che-
rubinos, & a duobus Cherubinis ad tectum templi, &
a tecto templi ad murum atrii, & a muro atrii ad altare,
& ab altari ad urbem, & ab urbe ad montem domus,
& a monte domus ad deſertum. A propitiatorio ad
g Pſal. 18. 10. Cherubinum, ſicut dictum eſt, *g Et equitavit ſuper Che-
rubinum, & volavit.* A Cherubino ad limen, ſicut dictum
h Ezech. 9. 3. eſt, *h Et aſcendit gloria Jehovæ a Cherubino ad limen do-
mus.* A limine domus ad duos Cherubinos, ſicut ſcri-
k Ezech. 10. 18. ptum eſt, *k Et exaltata fuit gloria Jehovæ a limine domus,
& aſcendit ſuper Cherubinos.* A Cherubinis ad tectum
l Prov. 21. 9. templi, ſicut dictum eſt, *l* Melius eſt *habitare in an-
gulo tecti.* A tecto ad murum atrii, ſicut ſcriptum eſt,
m Am. 7. 7. *m Et ecce Iehovah ſtetit juxta murum libellæ.* Et a muro
n Am. 9. 1. atrii ad altare, ſicut dictum eſt, *n Vidi Iehovam con-
ſiſtentem ſuper altare.* Et ab altari ad urbem, ſicut di-
p Mic. 6. 9. ctum eſt, *p Vox Iehovæ ad urbem clamat.* Et ab urbe ad
q Zech. 14. 14. montem, ſicut dictum eſt, *q Et ſtabunt pedes ejus in die
illo ſuper montem olivarum.* A monte ad deſertum, ſicut
r Prov. 21. 19. dictum eſt, *r Melius eſt habitare in terra deſerta.* Et ſe-
mel, quando aſcendit ſurſum verſus, ſicut dictum eſt,
ſ Hoſ. 5. 15. *ſ Ibo, & ad locum meum redibo.* Decem nominibus ap-
pellatur Propheta. Hæc ſunt, nuntius, fidelis, ſervus,
miſſus, videns, vigil, aſpiciens, ſomnians, propheta,
vir Dei. Decem nominibus appellatur ſpiritus ſanctus
quæ ſequuntur; Proverbium, parabola, ænigma, ſermo,
locutio, gloria, mandatum, onus, prophetia, viſio. De-
cem nominibus appellatur gaudium, qualia ſunt, læ-
titia, gaudium, exultatio, acclamatio, tripudiatio, hin-
nitus,

hinnitus, præſultatio, hilaritas, exclamatio, & ſunt qui appellant gloriam gaudium. Decem appellantur viventes. Sanctus Benedictus Deus appellatur vivens, *b Sed Iehovah Deus verus eſt, Deus vivens.* Lex dicitur vivens, ſicut dictum eſt, *c Arbor vitæ eſt illa apprehendentibus eam, & eam retinentium quiſq; bea us eſt.* Iſraelitæ dicuntur viventes, ſicut dictum eſt, *d Et vos qui Iehovæ Deo veſtro adhæſiſtis, vos omnes hodie vivitis.* Juſtus dicitur vivens, ſicut dictum eſt, *f Fructus juſti eſt arbor vivens.* Hortus Edenis dicitur vivens, ſicut dictum eſt, *g Et arbor vitæ in medio horti.* Terra Iſraelis dicitur vivens, ſicut dictum eſt, *h Et gloriam in terra viventium ponam.* Hieroſolyma dicitur vivens, ſicut dictum eſt, *Ambulabo coram Iehova in terris viventium.* Remuneratio ſanctorum dicitur vita, ſicut dictum eſt, *k Quia melior vita eſt miſericordia tua, labia mea te laudabunt.* Sapiens vocatur vivens, ſicut dictum eſt, *l Lex ſapientis fons vitæ.* Aquæ vocantur viventes, ſicut dictum eſt, *m Die illo exibunt aquæ viventes ex Hieroſolyma.*

b Jer. 10. 10.
c Prov.
d Deut. 4. 4.
f Prov. 11. 30.
g Gen. 2. 9.
h Ezech. 26. 20.
k Pſal. 63. 3.
l Prov. 13. 14.
m Zach. 14. 8.

Finis Capitis.

CAP. XXXV.

Decem ſigna facta fuere patribus noſtris in domo ſanctuarii. Non abortivit fœmina præ odore carnis ſanctæ a ſeculo. Non irruit homo *in alium* Hieroſolymis. Neq; impegit quis Hieroſolymis a ſeculo: Non cecidit incendium Hieroſolymis a ſeculo. Neq; *n* abortivum fuit Hyeroſolymis a ſeculo. Non dixit quis ſocio ſuo, Non inveni furnum ad aſſandum *p* paſchata Hieroſolymis a ſeculo. Non dixit quis ſocio ſuo, Non inveni lectum ubi dormirem Hyeroſolymis a ſeculo. Non dixit quis ſocio ſuo, Anguſtus nimis eſt locus mihi, quam ut Hieroſolymis per-

n Vel, ruina.
p i. agnos Paſchales.

pernoctem. Non fuit Hieroſolyma peſtibus polluta. Non fuit ſeparanda mulier in urbe expellenda. Neq; fuerunt qui *b* ſentinas permitterent in canales, quæ multitudini paterent propter tabernaculum mortui, & impuritatem. Neq; mortuum in ea pernoctare permittunt. Neq; oſſa humana per eam tranſire permittunt. Neq; locum illic peregrino aut inquilino faciunt. Neq; arbores illic plantant, niſi in hortis deſcendentibus quæ fuerunt illic a diebus prophetarum priorum. Neq; ſepulchra in ea faciunt præter ſepulchra domus Davidis, & Huldæ propheteſſæ, quæ a diebus Prophetarum priorum illic fuere. Et quando ſepulchra purgant, cur non purgant illa? Dicunt prophanationem illic futuram, quia ejectio impuritatis ad torrentem Kidron fieri ſolita fuit. Neq; plantationem illic plantabant, neq; hortos aut paradiſos præter hortos deſcendentes, quia diebus prophetarum priorum illic fuerant. Neq; anſeres aut gallos ibi educabant. Neq; opus eſt dicere, porcos *illic non fuiſſe educatos*. Neq; ſterquilinia illic faciunt propter impuritatem. Neq; contumacem, aut rebellem ibi permiſere. Verba R. Nathanis, ubi dictum eſt, *d Et apprehendent eum pater & mater ejus, eumq; ad ſeniores urbis ejus educent, & ad portam loci ejus.* Non eſt hæc *f* urbs ejus neq; locus ejus. Non vendunt in ea domus a fundo, & ſuperius. Neq; craticula conjuncta in medio illius poſt duodecim menſes. Neq; lectorum aut ſtratorum mercedem in ea accipiebant. R. Jehudah dixit, certe mercedem lectorum & ſtratorum accipiebant. Quid de pellibus *g* ſanctorum actum fuit? Eas *h* hoſpitibus dederunt. R. Simeon filius Gamalielis dixit, *Dederunt eas* peregrinis intra urbem, & hoſpitibus extra urbem. Peregrini hi oves denudabant, & pelles earum figurantes, quæ pulchræ effectæ quatuor aut quinq; ſiclis æſtimarentur, illas *k* principibus Iſraelis dantes ea cauſa ſunt *l* remunerati. Scriptura una dicit *m* tribu una tuarum, altera, *n* ex omnibus tribubus veſtris. In una tribuum

b Heb. גוטואות *cui reſpondet verbum Anglicum* Gutters *Forte verbum exoticum.*

c Forte ורדם *pro* ורדים *vel* חרדים *ut prius. vel, & arationes a* רדה *arare. Vel, viridiaria.*

d Deut.21.19.

f Non ad ſeniores urbis ubi habitat, ſed Hieroſolymam eum adducere debent. Vel, non eſt iſta civitas vel locus ejus.

g i. ſacrificiorum.

h Dominis hoſpitii.

k Heb. dominis virorum Iſraelis.

l Vel, mercede conducti.

m Deut.12.14.

n Deut. 12.5.

tuarum

tuarum. Hæc eſt tribus Jehudæ & Benjaminis. Ex omnibus tribubus veſtris. Hæc eſt Hieroſolyma, quia omnes Iſraelitæ in illa conſociati ſunt. Quid fuit in portione Jehudæ? Domus montis, cubicula, & atria. Quid fuit in portione Benjaminis? Templum, & porticus, & domus ſanctorum ſanctorum. Et in capite *b* bos exiens & ingrediens, & rediens poſtea *c* purus fuit Benjamin, & factus hoſpes *d* Dei, ſicut dictum eſt, *f Et inter humeros ejus habitabit*. R. Jehoſhuah filius Levi dixit, Ea hora ſcio *g* domum electam figi debere inter limites Jehudæ & Benjaminis. Ibo & ordinabo cinerem Jerichuntis. Quis eos omnes devoravit? Num duo filii Keni ſoceri Moſis? Sicut dictum eſt, *h Et filii Keni ſoceri Moſis aſcenderunt ex urbe palmarum, &c.* Dicunt, quod quando revelabit Sanctus Benedictus Deus divinam præſentiam ſuam, mercedem Jethroni & filiis ejus dabit. Nutriti ſunt filii Jethronis propter *k* eleemoſynam, ſicut dictum eſt, *l E familia ſcribarum inhabitantium Jabezum. Et dictum eſt, m Hi fuere figuli, & habitantes inter plantas, &c.* Homines fuere poſſeſſores domuum, agrorum, & vinearum. Habitarunt illic propter opus regis regentium reges Sancti Benedicti Dei. Cum rege in regno ejus illic habitabant, ubi abierunt ad Jabezum ad legem diſcendam, & facti ſunt ea hora populus terræ. Fuit autem Jabezus vir bonus, & rectus, & verax, & ſedens, & inquirens in lege, ſicut dictum eſt, *n & Jabezus Deum Iſraelis invocavit.*

Decem ſigna facta patribus noſtris in domo ſanctuarii fuere. Nunquam viſa fuit muſca in domo mactationis. Neq; accidit Pontifici maximo ſeminis effuſio in die expiationum, niſi Iſhmaeli filio Quimchithi, qui ad confabulandum cum principe quodam exiit, & ſparſum fuit ſputum ex ore ejus, *quod* ſuper veſtes ejus cecidit. Et ingreſſus frater ejus in pontificatu maximo illius vice miniſtrat. *p* Et videns eas incluſit eum. Die ſecundo ſacerdotes principales id viderunt, & ſapientes, & dixerunt, *q* Quid meritus es? Et dixit, A ſe-

b Vel, uritur. Talm. Baſi. legit. Et in montis vertice exiens &c.

c Vel, meruit. Ingredi, ſc.

d Heb. potentiæ.

f Deut. 33.12.

g Templum, quod Deus ſibi in habitaculum peculiare elegit.

h Judic. 1.

k Forte quia Moſen indigentem recepere. Exod. 2.

l 1 Chron. 2. 55.

m 1 Chron. 4. 23.

n 1 Chron. 4. 10.

p Frater videns veſtes ſordidas eum ſecluſit. Vel, Et cum apparuere ſordes *illa in eo reverâ.*

q Quodnam meritum eſt in manu tua?

culo non viderunt crines capitis mei trabes domus meæ. A ſeculo non irruit quis in alium Hieroſolymæ, neq; læſit in ſanctuario. A ſeculo non abortivit fœmina præ odore carnis ſanctæ. Neq; a ſeculo ſacerdotes ſacris includebant. A ſeculo non accidit, ut cum multi fuerant, qui a ſanguine ſanctorum comederent, aquas Siloæ bibere coacti fuerint. Concoctus fuit in viſceribus eorum cibus, quam cito comederunt. A ſeculo nil abominabile repertum eſt in manipulo, aut in duobus panibus, aut in panibus facierum. Vas teſtaceum, quod in loco *b* ejus fractum fuit, abſorptum fuit fragmentum ejus. Non prævaluit ventus adverſus columnam fumi ex incenſo ortam, quo tempore ab altari exiit; ſed columna aſcendit inſtar virgæ erectæ uſq; dum firmamentum tetigerit. Stabant compreſſi, & incurvantes ſe venti, quando Iſraelitæ ad colendum patrem eorum in cœlis aſcendebant. Quando illi ſedebant, depulſi erant. Nemo potuit digitum ſuum inter eos extendere. Signum majus illis omnibus fuit. Forte centum homines curvi una vice aderant. Cuſtos congregationis proclamans dixit, Parate locum fratribus veſtris, & illi fuerunt dilatati. Signum in atrio factum fuit. Omnes Iſraelitæ ingreſſi ſunt in atrium. Atrium eos comprehendit. Signum his omnibus majus. Quando Iſraelitæ orantes ſtabant, coarctati ſunt, ita ut nemo potuit digitum ejus inter eos extendere. At quando ſe incurvabant, factum eſt ſpatium inter illos juxta plenam ſtaturam hominis. R. Simeon filius Gamalielis dixit, Futurum eſt, ut gentes omnes Hieroſolymis congregentur & omnia regna, ſicut dictum eſt, *c Et omnes gentes ad eam congregabuntur ad nomen Jehovæ.* Ille dixit præterea, *d Congregentur aquæ.* Quid inde ſequitur? Collectio omnium aquarum in loco uno. Simile eſt collectio omnium hominum illic memorata, ſicut dictum eſt, Et ad eam gentes omnes congregabuntur.

b. Dei. i. in templo.

c Jer. 3. 17.

d. Gen. 1. 9.

Finis Capitis.

CAP.

Cap. XXXVI.

HOmines Sodomæ non reſurgent, neq; in judicium venient, ſicut dictum eſt, *b Et homines Sodomæ improbi, & peccatores.* Improbi hic adverſus illum, & in revelatione nuditatis, peccatores: in Jehovam autem in profanatione ſumma nominis *divini*, ita ut ad iram parati fuerint. Verba R. Eleazaris. R. Jehoſhuah dixit, venient illi in cœtum impiorum, ut judicentur, & rationem reddant; at in congregatione juſtorum non ſtabunt, ſicut dictum eſt, *c Neq; peccatores in congregatione juſtorum.* R. Nehemiah dixit, Forte in cœtum impii non venient, ſicut dictum, *d Peccatores e terra conſumentur, & improbi dum non ſint.* Infantes filii impiorum non reſurgent, neq; judicabuntur, ſicut dictum eſt, g *Quia ecce dies venit ardens ut fornax.* Verba R. Eleazaris. R. Jehoſhua dixit, Non veniunt, & de illis dictum eſt, *h Elata voce clamavit, & ſic dixit, Arborem excindite, & ramos ejus amputate, folia ejus excutite, & fructum ejus diſſipate.* Et dictum eſt, *k Veruntamen fundamentum radicum ejus in terra permittite cum vinculo ferreo, & æreo.* Dicitur *l* illic, radices ejus, & *m* illic dicitur radices ejus. Quid eſt radices ejus priore loco memoratæ? In corpore arboris. Similiter radix, de qua poſteriore loco dicitur, eſt corpus humanum, *de quo* ſcriptura loquitur: Si ita ſit, quid inde determinabo; quod non relinquetur ei radix, aut ramus, niſi quod reperietur illis puritas cui innitantur? At alii dicunt, venient *in judicium*, & de illis dictum eſt, *Hic dicet, Ego Jehovæ ſum, & hic* nomine Jacobi ſe vocabit, & ille manu *ſua Jehovæ ſubſcriptionem dabit, & ſibi cognomen Iſraelis imponet.* Hic dicit, Jehovæ ego ſum. Hi ſunt juſti perfecti. Et hic nomine Jacobi ſe vocabit. Hi ſunt parvi filii improborum. Et hic manu ſua Jehovæ ſubſcriptionem dabit. Hi ſunt improbi qui a viis ſuis ſeparati

b Gen. 13. 13.
c Pſal. 1. 5.
d Pſal. 104 34.
f *Heb. parvi.*
g Mal. 4. 1.
h Dan. 4. 14, 15.
k Dan. 4. 33.
l In viſione, v. 15.
m In interpretatione, v. 23.
n Iſa. 44. 5.

parati ad eos reverſi ſunt, at reſipuerunt. Et ſibi cognomen Iſraelis imponet. Hi ſunt proſelyti populorum terræ. Corah & congregatio ejus non reſurgent neq; judicabuntur, ſicut dictum eſt, *b Et operuit eos terra.* Verba R. Eleazaris. R. Jehoſhuah dixit, venient in judicium, & de illis dicitur, *c Iehovah interficit, & reſuſcitat, ad ſepulchrum dejicit, & reaſcendere facit.* Mentio hic fit *d* ſepulchri, ſicut illic. Quid ſibi vult ſepulchrum cujus hic mentio fit, Dejiciens & reaſcendere faciens? Etiam illic deſcenſum in ſepulchrum, & aſcenſum ex eo futurum docet. Dixit de eo R. Eleazar, Quid ego inde determinabo; Et operuit eos terra, & e medio congregationis perierunt? Dictum eſt, E medio congregationis peribunt, *non dicitur,* E ſeculo futuro peribunt. Et generatio *rebellium* in deſerto non reſurget, neq; judicabitur, ſicut dictum eſt, *f In hoc deſerto conſumentur, & ibi morientur.* Dictum eſt etiam *g Quibus in ira mea juravi, eos requiem meam nunquam ingreſſuros.* Verba R. Eleazaris. R. Jehoſhuah dixit, venient illi, & de illis dictum eſt, *Congregate mihi ſanctos meos, qui ſacrificio mecum fœdus pepigerunt.* Dixit ei, Accipe verba mea. Quid inde determinas, Quibus in ira mea juravi? Dixit illi, Hi ſunt exploratores, & omnes improbi in eo ſeculo univerſi. Dixit ei R. Jehoſhuah, Et quid tu determinas *ex eo loco,* Congregate mihi ſanctos meos? Dixit illi, Hi ſunt Moſes & Aharon, & omnes ſancti illius generationis e tribu Levi reſipiſcentes de verbis ſuis improbis, de illis illic dictum eſt, at de juſtis non eſt illic dictum. Et annon prius dictum eſt, *h Ibi Abrahamum, & Saram uxorem ejus ſepeliverunt?* Dicit etiam, *k In ſepulchro meo, quod mihi in terra Cananea fodi.* Et dictum eſt, *l Et mortua eſt illic Miriama, & illic ſepulta.* Dictum eſt prætereà, *m Et mortuus eſt illic Moſes ſervus Iehovæ in terra Moab juxta verbum Iehovæ.* R. Joſea Galilæus dixit, Non venient, ſicut dictum eſt, *n In hoc deſerto conſumentur, & illic morientur.* Et dictum eſt, *p Et jubentan illic in valle decollabunt.*

b Num. 16. 33.
c 1. Sam. 2. 6.
d *Vel, putei.*
f Num. 14. 35.
g Pſal. 95. 11.
h Gen. 49. 31.
k Gen. 50. 5.
l Num. 20. 1.
m Deut. 34. 5.
n Num. 14. 35.
p Deut. 21. 4.

tollabunt. Quod hic dicitur de juvenca decollata, quod morietur, & illa ideo loco ſuo non revertitur, idem illic dicitur. Morientur, illi igitur e loco ſuo non movebuntur. At alii dicunt, venient illi, & de illis dictum eſt, *b Vade, & in auribus Hieroſolymæ clamato, &c.* Decem tribus non reſurgent, neq; judicabuntur, ſicut dictum eſt, *c Et e terra totum eos eradicavit Jehovah.* R. Simeon filius Jehudæ dixit, Sicut abiit dies & non revertitur, ſic hi non revertentur. R. Aqiba dixit, Sicut dies caligat, & poſtea ſplendet, ſic caligo eorum in ſplendorem revertetur. R. Gamaliel dixit, Ecce ille dicit, *d Ut multiplicentur dies veſtri & dies filiorum veſtrorum.* Dictum eſt etiam, *f Non morientur patres pro filiis.* Quamdiu pater dies ſuos multiplicat, tam diu filius dies ſuos multiplicat. R. Joſes Galilæus R. Eleazari auxilium dat, & R. Gamaliel R. Jehoſhuæ. Septem ſunt, quibus nulla eſt portio in ſeculo futuro. Hi ſunt, Libellarius, & ſcriba, & medicorum optimus, & judex urbis ejus, & aruſpex, cuſtos, & lanius. Tres ſunt reges, & quatuor plebeii, quibus nulla eſt portio in ſeculo futuro. Tres reges, ſunt Jeroboamus, Achabus, Manaſſes. Quatuor plebeii, Bileamus, Doegus, Achitophel, & Gehazi. R. Jehudah dixit, Manaſſes prius reverſus eſt, ſicut dictum eſt, *g Et preces ad eum fudit, & ab eo exoratus fuit.* Dixit ei, Ecce ſcriptum eſt, *h Et eum Hieroſolymas reduxit,* illud autem tacet *k quod tu dixiſti,* quia de regno ejus loquitur, Ad regnum eum reduxit, non ad vitam ſeculi futuri. R. Meir dixit, Non eſt Abſoloni portio in ſeculo futuro. R. Samuel filius Eleazaris dixit, Non eſt Jeroboamo, Achabo, aut Manaſſi, Baaſæ, aut Ahaziæ, aut ullis regibus Iſraelis, qui malefecerint, portio in ſeculo futuro. R. Johannes filius Nuræi dixit, *l* Qui triſtitia Deum in ſignis ſuis afficit, non eſt ei portio in ſeculo futuro. Ille dixit, Qui vocem ſuam movet in canticum canticorum, & qui ſuper vulnus muſſitat, & ſuper vulnus ſpuens, & dicens, *m* Omnis

b Jer. 2. 2.
c Deut. 29. 28.
d Deut. 11. 21.
f 2 Chr. 25. 4.
g 2 Chron. 33. 13.
h Ibid.
k Heb. ſecundum verba tua.
l Pſal. 95. 9, 10.
m Exod. 15. 26.

morbus, &c. non eſt ei portio in ſeculo futuro. Et ſapientes dixere. Quicunq; diſcipuli ramentum legit, & ſe ſeparat, non eſt ei portio Jehòvah, ſicut dictum eſt, *b Quia verbum Iehova contempſit.* Et dictum eſt, *c Quam iniquitatem in me invenerè patres veſtri, quod longe a me receſſere?* R. Meir dixit, Cuicunq; eſt ſchola in urbe ſua, & ille eam non adit, non eſt illi portio in ſeculo futuro. Et R. Aqiba dixit, Etiam qui diſcipulis ſapientum non miniſtrat, non eſt illi portio in ſeculo futuro.

b Num. 15. 31.
c Jer. 2. 5.

Finis Capitis.

Cap. XXXIII.

SEptem creaturæ ſunt, quarum una præſtantior eſt altera ſequente. Supra eas omnes firmamentum creavit, ſupra firmamentum ſtellas creavit, quæ lucem mundo dant. Præ ſtellis arbores creavit, quæ fructus producunt, ubi ſtellæ nullos proferunt. Et præ arboribus *d* ventos malos creavit, qui huc & illuc ambulant ubi arbores e loco ſuo non movent. Præ ventis malis animalia bruta creavit, quæ ſe congregant & comedunt, ubi venti mali nec ſe congregant, nec comedunt. Brutis meliorem creavit hominem, in quo eſt ſcientia, quæ non eſt in brutis. Homine meliores creavit Angelos miniſterii a mundi extremitate una ad alteram ambulantes, quod homines non faciunt. Sex res in homine eſſe dicuntur, quorum in tribus brutis ſimilis eſt, & in aliis tribus, Angelis miniſterii ſimilis eſt. In tribus Bruta refert, comedunt & bibunt *homines*, ſicut bruta, & ſicut illa fructificant, & multiplicant, & ſimiliter excrementa ejiciunt. In tribus Angelos miniſterii referunt. Eſt in illis intelligentia, ſicut in angelis miniſtrantibus. Et ſimiliter ſtatura erecta incedunt. Et lingua ſancta cum illis utuntur. Sex res de dæmonibus prædicantur. In tribus homines, & in

d Vel, ſpiritus

In tribus Angelos miniſterii referunt. In tribus ſimiles ſunt hominibus. Edunt & bibunt, fructificant & multiplicant, moriuntur ſicut homines. In tribus ſimiles ſunt Angelis miniſterii. Sunt illis duæ alæ, & futura præſciunt, & ab una terræ extremitate ad alteram vadunt, ſicut Angeli miniſtrantes. Et ſunt qui dicant quod facies ſuas mutent, ita ut *alios* videntes *ipſi* non videantur. *b* Octo ſunt Phariſæorum genera. Phariſæus Sichemæus. Phariſæus impingens. Phariſæus venam ſecans. Phariſæus *c* extinctus. Phariſæus *d* operans. Phariſæus *dicens*, quod debitum meum eſt, ego facturus ſum. Et Phariſæus ex inclinatione *ſua*, & Phariſæus ex timore. Octo res ſunt in quibus multum difficile eſt, parum pulchrum, vinum, opus, ſomnus, & divitiæ, & via ſeculi, *f* aquæ calidæ, concubitus, & aſpectus ſanguinis. Septem rebus creavit Sanctus Benedictus Deus mundum ſuum. Hæ ſunt, ſcientia, excellentia, increpatione, juſtitia, judicio, benignitate & miſericordiis. Et ſicut ſeptem rebus creavit mundum ſuum, ita ſeptem creavit, patres tres, & matres quatuor. Septem proprietates ſunt, quæ coram throno gloriæ inſerviunt. Hæ ſunt, ſapientia, juſtitia, & judicium, benignitas, & miſericordia, veritas & pax, ſicut dictum eſt, *g Et deſponſabo te mihi in ſeculum, & deſponſabo te mihi in juſtitias judicio, & benignitate & in miſericordiis, & deſponſabo te mihi in veritate, & cognoſces me eſſe* Jehovam; Docens quod omnis homo, qui omnes has proprietates habet, ſcientiam Dei habet. Septem habitacula ſunt, ſc. Supremum, infimum, aer mundi, & quatuor ſuperiora. R. Meir dixit, *h* Septem ſunt firmamenta. Hæc ſunt, velum, firmamentum, nubes, habitatio, habitaculum, ſedile, planities. Ex oppoſito eorum terra ſeptem nominibus appellatur, ſc. Terra, ſolum, fundus, ſicca, arida, orbis, mundus. Quare vocatur Tebel orbis? Quia *terra* eſt *k* pars orbis. Expoſitio alia. *l* Quia mos ejus eſt congregare, non autem expellere.

Sep-

b Septem memorantur in Bux Lex. Chal. Tal. Rab. in voce פרש, *vid. illic.*

c Vel, incurvatus.

d Heb. cui eſt opus.

f Vel, balnea.

g Hoſ. 2. 19, 20.

h i. ſeptem nominibus appellatur firmamentum, ut expoſitione ſequente patet.

k Vel, confuſione plena.

l Forſan quia Tebel mixtionem ſignificat.

Septem gradus ſunt, quibus unus ab altero differt. Uxor unius alterius uxore formoſior eſt. Similiter liberi pulchriores. Duo in ſcutella una comedunt. Hic ſecundum opera ejus, & ille ſecundum opera illius guſtat. Duo in pelvi una ſortiuntur. Huic ſors pulchra, illi fœtida exurgit. *Differt etiam* in ſapientia ſua, intelligentia, ſcientia & ſtatura, ſicut dictum eſt, *b Socio ſuo præſtantior eſt juſtus, &c.* Septem proprietates expoſuit Hillel ſenex coram filiis *c* Betheræ. Hæ ſunt. Argumentum a minore ad majus. Argumentum a pari. *d* Scriptura principalis e verſu uno, & ſtructura principalis e duobus verſibus. Generale e particulari, & particulare e generali. Simile ei in altero loco. Verbum docens e ſenſu ſuo. Has ſeptem proprietates expoſuit Hillel ſenex coram filiis Betheræ. Septem res ſunt in homine rudi, & totidem in ſapiente. Et quod non audivit, dicit, Non audivi. Neq; pudore affectus eſt, ſed veritatem confitetur, & contraria de homine rudi per permutationem prædicantur. Sapiens coram præſtantiore in ſapientia, & autoritate non loquitur. Hic eſt Moſes, ſicut dictum eſt, *f Et locutus eſt Aharoni verba, quæ Deus Moſi dixerat, & ſigna coram populo fecit.* Et quis fuit ad loquendum magis idoneus, Moſes an Aharon? Dic, Moſes, quia ex ore Dei, at Aharon ex ore Moſis audiverat. Sed ſic dixit Moſes, Num poſſibile eſt, ut loquar in eo loco, ubi ſtat frater meus natu major? Idcirco dixit Aharoni, Loquere, ſicut dictum eſt, Et locutus eſt Aharon omnia verba, quæ Deus Moſi locutus fuerat. Neq; ingreſſus eſt in medio Verborum ſocii ſui. Hic eſt Aharon, qui ſiluit, donec Moſes ſermonem ſuum compleviſſet. Neq; dixit illi, Verba tua abbreviato. At poſtea Moſi dixit, *g Ecce hodie obtulerunt.* Et mortuos lugemus nos. Et ſunt, qui dicant eos Aharonem e medio congregationis foras extraxiſſe. Et dixit ille, Moſes, frater mi, e decima levi prohibitum eſt lugenti comedere. Graviter peccaſti. Annon noſti quod dictum ſit,

b Prov. 12. 26.
c Locus prope Hieroſol. multis collegiis refertus. Diſcentes ibi filii vocantur.
d Bux. Lex. Chal. Tal. Rab. in בּבין.
f Exod. 4. 30.
g Num. 10. 19.

ſit hoc prohibitum eſſe lugenti? Statim confeſſus eſt illi, ſicut dictum eſt, *b Et audivit Moſes, & in oculis ejus bonum fuit.* Nec non in oculis Dei. Simile eſt, *c Et iratus fuit Moſes Eleazari & Ithamari filiis Aharonis.* Inde dicunt, Cum diſcipulis ſuis quis feſtum facit, faciem ſuam non niſi maximo adjicit. At cum iraſcitur, non niſi minimo iraſcitur, ſicut dictum eſt, Et iratus fuit Eleazari, & Ithamari, docens, *d* quod ut Aharoni etiam ſuccenſeret, cauſa non defuit, Aharon major Moſe fuit, & Sanctus Benedictus Deus Aharone major. Quare igitur Aharonem non eſt allocutus? Quia filios non habuit qui in irruptione ſtarent. Si enim Eleazar & Ithamar filii fuiſſent in irruptione ſtantes, occaſionem perditionis Nadabo, & Abihu peccatum non dediſſet. Simile eſt in Abrahamo patre noſtro, quando pro Sodomitis oravit. Dixit ei Sanctus Benedictus Deus, *f Si inveniam Sodomæ tot, vel tot juſtos, toti loco eorum cauſa parcam.* Notum & manifeſtum fuit *g* coram eo, qui dixit, & fuit mundus, quod ſi Sodomæ tres, aut quinq; juſti reperti fuiſſent, peccatum ei perditionis occaſionem non dediſſet. Sed expectavit Sanctus Benedictus Deus, dum Abrahamus verba ſua complevifſet, & poſtea eum reverti permiſit, ſicut dictum eſt, *h Et abiit Jehovah poſtquam colloquendi cum Abrahamo finem feciſſet.* Dixit illi, Ecce ego dimiſſus ſum, ſicut dictum eſt, *k Et ad locum ſuum reverſus eſt Abrahamus.* Neq; ita reſpondere metuit Elihu filius Barachelis Buzita, qui dixit, *l Dixi, dies loquentur.* Docens, quod ſilentes coram Jobo ſederent. Ubi ſtetit ille, ſteterunt illi; quando ſedebat, ſederunt; cum edebat, edebant; quando bibebat, bibebant, donec libertatem *ita* faciendi ab illis abſtulit, ſicut dictum eſt, *m Et poſtea aperuit os ſuum Jobus & diei ſuo maledixit, & dixit, Pereat dies, in quo natus fui, & nox in qua dictum eſt, vir conceptus eſt.* Pereat dies in quo pater meus cum matre mea congreſſus fuit, & illa dixit ei, Ego concepi. Unde autem apparet, quod non confuſe locuti fuerunt? Quia dictum eſt, *n Et reſpondit*

b Lev. 10 20.
c Lev. 10.16.
d Heb. quod etiam Aharon in ira fuit.
f Gen. 18. 26, *&c.*
g i. Coram Deo.
h Gen. 18 33.
k Ibid.
l Job. 32. 7.
m Job. 3. 1, 2.
n Job. 3. 2.

b Job. 4. 1. c Job. 8. 1. d Job. 11. 1. f Job. 32. 6.

Jobus & dixit. b *Et reſpondit Eliphazus Temanites & dixit.* c *Et reſpondit Bildadus Shuchites, & dixit.* d *Et reſpondit Zopharus Naamathites, & dixit.* f *Et reſpondit Elihu filius Barachelis Buzita, & dixit.* Neq; ſingulos ordine deſcripſit ſcriptura, niſi ut intimaret omnibus mundum ingredientibus, quod nemo ſapiens coram ſapientiore loqui ſoleat, neq; verba ſocii ſui g interpellare. Neq; metuit Jehudah ita reſpondere, hoc ordine petens, h *Ego pro illo vadimonium faciam.* At non ita petiit Reuben, ſicut dictum eſt, k *Et dixit Reuben patri ſuo, Duos filios meos interficito,* Et dictum eſt de primo, Primus hic Jacobus eſt. At ſunt qui dicant Saram eſſe. Et de poſtremo, poſtremi ſunt homines Haranæ. Et qui verum confitetur, hic Moſes eſt, ſicut dictum eſt, l *Et dixit mihi Jehovah, Recte fecerunt in eo quod dixerunt.* Sic etiam Deus de veritate confitetur, ſicut dictum eſt, *Recte dicunt filiæ Zelophehadis.*

g *Ingredi in medio verborum ſocii ſui.*
h Gen. 43. 9.
k Gen. 42. 37.
l Deut. 5. 28.

Finis Capitis.

Cap. XXXVIII.

m *Pirke Aboth. cap. 5. ſig. 8.*

SEptem ſpecies vindictarum in mundum veniunt m &c. Sunt qui decimas pendunt; ſunt qui non pendunt. Tunc venit fames præ pluvia cohibita. Sunt qui primitias ſeparant; ſunt qui non ſeparant. Tunc venit fames e conſternatione hoſtili. Sunt qui placentam ſeparant; ſunt qui non ſeparant. Tunc venit fames maxime conſumens. Efficiunt hi, ut non reddantur decimæ omnino. Cœlum cohibent, ne ros deſcendat, aut pluvia, ita ut homines laborantes, quod ſufficiat, non obtineant. Propter iniquitatem in oblationibus, & decimis cohibentur cœli, ne rorem aut pluviam deſcendere faciant, & populus regno *alieno* proditur. Peſtis in mundum venit propter iniquitatem col-

b collectionis, & *c* rei oblivioni datæ, & anguli, & decimæ arborum. Factum in muliere quadam quæ in vicinia juxta agri Dominum habitavit. Cujus duo filii in agrum ad colligendum exierunt, ſed agri dominus eos non permiſit. Mater eorum dixit, Quando filii mei ex agro veniunt, forſan in manu eorum aliquid, quod comedam, inveniam. Et illi dixerunt, Quando ad matrem noſtram accedamus, forſan in manu ejus aliquid quod comedamus, reperiemus. Illa nihil in manu eorum, nec illi aliquid in manu ejus quod comederent, invenere. Capita eorum igitur genibus matris ſuæ impoſuerunt. Sic tres illi die uno occubuerunt. Dixit iis Sanctus Benedictus Deus. Nihil vos ab illis petiiſtis, niſi *d* quod vitas veſtras conſervaret. Ego igitur a vobis vitas veſtras repetam. Sicut dictum eſt, *f Ne rapias a paupere, quia pauper eſt, neq; afflictum in porta opprime. Dominus enim cauſam eorum aget, & animam ſpoliantium eos ſpoliabit.* Gladius in mundum venit *g* propter judicium, & perverſionem judicii; & ob docentes legem non juxta conſtitutionem, & quia R. Simeonem filium Gamalielis, & R. Iſhmaelem cepere, ut eos interficerent. Sedebat R. Simeon filius Gamalielis pœnitens de ſententia ſua, & dixit nobis, Væ nobis, quia interficiemur, ſicut ſabbata profanantes, & ſicut idola colentes, & ſicut nuditatem revelantes, & ſicut ſanguinem effundentes. Sic erit mors noſtra. Dixit ei R. Iſhmael filius Eliſhæ, Placetne tibi, ut verbum unum coram te proferam? Dixit ei, Loquere. Dixit illi, Rabbi, quando ad prandendum reverſus es, venerunt pauperes, & ad portam tuam ſtabant, quos intrare, & edere non permiſiſti. Dixit ei, *h* Narrato illis, ſi ſic fecerim. Sed erant mihi janitores ad portam ſedentes, qui quando veniebant pauperes, eos ad me intromittebant, ita comedebant, & bibebant, & nomini Dei benedicebant. Dixit ei, Forſan quando ſedebas exponens in monte domus, & omnes populi Iſraelis coram te ſederunt, *k* hoc te ſuperbum fecit. Dixit ei, *l* Iſhmael frater

b Quia nil pauperibus relictum eſt. Lev. 19. 9, 10.
c Deut. 24. 19.
d Heb. animas vitarum veſtrarum. Putaſtis vos illos occidiſſe, ut vos viveretis, ſed vos ipſos occidiſtis.
f Prov. 22. 22, 23.
g Propter oppreſſionem judicii. In Pirke Aboth. cap 5. ſ. 8.
h Vel, Aſpice illos, utrum ſic fecerim. *Innuens vultum pauperum contrarium patefacere.*
k Hæc fuit opinio tua de teipſo.
l Tu forſan de teipſo humiliter cogitas.

frater meus aptus eſt, qui impetum ejus accipiat. Tunc obſecrarunt carnificem. Hic dixit, Ego ſum ſacerdos filius ſacerdotis magni, occide me prius, ut ſocii mei mortem non aſpiciam. Dixit iis, Sortes projicite. Quibus projectis ſors in R. Simeonem filium Gamalielis cecidit. Statim gladio accepto caput ejus abſcidit. Accepit illud R. Iſhmael filius Eliſhæ, & in ſinu ejus poſuit, flens & exclamans, Os ſanctum, os fidele, os ſanctum, os fidele, os quod produxit gemmas raras, & lapides pretioſos, & magaritas, quis potuit te in pulvere abſcondere, aut linguam tuam pulvere & cinere implere? De te ſcriptura dicit, b *Expergiſcere O gladie in ſocium meum, & in verum comitem meum*. Non perfecerat ſermonem ſuum, quin gladius eum abſtulit & caput ejus abſcidit, & de illis ſcriptura dicit, c *Et caleſcet ira mea, & vos gladio interficiam*. Non ſcio quod uxores horum viduæ fuerint, aut filii orphani, ſed quodammodo viduæ. At quod non fuerint viduæ juxta d domum ordinis, *apparet* quia non liberatur inde anima, f ut poſſint viro *alteri* nubere, juxta ſenſum literalem eorum verborum, ubi dicitur, g *Et erunt uxores* veſtræ viduæ. Neſcio an filii eorum orphani fuerint, ſed orphani *dicuntur*: at quod orphani non fuerint, *apparet*, quod opes eorum *adhuc* in poſſeſſione patrum fuere, neq; jure hæreditario eas accipere, aut auferre, aut ex illis dare permittunt. Exilium in mundum venit ob idololatriam, & nuditatis revelationem, ſanguiniſq; effuſionem, & propter quietem terræ denegatam. Propter idololatriam, ſicut dictum eſt, h *Et excelſa veſtra deſtruam*. Dixit ei Sanctus Benedictus Deus, Quandoquidem vos idolis ſervire vultis, etiam ego vos captivos ducam in locum ubi eſt cultus idolorum, & excelſa veſtra deſtruam. Propter quietem terræ denegatam. Unde patet? quia dictum eſt, k *Tunc ſabbatis ſuis fruetur terra*. Dixit iis, Quandoquidem vos eam requieſcere non permittitis, ſicut dictum eſt, l *Et mandabo benedictionem meam vobis*, ipſa quieſcere vos permittet, & quot menſes vos eam, ut

b Zech. 13. 7.
c Exod. 22. 24.
d *Vid. Shel. Jar. in textum ubi eſt* בית דין *domus judicii*.
f *Quia deſunt teſtes mortis prioris mariti, ut Shel. Jar. in text.*
g Exod. 22. 24.
h Lev. 26. 30.
k Lev. 26. 34.
l Lev. 25. 21.

ut requieſceret, permittere debuiſtis, ab ea requieſcetis. Idcirco dictum eſt, *Tunc fruetur terra.* Propter nuditatis revelationem. Nempe dicit R. Iſhmael filius Joſis, Quamdiu Iſraelitæ laſcivi fuere in re nuditatis, divina præſentia a manendo inter illos ablata fuit, ſicut dictum eſt, *b Ut nihil pollutum in te videat & a te avertat.*

b Deut. 23. 14.

Finis Capitis.

Cap. XXXIX.

QUinq; ſunt *hominum genera*, quibus nulla eſt remiſſio. Qui ſæpe reſipiſcit, & ſæpe peccat. Qui in generatione pura peccat. Et qui peccat, c ut reſipiſcat. Et d quicunq; in peccato ſuo Deum blaſphemat. f Non eſt homini ſufficientia, unde ſimilitudinem rerum ſupernarum cognoſcat. Quod ſi ita eſſet, claves ei traditæ eſſent, ut cognoſceret, quomodo facta ſunt cœlum, & terra. Ipſe dixit, omnia viſa ſunt, & omnia revelata, & omnia juxta opinionem humanam. Ipſe dixit, Omnia in pignus data ſunt, & rete in omnes viventes expanditur, & omnis pœnitentia malorum tarda eſt, & determinatum eſt judicium eorum ſignatum, & quietus improborum finis malus eſt. Et poteſtas dominos ſuos ſepelit. Eſt pœnitentia ſuſpenſa. Et ſunt qui dicant eam expiare. Eſt & pœnitentia quæ cum die mortis expiat, & dies mortis cum pœnitentia improbos remunerant, & juſtos conjungunt. Improbos remunerant, quaſi homines qui legem oculo malo ſibi fecerunt, neq; unquam res bona in illis reperta fuit. Et juſtos conjungunt, quaſi homines, qui legem oculo bono faciunt, neq; res mala in illos reperta eſt. Parum dant his, & illis, & petentibus multum extendunt. Ille dixit, omnes exeunt, & abeunt nudi, & utinam exitus adventui ſimilis eſſet! R. Meir dixit, Dilectus eſt homo, quia ſecundum imaginem Dei factus eſt, ſicut dictum eſt, g *Nam in imagine Dei hominem fecit.* Dilecti

c *Heb. per modum redeundi.*
d *Heb. cuicunq; eſt in manu ejus prophanatio nominis* Dei *in peccato ſuo.*
f *Vel, Non tenetur homo ut ſimilitudinem, &c. Vel, Non dubium eſt homini ſcire, quæ ſit ſimilitudo ſupernorum.*
g Gen. 9. 6.

lecti ſunt Iſraelitæ, quia filii Dei vocantur, ſicut dictum eſt, *b Vos eſtis filii Jehovæ Dei veſtri.* Dilecti ſunt Iſrael, quia dedit illis gemmam deſiderii, qua mundus creatus fuit, ſicut dictum eſt, *c Nam doctrinam bonam vobis do: legem meam deſerere* nolite. R. Eleazar filius Zadochi dixit, Cui rei conferuntur juſti in hoc mundo? Arbori quæ in loco puro ſtat, cujus ramus ab eo in locum immundum exit. Quid dicunt homines? Excindite ramum hunc ab arbore, & erit tota munda juxta morem ſuum. Cui rei conferri poſſunt improbi in hoc mundo? Arbori, quæ ſtat in loco immundo; at ramus ex ea in locum purum exit. Quid dicunt homines? Excindite ramum hunc ab arbore, & erit arbor tota juxta morem ſuum immunda. Sex nominibus appellatur leo. Leo grandis, leunculus, leo major, leo prædam ſubigens, leo mediocris, leo ſuperbus. *d* Sex nominibus appellatur ſerpens. Serpens urens, ſerpens ingens, baſiliſcus, vipera, aſpis. Sex nominibus appellatur Solomon. Jedidiah, Eccleſiaſtes, Filius Jake, Agur, Lemuel.

b Deut. 14 1.

c Prov. 4. 2.

d Deeſt ſextum ſerpentis nomen ſc. זחל *repens (Niſi* נחש *pro uno numeretur) ut Solomoni in ſequente enumeratione.*

Finis Capitis.

Cap. XL.

QUatuor res ſunt, quas homo faciens fructus eorum in hoc mundo comedit, & ſors capitalis ſtabilis ipſi manet in mundo futuro. Hæ ſunt, Honor patris, & matris, & diſtributio eleemoſynarum, & reductio pacis inter hominem & ſocium ejus, & ſtudium legis, quod eſt inſtar eorum omnium. Quatuor res ſunt quas ſi fecerit homo, ab eo & in hoc ſeculo & in futuro vindicta ſumetur. Cultus idolorum, & nuditatis revelatio, ſanguinis effuſio, & lingua mala præ illis omnibus. Puritati eſt ſors capitalis, ſunt & ei fructus, ſicut dictum eſt, *f Dicite juſto, quod bene erit illi, quia fructum*

f Iſa. 3. 10.

operum ſuorum comedent. Iniquitati ſors capitalis eſt, ſed non ſunt ei fructus, ſicut dictum eſt, *b Væ improbo, male illi erit.* Sunt autem qui dicant eſſe fructus illis tranſgreſſionum, ſicut dictum eſt, *c Idcirco de fructu viæ ſuæ comedent, & machinationibus ſuis implebuntur.* Quicunq; multos ad puritatem ducit non revolvetur tranſgreſſio in manum ejus, ita ut diſcipuli ejus non reciperent jure hæreditario mundum futurum, aut ipſe in infernum deſcenderet, ſicut dictum eſt, *d Non enim in inferno animam meam derelinques.* At quicunq; multos ad peccatum ducit, non eſt in manu ejus quod ſufficiat ad pœnitentiam agendam, ita ut diſcipuli ejus in infernum non deſcenderent, aut ipſe hæreditatem in ſeculo futuro acciperet, ſicut dictum eſt, *f Homo qui ſanguinem alicujus violenter eripit, ad puteum fugiet.* Qui dicit, Peccabo, & revertar, non eſt in manu ejus quod ſufficiat ad pœnitentiam agendam. Qui dicit, Peccabo, & dies expiationis expiabit, non expiabit dies expiationis. Qui dicit, Peccabo, & dies mortis abſterget, dies mortis non abſterget. R. Eleazar filius R. Joſis dicit, Peccans & rediens, & ad perfectionem ſuam pergens, e loco ſuo non movebitur, donec illi remittatur. At qui dicit, Peccabo & redibo, tribus vicibus ei remittetur, & non amplius. Quatuor hominum conditiones ſunt. Qui dicit meum tuum eſt, & tuum meum, *g* &c. Quatuor ſunt diſcentium conditiones. Qui vult, ut ipſe diſcat, & alii diſcant, oculum bonum habet. Qui vult ut ipſe diſcat, non autem alii, ille oculum malum habet. Qui vult alios, non autem ſeipſum diſcere, hæc eſt conditio intermedia. Sunt autem qui dicant hanc eſſe conditionem Sodomæ. Qui nec vult ſeipſum, nec alios diſcere, ecce hic eſt improbus completus. Quatuor ſunt conditiones eorum, qui ſcholam adeunt. Accedens & manens. Eſt ei portio. Accedens, & non manens; non eſt ei portio. Abſens & *h* manens. Eſt ei portio. Abſens & non manens. Non eſt ei portio. Rogans & reſpondens. Eſt ei portio. Manens

b Iſa. 3. 11.

c Prov. 1. 31.

d Pſal. 16. 10.

f Prov. 28. 17.

g Vid. Pirke Aboth. c. 5. ſ. 10.

h Voluntate ſc. vel obedientia.

Manens & ſilens. Non eſt ei portio. Accedens & manens, ut audiat, & diſcat. Eſt ei portio. Accedens & manens, ut dicant *homines*, vir hujuſmodi acceſſit, & manſit coram ſapiente. Non eſt ei portio. Abſens & manens, ut honorem magno afferat. Eſt ei portio. Abſens, & manens, ut dicant *homines*, vir hujuſmodi juſtum ſapientem vocavit. Non eſt ei portio. Manens & rogans, ut dicant *homines*, vir hujuſmodi manet, & rogat, & coram ſapiente inſervit. Non eſt ei portio. Manens & rogans, ut audiat, & diſcat. Eſt ei portio. Manens & ſilens, ut audiat, & diſcat. Eſt ei portio. Manens & ſedens, ut dicant *homines*, vir hujuſmodi manet & ſilet coram ſapiente. Non eſt ei portio. Quatuor ſunt ſedentium coram ſapientibus genera. Eſt qui ſpongiæ ſimilis eſt. Eſt qui cribro ſimilis eſt. Eſt qui clepſydræ ſimilis eſt. Eſt qui ſacco fecinaceo ſimilis eſt. Spongiæ ſimilis. Nempe hic eſt diſcipulus ſapientis qui coram ſapiente manet, & diſcit ſcripturam & Miſhnam, Midraſham, conſuetudines, & Agadas. Sicut ſpongia omnia ſugit, ita ille omnia ſugit. Cribro *ſimilis*. Nempe diſcipulus ſapientum ſagax, qui ſedet coram diſcipulis ſapientum, & audit ſcripturam, & Miſhnam, Midraſham, conſuetudines, & Agadas, ſicut cribrum aceres emittit, et ſimilam retinet, ita ille malum emittit, & bonum retinet. Clepſydræ *ſimilis*. Nempe, hic eſt diſcipuls ſtultus, qui coram diſcipulis ſapientum manens audit Scripturam & Miſhnam, conſtitutiones & Agadas. Sicut clepſydra ex una parte accipit, ex altera emittit, ita verba ſingula quæ auribus ejus ille recipit, hinc recipiuntur, illinc rejiciuntur. Primum prius excipit, & abit. Sacco feinaceo *ſimilis*. Nempe hic eſt diſcipulis improbus, qui coram ſapiente manens audit ſcripturam, Miſhnam, Midraſham, conſuetudines & Agadas. Sicut ſaccus fecinaceus vinum emittit, & feces retinet, ita ille pulchrum emittit, malum retinet. R. Eleazar filius Jacobi vocat cornu perforatum *b* varias inciſiones habens. Nempe hic eſt infans, cui margaritam

b Heb. inciſum inciſum.

tam dant, *b* deinde dant ei fruſtum panis,& ille margaritam abjicit. Tum panem auferentes dant ei vas teſtaceum, & ille fruſtum panis abjicit. Et cum vas teſtaceum auferant, nihil præterea in manu ejus reperitur. De re diſcipulorum Dominus noſter Gamaliel quatuor res expoſuit. Eſt piſcis immundus,piſcis mundus, piſcis e Jordane, piſcis e mari magno. Piſcis immundus. Nempe, filius pauperum, qui diſcit Scripturam,& Miſhnam, conſuetudines & Agadas, in quo tamen nulla eſt ſcientia. Piſcis mundus. Nempe, hic eſt filius divitum, qui diſcit ſcripturam, & Miſhnam, conſuetudines,& Agadas. Et in illo eſt ſcientia. Piſcis mundus e Jordane. Nempe hic eſt diſcipulus ſapientum, qui diſcit Scripturam, & Miſhnam, & Medraſham, conſuetudines & Agadas, ſed non eſt in eo ſcientia ad reſpondendum. Piſcis e mari magno. Nempe,hic eſt filius diſcipuli ſapientum, qui diſcit Scripturam, & Miſhnam, Midraſham, conſuetudines & Agadas, & eſt in eo ſcientia ad reſpondendum. Quatuor conditiones ſunt. Eſt videns, & viſus ; viſus, & non videns ; videns, & non viſus ; neq; videns, neq; viſus. Videns & viſus, ſc. lupus, & leo, & pardus, & urſus, & baſiliſcus, & ſerpens, & latro, & *c* exercitus. Hi vident, & viſi ſunt. Viſus & non videns. Nempe gladius, & arcus, & haſta, & culter, & baculum, & *d* fibræ. Viſa ſunt hæc, at non vident. Videns, & non viſus. Hæc eſt plaga ſpiritus mali. Neq; videns, neq; viſus. Hæc eſt plaga morbi viſcerum. Quatuor ſapientes ſunt. Videns R. Johannes filius Nuræi in ſomnio timorem peccati obſervavit. R. Eleazar filius Azariæ magnificentiam, & divitas obſervavit. R. Iſhmael ſapientiam obſervavit. R. Aqiba de vindicta ſollicitus fuit. Tres ſunt diſcipuli ſapientum, Videns filius Azæi in ſomnio beneficentiam ſpeculatus eſt. Sapientiam ſpeculatus eſt filius Zomæ. Eliſha filius Abuiæ de vindicta ſollicitus eſt. Tres Prophetæ ſunt. Videns librum regum in ſomnio magnitudinem ſpeculatus eſt. Iſaiam videns conſolationem ſpeculatus eſt. Jeremiam

b Heb. redeunt, & dant.

c Vel, tumor.

d Vel, claviculæ vitis.

T videns

videns de vindicta ſollicitus fuit. Tria Hagiographa ſunt. Videns librum Pſalmorum in ſomnio manſuetudinem ſpeculatus eſt. Videns Proverbia ſapientiam ſpeculatus eſt. Videns Jobum de vindicta ſollicitus eſt. Mors improborum & ipſis & mundo convenit. Mors juſtorum & illis, & mundo mala eſt. Tranquillitas improborum & ipſis, & mundo mala eſt. Tranquillitas juſtorum & ipſis, & mundo bona eſt. Nunquam ſtet homo nudus ante domum ſanctorum ſanctorum. Et qui domum *b* ſecretam ingreditur, faciem ſuam nec ad orientem, nec ad occidentem, nec ad latera convertat: neq; ſeipſum ſtans, ſed ſedens denudet, neq; ſeipſum dextra ſed ſiniſtra manu abſtergat. At quare dicunt non debere hominem ſe manu dextra, ſed ſiniſtra abſtergere? R. Eleazar dixit, quia verba legis ea oſtendunt. R. Jehoſhuah dixit, *c* quia illic edit, & bibit *bene*. Omnis amor, qui a re aliqua dependet (ſi modo ſit amor, qui a re aliqua dependeat) omnis controverſia, quæ de Dei nomine exiſtit, (ſi ſit ulla controverſia, quæ de Dei nomine exiſtit) omnis congregatio, quæ propter mandatum ſit, omnis congregatio inquam quæ propter mandatum ſit, hæc eſt congregatio virorum magnæ congregationis. At ea quæ non ſit propter mandatum, hæc eſt congregatio hominum *d* generationis diviſionis.

b Ubi ventrem exonerare ſolebant.

c Vel, qui ea edens novit omnem amorem, &c.

d Vel, ſeculi. Quando linguæ diviſæ fuerunt. Amor, controverſia, congregatio juxta verbum Dei directa bona ſunt; ſecus mala.

Finis Capitis.

Cap: XLI.

Rabbi Simeon dixit, Tres coronæ ſunt. Hæ ſunt illæ. Corona Legis, & corona Sacerdotii, & corona Regni. At boni nominis corona ſupra illas aſcendit. Corona Sacedotii. Nempe, ſi data eſſent homini omne argentum & aurum, quod in mundo eſt, hæc illi coronam Sacerdotis procurare nequeunt, ſicut dictum eſt, *f Et erit ei, & ſemini ejus poſt eum ſœdus Sacerdotii in ſeculum*

f Num. 25. 13.

lum. Corona Regni. Si quis pro ea omne argentum & aurum in mundo dare poſſet, coronam Regni obtinere non potuiſſet, ſicut dictum eſt, *b Et David ſervus meus princeps eorum erit in ſeculum.* Sed de corona Legis res ita ſe non habet. Dignitatem legis, quicunq; accipere cupit, veniat, & accipiat, ſicut dictum eſt, *c Heus, quiſquis ſitit, venite ad iſtas aquas.* In *d* rebus legis, occupatus eſto, neq; rebus otioſis vacato. Res quæ accidit R. Simeoni filio Juchæi, qui ægrotos viſitans quendam invenit, qui intumuit, & incidit in ægritudinem ex oculis, qui blaſphemias coram Sancto Benedicto Deo protulit. Dixit illi, Vane, tuum erat miſericordiam pro teipſo petere, & tu blaſphemias profundis. Dixit illi, Sanctus Benedictus Deus eas a me tollet, & tibi imponet. Dixit, *f* Recte mihi fecit Sanctus Benedictus Deus, quia verba legis deſerui, & verbis *g* otioſis operam dedi. Res quæ R. Simeoni filio Eleazaris accidit, qui venit a turri *h* Ederæ e domo Domini ſui ſuper aſinum equitans, & juxta littus maris ambulavit. Vidit hominem quendam qui valde fœdus fuit. Dixit ei, Vane, quam fœdus es tu? Forte filii urbis tuæ ita fœdi ſunt ac tu. Dixit ei, Quid *k* faciam? Artificem adito, qui me fecit, & dic illi, quam fœdum eſt vas hoc quod feciſti? Quando cognovit R. Simeon ſe peccaſſe, ab aſino deſcendit, & coram illo proſtratus dixit ei, *l* Afflixi te, condona mihi. Dixit ei, Nolo tibi condonare, donec dicas artifici, qui me fecit, Quam fœdum eſt hoc vas, quod feciſti? Cucurrit poſt illum tres mille paſſus. Egreſſi ſunt homines urbis in occurſum ejus. Dixerunt ei, Pax tibi Rabbi. Dixit eis, Quem vos vocatis Rabbi? Dixerunt, eum qui poſt te ambulat. Dixit iis, Si hic ſit Rabbi, non ſunt multi tales in Iſraele. Dixerunt ei, Quid fecit tibi? Dixit illis, Sic & ſic mihi fecit. Dixerunt, Nihilominus remitte ei. Dixit ei, Ecce remitto, tantummodo injungo, ut ita loqui non ſoleat. Eo die ingreſſus eſt R. Simeon in Scholam, & *m* in perpetuo expoſuit. Sit homo tener ſicut arundo, nec ſit durus in-

b Ezech. 37. 25.

c Iſa. 55. 1.

d Vel, verbis.

f Heb. Pulchre.

g Vel, rebus.

h Vel, gregis.

k Vel, feci?

l Vel, afflictus ſum propter te.

m Vel, mundo expoſuit, ſc. ſententiam ſequutus

ſtat cedri. Quid eſt hæc arundo? Is ſuper quem veniunt & flant omnes venti. *b* Abit ille & venit cum illis. Ventus redit, ſtat ille in loco ſuo. Idcirco meruit arundo, ut ex ea calamus ſcriptorius ad ſcribendum legem fieret. Sed cedrus in loco ſuo non ſtat, quando flat ventus auſtralis, qui eam eradicat, & *c* dejicit. Et quis eſt finis cedri hujus? Eam in ignem projiciunt. Hinc dicunt, Sit homo tener, ſicut arundo, non autem durus, ſicut cedrus. Tria de hominibus prædicantur. Eſt qui eleemoſynam dat. Super illum venit benedictio. Et qui mutuo dat, illo melior eſt. Qui dat dimidium e reſiduo, hic in gradu excelſiore quam illi omnes collocatus eſt. Tres ſunt conditiones diſcipulorum ſapientum. Sunt qui rogant & reſpondent: Sapiens qui rogat, & non reſpondet, illo inferior eſt. At qui neq; rogat, neq; reſpondet, is omnium minimus eſt. Tres ſunt ſudores. Sudor morbi, ſudor balnei, & ſudor operis. Sudor morbi ſanitas eſt, & ſudor balnei, non eſt ei ſimilis. Sex ſunt lachrymarum genera. Ex iis tria bona ſunt, & tria mala. Ploratus, & fumi, & domus exonerationis *lachrymæ* malæ ſunt. Pulveris aromatici, & riſus, & fructuum lachrymæ bonæ ſunt. Tria ſunt in vaſe teſtaceo. Abſorbet, & non evomit, neq; ulli quod in eo eſt malefacit. Tria ſunt in vaſe vitreo. Non abſorbet, neq; evomit, & quicquid in eo eſt, oſtendit, in loco calido calidum, in loco frigido frigidum. *d* Quatuor ſunt quibus difficile eſt concubitus. *f* Declinanti, *g* redeunti ex itinere, *h* & coram libro ſtanti, & *k* e carcere exeunti. Quicunq; in ſe quatuor res recipit, ut ſit ſocius, ad domum ſepulchrorum non ambulet, neq; brutum nutriat, Ægypti argentum comminuat, ad locum ejus redit, ſicut dictum eſt, *l* *Et Ægyptios ſpoliarunt.* Et dictum eſt, *m* *Et collegit Joſephus omne argentum.* Scriptum eſt, quod aqua in locum ſuum redierit. Sicut dictum eſt, *n* *Num oculos tuos in id quod non eſt, conjicies?* Jehudah filius Temæ dixit, Sis fortis ut pardus, & levis ut aquila, & celer ſicut hinnulus, & potens ut leo ad faciendum beneplacitum patris

b Se huc aut illuc pro venti impetu incurvat, ſed e loco ſuo non movetur.
c Heb. ſuper faciem ejus jacit.

d Heb. Quatuor res difficiles ſunt ad concubitum.
f Ei qui concubitum non cupit. Vel qui eo recte uti neſcit. Vid. Buxt. Lex. Chal. Tal. Rab. in נשך *in voce* ווישט.
g Feſſo.
h Studioſo, & libris dedito.
k Heb. e domo vinctorum.
l Exod. 12. 36.
m Gen. 47. 14.
n Prov. 23. 5.

patris tui cœleſtis. Idem dixit, Dilectus a deo eſt, qui in omnia mandata inquirit. Et ſi vicino tuo parum mali feceris, ſit in oculis tuis multum. At ſi multum boni vicino tuo feceris, ſit multum boni parum in oculis tuis. Quod ſi parum boni tibi fecerit, ſit in oculis tuis multum. Spongia, amphora, pix. Hi ſunt *b* diſcipuli ſapientum. Clepſydra & calamus junceus. Hi ſunt *c* improbi. Eſto ſicut uter, cui non eſt oſtium ad recipiendum ventum. *d* Eſto paratus ad dolorem *recipiendum*, & remittens injuriam tibi referentibus. Res factæ, et reconditæ hæ ſunt. Tabernaculum conventus, et vaſa in eo, et arca, et partes fractæ Tabularum, & urna mannæ, et virga *Moſis*, et baculus Aharonis, et amigdala ejus, et flores ejus, et veſtes ſacerdotii, et veſtes ſacerdotales Meſſiæ, ſed *f* mortarium Aſtinæ, menſa et lucerna et propitiatorium adhuc Romæ repoſita ſunt. Res quæ R. Tarponi accidit, qui ſedit legens diſcipulis ſuis, cum ſponſa coram eo præteriit. De ea præceptum dedit, (erat enim congregatio in domo ejus) et dixit matri ſuæ, Lavate eam, et eam intuemini, ornate eam, et coram ea ſaltate, donec ad domum mariti abeat. Hi ſunt qui portionem in ſeculo futuro non habent. Quinq; reges, et ſex plebeii, Cain, et *g* Corah, et Bileamus et Achitophel, et Doegus et Gehazi. R. Joſes dixit, Juſti perfecti non purgantur, neq; improbi perfecti purgantur. Qui igitur purgantur? Intermedii. Quæſo Jehovah libera animam meam a Gehennæ judicio. Forte ſi deſcendant illinc, et purificati ſint, aſcendent illuc, et purificati erunt, ſicut dictum eſt, *h Et adducam partem tertiam per ignem, & purgabo illos, ſicut argentum purgatur*, et probabo illos, ſicut aurum probatur. Domus Hillelis dixit, vident *k* eam prorſus, ſicut dictum eſt, *l Quia melior eſt vita miſericordia tua, labia mea te laudabunt*. Et dicito, *m Parce illis ſecundum miſericordiarum tuarum magnitudinem*, ſc. ut a judicio Gehennæ liberentur.

Quemcunq; creavit Sanctus Benedictus Deus in mundo ſuo, nonniſi in gloriam ſuam creavit, ſicut dictum

b Retinent, quæ didicerunt.

c Amittunt quæ didicere.

d Heb. Eſto coram dolore.

f In quo ſc. Aſtinas contundebat aromata. Vid. Buxt. L x. Chal. Tal. Rab. in אבט.

g וקורח pro וקרח vid. Tal. Baſil.

h Zach. 13 9.

k Gehennam ſc. de qua prius.

l Pſal. 63. 13.

m Neh. 13. 22.

 eſt,

b Iſa. 43. 7. c Exod. 15 18. eſt, *Unumquemq; qui de nomine meo vocatur: Eum enim in gloriam meam creavi, immo feci.* Et dictum eſt, c *Jehovah regnabit in ſecula ſeculorum, &c.* Dixit R. Hannaniah filius Aqiſhæ, voluit Sanctus Benedictus Deus Iſraelem juſtificare. Idcirco legem, et mandata multa illis dedit, ſicut dictum eſt, d *Jehova beneplacitum eſt propter juſtitiam ſuam, legem magnificabit, & glorificabit.*

d Iſa. 42. 21. *Eadem eſt concluſio ſingulorum capitum in Pirke Aboth.*

Perfectus eſt et finitus *hic libellus.*

Deo mundi laus *tribuatur.*

Finitur f capitulum, et cum eo finitur Tractatus R. Nathanis.

f *Pirke Aboth ſc. cum R. Nathanis commentario.*

FINIS.

LECTORI S.

ERrata varia peperit abſentia mea. Ea (lector candide) correcta dedi, ne forſan tibi moleſta forent. Noli ob multitudinem gravari, ſed calamo tuo corrige, & vale.

In libro *pag.* 3. *lin.* 1. *lege* dictum, *p.*5. *marg.* *l.* Hominum, *p.* 9. *marg.* *l.* מזין, *p.*14.*l.*16. una *l.* Lunà, *p.*18. *marg.* *l.* ספר, *p.*22.*l.*2. *l.* homo, *p.* 23.*l.*19. *l.* at. *l.* 20. *l.* at *p.* 24. *l.*16. *l.* dicitur, *l.* 25. *l.* in juventute tua, & accipe uxorem in ſenectute, *p.*26. *l.* 26. *l.* Domine, *p.* 28. *l.* 4. *l.* emi, *l.* 7. *l.* ſodalem, *p.* 33. *l.* mercedem, *l. ante finem* 3. *l.* acſi quis, *p.* 34. *marg.* ינק, *p.*35. *l.*18. *l.* Tarpon, *p.* 36. *l.* 9. *l.* plenum, *p.*42.*l.*29. *l.* ſi erret, *p.*43. *marg.* *l.* canticorum, &c. *p.*49.*l.* Cap. 10. *p.* 50. *marg.* *l.* facile, *& ſecunda poſt lin.* *l.* elevetur, *p.*56. *l.* 9. *l.* eamq; *p.* 57. *l.* 8. *l.* inquirens, *p.*59. *l.* 3. *l.* Si, *p.* 60. *l.* 19. *l.* teſtus, *p.* 61. *l.* 8. *l.* dictum, *p.*62. *l.*1. *l.* Scito, *p.* 67. *l.*27. *l.* denarios, *p.* 71. *l.* 30. *l.* laverant, *p.* 72. *marg.* *l.* ו *p.* 73. *l.* 32. *l.* populos, *p.* 74. *l.* 29. *l.* agnos, *p.* 78. *l.* 30. *l.* patum, *p.* 79. *l.* 6. *l.* regentium, *p.* 80. *marg.* *l.* kilbis, *p.* 83. *marg.* *lit.* *b* eſt *l.* &c. *l.* 13. *l.* dice- *p.* 90. *l.* 15. *l.* ad Gehennam, *l.*18. *l.* *d* In Moſe, *l.* 20. *l.* *e* Et, *& in marg. adde* *e* Exod. 33. 23. *p.* 92. *l. penult.* *l.* Calceus, *p.*94. *l.* 3. *l.* entiæ, *l. antepenult.* *l.* ſerviant, *p.* 95. *l.* 3. *l.* æſtimat, *l.* 20. *l.* quia, *p.* 97. *marg.* *l.* Nemo, *l.* 10. *l.* Haſamæ, *p.* 99 *l.*22. *l.* ditu, *p.* 100. *in marg.* *l.*5. *l.* שקרבין 16. *l.* שקרנין, *l.* 10. *l.* Sic, *l.*12. *l.* בטלנין, *p.*102. *l.*18. *l.* nubes, *l. ult.* *l.* filii, *l.* mendaces, *l.*13. *l.* educunt, *l.* 16. *l.* reperirentur, *p.* 107. *marg.* *l.* cum, *p.* 105. *l.* 6. *p.*108. *l.* 9. *l.* Turres, *l.* 18. *f* venter *l.* venter, *l.* 19. *l.* *f* vi- *p.* 110. *l.* 3. *l.* judicii, *p.* 112. *l.* 1. *l.* omnibus ampliorem, *p.* 115. *l.* 16. *l.* Elohechem, *p.* 117. *l.* 3. *l.* רחוקה, *l.* 13. *l.* לנו ולבניע *l.* 14. *l.* עד *l.* 29. *l.* ambulantis, *l.* 30. *l.* Deinde, *l.* 32. *l.* nunc, *p.*118. *l.* 1. *l.* Demum, *marg.* unus, niſi ſit reditus ad locum ejus, de quo vide l. 29. *p.* 119. *l.* 7. *l.* Je, *p.* 120. *marg.* *l.* גוטראות, *l.* 3 *l.* emitterent, *l.*17. *l.* *c* deſcendentes, qui a, *l.*25. *l.* domo, *p.* 126. *l.* 2. *l.* diſcipulus, *l.* 12. *l.* Cap. 37. *l.* 14. *l.* altera & altera, *p.* 127. *l.*25 *l.* juſtitia, *marg.* *l.* ex oppoſitione, *p.* 128. *marg.* *l.* בניך, *l.* 17. *l.* ente &c. Quod, *l.*22. *l.* Aharon, *p.*129. *l.*5. *l.* qui, *p.* 132. *l.*13. *l.* virum, *marg.* זין *p.* 133. *l.* 29. *l.* illis.

[illegible]

WIDENER
HN FQbH I

O. a.

[illegible]